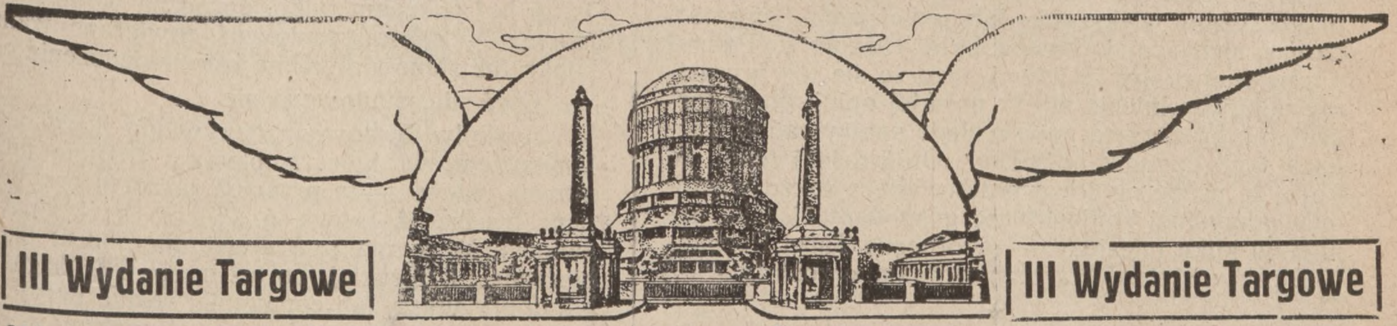
RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

NAJOBSZERNIEJSZE CZASOPISMO FACHOWE W POLSCE

III Wydanie Targowe | III Wydanie Targowe

III. MIĘDZYNARODOWE TARGI POZNAŃSKIE OD 1-GO DO 8-GO MAJA 1927

THE=METAL-AND=MACHINE-MARKET (WEEKLY)

LE MARCHÉ DES MÉTAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL= UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA" ORAZ „POSTĘPY W PRZEMYŚLE"

PRZEDPŁATA: Kwartalnie 4½ zł. Dla Gdańska 4½ guld. Dla Niemiec 4½ mk. Dla Ameryki 1 dol. kwart.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA
POZNAŃ, WIELKA 10 - TEL. 2277

Pozostałe warunki zamieszczone są na stronie 514.

Nr. 18. Poznań — Warszawa — Katowice — Gdańsk, 6 maja 1927 r. Rok VII.

Z powodu otwarcia III. Międzynarodowych Targów w Poznaniu.

Dnia 1 maja dokonano otwarcia III. Międzynarodowych Targów w Poznaniu.

Zaledwie przebrzmiały powitalne przemówienia... Dostojni goście, delegaci Rządu Centralnego z ministrami: Kwiatkowskim, Zaleskim i Niezabytowskim na czele, za nimi zaś nieprzeliczone rzesze gości kupiecko - przemysłowych zaległy obszerne pole i wypełniły wszystkie te rozliczne i przestrzenne zabudowania, hale i kioski targowe... I wypełniają hale targowe z dniem każdym — rzec można — coraz to przyrastającą falą. Falą zwiedzających, przybyłych z bliska i daleka, nieraz nawet bardzo dalekiej, lepiej: głębokiej prowincji. Nie brak również tym razem gości zagranicznych. Nawet w nadspodziewanie poważnej liczbie.

Jednem słowem: bez przesady powiedziećby można, iż poważna część życia gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej rozgrywa się w dniach bieżących nie gdzieindziej — lecz w Poznaniu. Więcej: na czas trwania III. Międzynarodowych Targów w Poznaniu przeniósł się tu punkt ciężkości prawie całego naszego ruchu i życia wielko-kupieckiego.

Biorąc wszakże to wszystko pod uwagę, stwierdzić należy, że stajemy jako kupiectwo pod znakiem swoistego rodzaju święta, bo święta, które wymaga niecodziennego wysiłku z przedsiębiorczości naszej.

Oddychamy w dniach wiosennego Targu w Poznaniu atmosferą, w której w pełni odczuwamy zadowolenie i dumę z obranego przez się zawodu, przyczem zdajemy sobie sprawę z tego, iż to doroczne święto nasze nakłada na nas wyjątkowo duże wymagania w dziedzinie rozwinięcia właściwej przedsiębiorczości wielkokupieckiej.

* * *

Targi wiosenne w Poznaniu — to doroczne, wiosenne święto gospodarcze Polski. Fakt, iż odbywały się w doli i niedoli, jest najlepszem świadectwem — jest widomym znakiem woli handlowej polskiej. Okoliczność zaś, że z Targów, zrazu krajowych tylko, przeistoczyły się w międzynarodowe, dowodzi, że umieją one być wiernem odbiciem każdorazowych nastrojów gospodarczych kraju.

Udział branży m e t a l o w e j i m a s z y n o w e j na wiosennej imprezie targowej w Poznaniu bywał w ciągu minionych sześciu lat rozmaity. Przeważnie jednak mierny. Długo usprawiedliwiały absencję swoją zainteresowane sfery przemysłowe poprostu charakterem odrębnym swojej wytwórczości, co też zwłaszcza odnośnie do ciężkiego przemysłu s t r i c t o s e n s u jest może uzasadnione. Jednakże już od roku zeszłego, czyli od II. Międzynarodowych Targów, odbytych w Poznaniu, jasnem się stało, że nie

należy rzeczonego zagadnienia stawiać tylko na płaszczyźnie większych lub mniejszych trudności natury technicznej. Trzeba było Targom w Poznaniu pewnej próby życiowej, tego że się tak wyrazimy uobywatelnienia się w polskiej opinji gospodarczej, tak by zaczęto powszechnie upatrywać w Targach tych czynnik pożądany. Otóż dzięki temu, że Targi tę próbę ogniową przetrwały, a także względnie pomyślnej konjunkturze gospodarczej, jaka panuje od kilku miesięcy — tegoroczne Targi Poznańskie przeważnie dostatecznie obesłane zostały.

*

Dobrze się stało, że dział metalowy i maszynowy skupia się od dwu lat na Targach w Poznaniu w kilku zabudowaniach targowych.

Nigdzie bowiem bardziej plastycznie nie uwypukla się uprzemysłowienie kraju naszego, o którym, jak wiadomo, krążą zagranicą wersje, jako o kraju o kolonjalnych poprostu możliwościach dla zbytu produktów przemysłowych. Dobrze tedy, jeśli zagranica sprostuje to swoje mylne o nas mniemanie; będzie to zarazem wrażenie o nieocenionej wartości. A trzeba, by zabrał je m. i. do domów swoich kupiec i przemysłowiec zagraniczny.

Ale i dla nas, dla wewnętrznej, bliższej orjentacji naszej, miało takie skomasowanie jednorodzajowych pokazów wielką wartość poglądową. Zarówno bowiem zeszłoroczny, jak tegoroczny pokaz dowiódł, że wytwarzamy naogół wiele podobnych maszyn, narzędzi, aparatów, przyrządów, jakby z widocznem upodobaniem, czy rozwijaniem specjalnych właściwości narodowej naszej techniki przemysłowej — gdy równocześnie inne, po dokładnem obliczeniu równie obiecujące działy zostawiamy eksploatacji obcokrajowej. Specjalnie dotyczy to produkcji t. zw. maszyn i aparatów precyzyjnych. Ale i innych. Tymczasem w tej jednorodzajowej naszej produkcji maszynowej upatrywać można jeden z głównych powodów kryzysu tej branży, a zarazem przyczyny, dla której eksport dla zakładów tych jest koniecznością, gdy tymczasem nie mają zakłady te dostatecznych danych, warunkujących skuteczne współubieganie się na rynkach obcych.

Niewiadomo, jakiemu zbiegowi okoliczności to zawdzięczamy: dość, że utarło się w polskich sferach przemysłowo - kupieckich przekonanie, jakoby Targi był pokazem tylko, doroczną wystawą reklamową — sporadycznie zaś zawierane transakcje konkretne stanowią piękne jeno uwieńczenie całości.

Otóż nie, stanowczo nie.

Aczkolwiek bowiem nazywamy Targi świętem kupieckiem, na które kupiectwu tłumnie pielgrzymować należy — to przecież zarazem przypomnieć nam trzeba, iż mowa o święcie s u i g e n e r i s, święcie, które ma być areną dla popisu przedsiębiorczości kupieckiej. To też trzeba na Targach zrobić dobry utarg, lub conajmniej realne przygotować sobie podłoże dla nawiązania stosunków z kupieckim odbiorcą. — Niestety, zauważyliśmy, iż nie wszyscy wystawcy to swoje zadanie należycie ocenili. Wydelegowali bowiem do stoisk swoich podrzędne siły kupieckie, kierując się — najprawdopodobniej — względami materjalnemi. — Ale na temat ten w ciągu roku rozpisywać się będziemy.

W tym związku dodatkowo zauważyć trzeba, że właśnie p r z e m y s ł d r o b n y wychodzi z każdych Targów poważnie wzmocniony i w bycie swoim ugruntowany. Dlaczego? Otóż nie w ostatnim rzędzie z tego powodu, iż nie daje się byle kim przy swojem stoisku na Targach zastąpić czy wyręczyć; ale przeważnie właściciel osobiście lub za pośrednictwem prokurenta firmowego z klientelą kupiecką bezpośrednio się styka.

Jeszcze trwają tegoroczne Targi wiosenne. Jeszcze czas, by niedociągnięcia naprawić i przynajmniej w ostatnich dniach wykazać się dodatnim rezultatem Targów wiosennych.

Pamiętajmy zaś, że właśnie targowe imprezy — z zastrzeżeniem, iż zakrojone są na wymogi czysto kupieckie — są najwłaściwszem polem, na którem warto rozwinąć całą gamę starań, środków i wysiłków, zdążających do pozyskania odbiorcy.

Wzywając nakoniec ponownie branżowe koła kupieckie do tłumnego odwiedzania tegorocznych Targów Poznańskich, dołączamy życzenia owocnych wyników pod adresem wystawców.

L. G.

Międzynarodowe rynki żelaza.

W marcu angielska produkcja żelaza surowego osiągnęła poziom b. wysoki, notowany w latach najlepszej konjunktury powojennej. Mianowicie wyprodukowano w marcu 671.800 ton wobec przeciętnie 669.500 ton w r. 1920 i 855.000 ton w r. 1913. W przeciwieństwie do produkcji żelaza surowego w porównaniu z r. 1913 wytwórczość stali surowej wzrosła z 683.600 ton przeciętnie na 949.600 ton w marcu rb. Ostatnio uruchomionych było 178 wysokich pieców, zatrudnionych głównie i przedewszystkiem dla przemysłu budowy okrętów. Zachodzi jednak kwestja, czy stan zatrudnienia angielskiego przemysłu żelaznego i stalowego utrzyma się na tym wysokim poziomie. Zwyżka bowiem stawek frachtowych oraz cen koksu odstrasza konsumcję wewnętrzną i utrudnia eksport nawet do własnych kolonij wbrew wszelkiej propagandzie. Aczkolwiek ceny angielskie cofają się na całej linji, to jednak jeszcze są zbyt wysokie, aby móc ożywić popyt.

We Francji baisse'a na rynku stali i żelaza — zdaje się — osiągnęła punkt najniższy, gdyż w przemyśle metali — przetwórczym, tudzież automobilowym ostatnio zaznaczyło się pewne ożywienie. Handel hurtowy wyszedł z dotychczasowej rezerwy i zdradza lekką skłonność do zakupu. Przyczynia się do tego również ostatnia zniżka cen koksu i węgla, a nadto pewne ożywienie ruchu budowlanego. Przemysł półfabrykatów ostatnio zatrudniony był na przeciąg miesiąca, niektóre zaś jego gałęzie na przeciąg sześciu tygodni. Ogólna jednak sytuacja na francuskim rynku żelaza nie jest zadowalająca.

Na belgijskim rynku żelaza zaznaczyła się baisse'a, chociaż 55 wysokich pieców z ogólnej liczby 56 istniejących w Belgji było uruchomionych. Słaby popyt na rynkach zagranicznych zwłaszcza zamorskich odczuwają najdotkliwiej towarzystwa belgijskie. Szereg przedsiębiorstw i zakładów przystąpił już do redukcji robotników.

Na wschodzie Europy pomyślnie kształtował się zbyt żelaza w Czechosłowacji. Stwierdzić było można wzmożony wpływ zleceń tak z kraju, jak i z zagranicy. Eksport dotyczył przeważnie materjałów standardowych. Również nie zmieniła się dotąd dość pomyślna sytuacja na polskim rynku żelaza, chociaż ostatnia podwyżka cen wywołała protesty konsumentów.

Niemiecki eksport żelaza i stali od stycznia do lutego spadł z 515 tysięcy na 387 300 ton. Natomiast produkcja stali surowej w Niemczech w marcu r. b. przewyższyła produkcję w miesiącu poprzednim o 181 484 ton i osiągnęła 1 415 083 ton. A zatem i najwyższą dotąd kwotę produkcyjną lat powojennych w styczniu r. b. przekracza kwota produkcji marcowej o 106 159 ton. W marcu zaś 1926 roku Niemcy wyprodukowały tylko 948 974 ton stali surowej. Podobnie przedstawia się sytuacja w niemieckim przemyśle żelaznym. W marcu 1926 roku produkcja wynosiła 716 654 ton żelaza surowego, w lutym 1927 r. — 968 774 ton, w marcu zaś 1927 roku osiągnęła — 1 085 859 ton. Liczba rekordowa, jakiej nie notowano od września 1918 roku.

W Ameryce według danych czasopisma „Iron Age" w ostatnich tygodniach wpływ nowych zleceń był o 5—25 procent niższy od obrotów w odpowiednim okresie marca. Zmniejszenie to przypisują osłabieniu popytu na stal automobilową. W zakładach odlewniczych notowano ostatnio pewne ograniczenie produkcji, co przedewszystkiem wpłynęło na zmniejszenie popytu na żelazo surowe. Ceny węgla spadły w ostatnim tygodniu pomimo strajku górników. Koks hutniczy naprzykład notowano taniej o 10 cts, czyli 3,15 dol. za tonę loco Connelsville. G-g.

Umowy międzynarodowe w dziale żelaza.

W ubiegłym miesiącu utworzony został **Syndykat wytwórców żelazo - krzemu,** do którego przystąpiły: Szwecja, Norwegja, Austrja, Niemcy, Szwajcarja i Jugosławja. Siedzibą syndykatu jest Wiedeń. Nieobecność Francji w syndykacie nie będzie wpływać na politykę syndykatu, gdyż wytwórczość francuskich przedsiębiorstw spożywana jest prawie całkowicie przez rynek krajowy i tylko nieznaczne ilości są wywożone zagranicę. Ceny narazie zostały niezmienne. Polska sprowadza z zagranicy żelazo - krzemu rocznie za pół miljona złotych obiegowych.

Prowadzone są również narady nad utworzeniem **Syndykatu żelazo - chromu;** narady, zainicjowane przez Francuzów, mają narazie charakter informacyjny. Dążenia te idą w kierunku wskrzeszenia istniejącego przed wojną od 1903 roku syndykatu surówek specjalnych, przez tworzenie organizacyj poszczególnych gatunków surówki. Polska sprowadza rocznie do wyrobu stali szlachetnej za 100 tysięcy złotych żelazo - chromu.

Do **międzynarodowego Kartelu drutu,** działającego od 15 lutego r. b., należą: Niemcy, Belgja, Czechosłowacja i Holandja. Wyczekujące stanowisko zajmuje Polska, Francja i Austrja. Umowa kartelowa, oparta na kwotach, ustalonych na podstawie wywozu w ostatnich latach, reguluje tylko ilości wywozu i ceny wywozowe, nie zajmuje się natomiast zupełnie zbytem na rynkach wewnętrznych; przy zawieraniu umowy zostały jednak uzgodnione zasady wzajemnej ochrony terytorjalnej. Kontrolę nad wykonaniem warunków umowy powierzono szwajcarskiej firmie. Obecnie prowadzone są narady nad wciągnięciem innych państw i utworzeniem syndykatu drutu. Rokowania z Austrją o przystąpienie do kartelu toczą się pomyślnie, gdyż pomię-

dzy druciarniami austrjackiemi i niemieckiemi istnieje już od początku roku bieżącego umowa o ochronie terytorjalnej.

W międzynarodowym Syndykacie rur spawanych sprawa przystąpienia polskich fabryk rur nie posunęła się zupełnie naprzód. Syndykat rur postanowił obniżyć na maj ceny wywozowe dla Szwecji, Norwegji i Danji, by skuteczniej zwalczać polską konkurencję.

W związku z przystąpieniem hutnictwa państw środkowo - europejskich (Czechosłowacja, Austrja, Węgry) do **międzynarodowego Kartelu stalowego,** hutnictwo środkowo - europejskie prowadzi rokowania z Niemcami co do dalszego rozgraniczenia pomiędzy siebie zagranicznych rynków zbytu; jako zasadniczy warunek jest zapewnienie sobie wzajemnie ochrony terytorjalnej.

W sprawie przystąpienia Polski do Międzynarodowego Kartelu stalowego jeszcze nic nie zdecydowano; hutnictwo czechosłowackie rokuje sobie nadzieję, że w razie przystąpienia Polski do Kartelu, odniesie znaczne korzyści przez zmniejszenie się konkurencji Polski na rynkach bałkańskich.

Międzynarodowa Konferencja Ekonomiczna.

W środę, dnia 4-go maja r. b., zgodnie z uchwałą Rady Ligi Narodów z grudnia 1926 roku, zebrała się Międzynarodowa Konferencja Ekonomiczna w Genewie. Porządek obrad Konferencji przedstawia się następująco:

Część I.

Światowa sytuacja ekonomiczna.

Światowa sytuacja ekonomiczna i jej główne problematy — z punktu widzenia poszczególnych państw.

Analiza przyczyn, powodujących obecny brak równowagi w przemyśle i handlu.

Momenty ekonomiczne, oddziałujące na utrzymanie pokoju światowego.

Część II.

I. — Handel.

1. — Wolność handlu
   a) zakazy i ograniczenia wwozu i wywozu,
   b) ograniczanie, reglamentacja i monopolizacja handlu,
   c) traktowanie (w zakresie gospodarczym i fiskalnym) obywateli jednego państwa, osiadłych na terytorjum innego, oraz firm cudzoziemskich.
2. — Taryfy celne i traktaty handlowe
   Trudności handlu międzynarodowego pochodzące z
   a) charakteru, wysokości i zmienności taryf celnych — wwozowych i wywozowych,
   b) nomenklatury i klasyfikacji celnej.
3. — Środki pośrednie dla popierania handlu narodowego i żeglugi narodowej:
   a) subsydja bezpośrednie i pośrednie,
   b) dumping; prawodawstwo anty - dumpingowe,
   c) trudności, stwarzane przez warunki transportu,
   d) fiskalne obciążenia towarów importowanych.
4. — Wpływ zmniejszenia zdolności nabywczej na handel międzynarodowy.

II. — Przemysł.

1. — Sytuacja głównych przemysłów (zdolność wytwórcza, produkcja rzeczywista, konsumcja, praca).
2. — Cechy charakterystyczne trudności, przeżywanych obecnie przez przemysł, i ich przyczyny natury przemysłowej, handlowej i walutowej.
3. — Możliwości akcji:
   a) organizowanie produkcji, zwłaszcza sprawa międzynarodowych porozumień przemysłowych — z punktu widzenia produkcji, konsumcji oraz pracy; ich podstawy prawne; ich związek z kwestjami celnemi,
   b) gromadzenie i szybka wymiana danych statystycznych dotyczących produkcji przemysłowej.

III. — Rolnictwo.

1. — Obecna sytuacja rolnictwa w porozumieniu z przedwojenną w zakresie, dotyczącym produkcji, konsumcji, zapasów, cen i wolnej wymiany produktów rolnych.
2. — Przyczyny obecnie istniejących trudności.
3 — Możliwości akcji międzynarodowej
   a) rozwój i międzynarodowa współpraca organizacyj producentów i konsumentów, z uwzględnieniem różnych systemów organizacyj spółdzielczych,
   b) stała wymiana wszelkich ważkich informacyj, dotyczących sytuacji w rolnictwie, badań naukowych i technicznych, kredytu rolnego i t. p.
   c) podniesienie zdolności nabywczej rolników.

— — — — — — — —

Zagadnienia emigracyjne nie zostały objęte tym programem, mimo że były wysuwane przez przedstawicieli Polski i Italji, jako kwestja paląca. Jest prawdopodobne, że poruszone zostaną podobnie, jak sprawy walutowo - finansowe przy omawianiu trudności przemysłowych i rolniczych.

W skład Delegacji polskiej na Międzynarodową Konferencję Ekonomiczną wchodzą: PP.: Minister Hipolit Gliwic, Poseł Dr. Herman Diamand, Podsekretarz Stanu Dr. Franciszek Doleżal, Minister Franciszek Sokal, Senator Jan Stecki, jako delegaci, oraz PP.: Dyrektor Zygmunt Chmielewski, Dyrektor Juljan Cybulski, Radca Krystyn Ostrowski, Poseł Edmund Trepka, jako zastępcy.

Jako rzeczoznawcy powołani zostali PP.: Radca Leon Babiński, Dr. Roger Battaglia, Dyr. Wacław Fajans, Prof. Józef Gieysztor, Dyr. Stefan Królikowski, Dyr. Stanisław Landié, Wicemarszałek Juljusz Poniatowski, Nacz. Wincenty Zwoliński.

Sekretarjat Delegacji tworzą PP.: Radca Stanisław Łepkowski i Radca Antoni Roman.

Prawie od początku r. b. prowadzone były pod kierunkiem Przewodniczącego Delegacji P. H. Gliwica prace przygotowawcze, według porządku obrad Konferencji. Sprawy, dotyczące części II porządku obrad, t. j. poszczególnych dziedzin życia gospodarczego, rozpatrywały trzy komisje: 1. handlowa pod przewodnictwem P. Wiceministra Fr. Doleżala, 2. przemysłowa pod przewodnictwem P. Posła E. Trepki, 3. rolna pod przewodnictwem P. Senatora J. Steckiego. Do współpracy w komisjach i podkomisjach zaproszeni zostali najwybitniejsi znawcy poszczególnych dziedzin ekonomicznych z polskiego świata gospodarczego i naukowego.

Nowa taryfa wyjątkowa.

W nr. 33 „Dziennika Ustaw" pod poz. 299 ukazało się rozporządzenie ministra komunikacji z dnia 5 kwietnia 1927 roku, wprowadzające nową taryfę wyjątkową pod nazwą „Taryfa Wyjątkowa XLIV" na wywóz wymienionych w rozporządzeniu towarów, z których przytaczamy tylko te, które obchodzą przemysł metalowy. Nowa taryfa obowiązuje od dnia 10 kwietnia do dnia 30 września 1927 roku włącznie.

1. Obszar ważności. Od wszystkich stacyj kolei polskich do wszystkich punktów granicznych oraz do Gdańska (wszystkie stacje), Gdyni i Tczewa.

2. Opłaty. Przewoźne na przesyłki całowagonowe niżej wymienionych towarów oblicza się za całą odległość przewozu, nie wyłączając kolei na obszarze Wolnego Miasta Gdańska.

15. Z gr. 63 — żelazo i stal surowe oraz żelazo i stal w blokach walcowanych, lanych lub kutych, stopy żelazne i hematyt — według kl. wyj. F.

Z gr. 63 — żelazo i stal handlowe, uniwersalne, arkuszowe i profilowe, blacha, drut i żelazo walcowane z poz. c) d) i h):

za odległość od 1 do 200 km. — według kl. VI,

za odległość od 201 do 450 km. — według jednakowej opłaty po 181 gr. za 100 kg.,

za odległość powyżej 450 km. — według kl. VIII.

16. Z gr. 64 — cynk i ołów walcowane, po udowodnieniu wywozu w okresie do 30 września 1927 roku, najmniej 1 000 ton:

za odległość od 1 do 200 km. — według kl. V,

za odległość od 201 do 470 km. — według jednakowej opłaty po 245 gr. za 100 kg.,

za odległość powyżej 470 km. — według kl. VII.

17. Z gr. 65 — rury wodociągowe, kanalizacyjne i hydrauliczne oraz rury ciągnione:

za odległość od 1 do 200 km. — według kl. VI,

za odległość od 201 do 450 km. — według jednakowej opłaty po 181 gr. za 100 kg.,

za odległość powyżej 450 km. — według kl. VIII.

17. Z gr. 65 — szyny kolejowe, tramwajowe i kopalniane:

za odległość od 1 do 150 km. — według kl. VII,

za odległość od 151 do 300 km. — według jednakowej opłaty po 113 gr. za 100 kg.,

za odległość powyżej 300 km. — według kl. wyj. E.

18. Z gr. 66 — maszyny, narzędzia i aparaty:

za odległość od 1 do 200 km. — według kl. VI,

za odległość od 201—300 km. — według jednakowej opłaty po 190 gr. za 100 kg.,

za odległość powyżej 300 km. — według kl. VII.

19. Z gr. 70 — kwas siarkowy — według kl. wyj. G, a w składzie całych pociągów — według kl. wyj. G ze zniżką 10 proc.

Opłaty do stacji Gdynia - port oblicza się w wysokości równej opłacie do stacji Gdańsk — Neufahrwasser Weichselbahnhof.

3. Warunki stosowania. W tych wypadkach, kiedy taryfa powyższa przewiduje pewne kontyngenty wywozowe, przewoźne do punktu granicznego lub portu oblicza się początkowo według obowiązujących taryf normalnych względnie wyjątkowych, a różnicę przewoźnego pomiędzy opłatą uiszczoną, a należną według niniejszej taryfy zniżonej, wypłaca się osobie uprawnionej po przedłożeniu przez nią listów przewozowych (a przy opłatach uiszczonych zgóry — wtórników), udowadniających przewóz wymaganej ilości towaru oraz po sprawdzeniu faktycznego wywozu tych ilości zagranicę.

Cła wywozowe na surowce metalowe.

W nr. 32 „Dziennika Ustaw" z r. b. pod poz. 297 ukazało się rozporządzenie ministerjalne z dnia 30 marca 1927 r. w sprawie ceł wywozowych. Podajemy z niego pozycje, obchodzące przemysł metalowy przetwórczy.

Pozycja taryfy celnej	NAZWA TOWARU	Cło wywozowe od 100 kg. w złot.
235	Żelaziwo i stal stare: lane i kute; fragment, łom, szmelc, wióry, również prasowane i proszek, z wyjątkiem odpadków blachy białej	5 —
236	Miedź:	
	1. w gąskach, sztabach lanych, katodach	150 —
	2. w postaci starego metalu i odpadków, również miedź cementowa w proszku i brykietach	150 —
	Uwaga: Miedź, wymieniona w poz. 236, za pozwoleniem ministerstwa skarbu	bez cła
238	Nikiel i aluminjum:	
	1. w gąskach, sztabach lanych, katodach, sześcianach i kulkach	100 —
	2. w postaci starych metali i odpadków	100 —
	Uwaga: Nikiel i aluminjum, wymienione w poz. 238, za pozwoleniem ministerstwa skarbu	10 —
239	Spiż, bronz fosforowy, mosiądz, tombak, argentyn (nowe srebro), brytania:	
	1. w gąskach, sztabach lanych	100 —
	2. w postaci starych metali i odpadków	100 —
	Uwaga: Spiż, bronz fosforowy, mosiądz, tombak, argentyn (nowe srebro), brytania, wymienione w poz. 239, za pozwoleniem ministerstwa skarbu	10 —
240	Cyna:	
	1. w gąskach, blokach	500 —
	2. w postaci starego metalu i odpadków	500 —
241	Ołów w postaci starego metalu i odpadków	50 —
	Uwaga: Ołów wymieniony w pozycji 241, za pozwoleniem ministerstwa skarbu	bez cła

Od towarów, wymienionych w pozycjach taryfy celnej 236 p. 1, 238 p. 1, 239 p. 1, 240 p. 1, nadanych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej do wywozu zagranicę koleją, statkiem lub pocztą, najpóźniej w przeddzień wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, cło wywozowe nie będzie pobierane w ciągu dni 10 po dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

Rozporządzenie niniejsze weszło w życie trzeciego dnia po ogłoszeniu (9 kwietnia 1927 roku).

PRZEGLĄD PODATKÓW I OPŁAT

W sprawie odszkodowania za dawne marki niemieckie.

Wobec żywego oddźwięku, jaki znalazł w Wielkopolsce komunikat poznańskiego Związku Wierzycieli Banku Rzeszy — nawołujący do rejestracji niemieckich banknotów markowych — uznała Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu za konieczne przeprowadzić dodatkowe dochodzenia, celem stwierdzenia, czy istnieją widoki uzyskania odszkodowania za stare banknoty markowe.

W tym celu zwróciła się Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu do Konsulatu Generalnego R. P. w Berlinie, prosząc go o odnośne informacje, i otrzymała odeń pismo pod L. dz. 0/27/6764/3580 z dnia 16 lutego o brzmieniu następującem:

„Nawiązując do pisma tamt. z dnia 7. 2. 1927 r. Nr. 1277/27 Konsulat Generalny zawiadamia, że obecny stan prawny co do waloryzacji przedwojennych banknotów niemieckich nie uległ żadnej zmianie.

Jak już Konsulat Generalny zaznaczył w piśmie tut. z dnia 2. 6. 1926 r. L. O. 26/6764/13465/16-, rozstrzygnął sprawę ostatecznie najwyższy sąd Rzeszy w Lipsku, przeciw któremu niema odwołania.

Związek niemiecki „Reichsbankgläubigerverband" urządza wprawdzie dziś jeszcze zebrania i wiece, na których agituje przeciw bankowi Rzeszy wzgl. rządowi niemieckiemu, lecz cała akcja obliczona jest — zdaniem Konsulatu Generalnego — na efekt wśród obywateli niemieckich oraz zyski materjalne samego związku, który w ten sposób werbuje sobie członków płacących miesięcznie składki, a pozatem pobiera na każdem zebraniu wzgl. wiecu po 1 mk. wstępnego od każdej osoby.

Znamiennym jest fakt, że na jednym z takich wieców, urządzonych przez wyżej podany związek, na który Konsulat Generalny specjalnie wydelegował urzędnika, wszyscy mówcy nawoływali do zapisania się na członków związku oraz rejestrowania banknotów i niewypuszczania ich z rąk pod żadnym warunkiem, a na ulicy przed lokalem sprzedawali zwolennicy tego związku stare banknoty tysiąc-markowe po 0.22 mk za sztukę.

Dziwić się należy, że władze niemieckie do tego czasu nie wystąpiły jeszcze przeciw wspomnianemu związkowi, lecz — zdaniem Konsulatu Generalnego — należy to tłumaczyć tem, że trudno mu udowodnić jakiekolwiek przestępstwa, obliczone tylko na wyzysk publiczności i napełnienie własnej kasy, by przez to mieć dochody dla osób kierujących związkiem. Analogicznie też należy ocenić akcję „Reichsbankgläubigerverbandu", uprawianą w Polsce, a w szczególności w województwach zachodnich.

Konsulat Generalny jest zdania, że o ileby się później sytuacja miała zmienić i Bank Rzeszy płaciłby jakiekolwiek odszkodowania za stare banknoty przedwojenne, na co obecnie żadnych widoków niema, to nietylko ci, którzy posiadane banknoty zgłosili do rejestracji, ale również wszystkie inne osoby będące w posiadaniu niezarejestrowanych banknotów, będą mogły korzystać z waloryzacji".

Prawidłowe kasowanie znaczków stemplowych.

Kasowanie znaczków stemplowych przez podatnika, czyli t. zw. skasowanie prywatne, winno być dokonane drogą przepisania znaczków początkowemi lub końcowemi wyrazami pisma.

W tym celu należy przed podpisaniem pisma nakleić znaczki stemplowe w niezapisanem jeszcze miejscu, przeznaczonem dla wiersza pierwszego lub ostatniego. W razie, jeżeliby znaczki w ten sposób umieszczone, a zajmujące całą szerokość wiersza pierwszego lub ostatniego, nie wystarczyły do uiszczenia opłaty, należy nakleić dalsze znaczki poniżej wiersza pierwszego, względnie powyżej wiersza ostatniego, w miejscu jeszcze niezapisanem.

Uskuteczniania odpisów jest niedopuszczalne tylko wówczas, gdy pismo, które podlega opłacie, stwierdza umowę i jest zaopatrzone w dwa lub więcej podpisów.

W niektórych przypadkach dozwolone jest kasowanie prywatne znaczków stemplowych, umieszczonych poza tekstem pisma, a mianowicie przepisanie datą skasowania oraz nazwiskiem lub firmą. Ten sposób kasowania może być zastosowany, gdy chodzi o opłatę od rachunku lub innego pisma, stwierdzającego wykonanie umowy o świadczenie usług od dokumentów przewozowych, tyczących się przesyłek kolejowych do stacyj zagranicznych oraz przesyłek niekolejowych, do pełnomocnictwa, od wyciągu z roku bieżącego i od pokwitowań, wreszcie od obiegu, stwierdzającego otrzymanie pożyczki od spółdzielni, której minister skarbu zezwolił na kasowanie znaczków w sposób powyższy.

URSUS-MOTORY

od 4 do 600 K. M. na bardzo dogodnych warunkach dostarczają

ZAKŁADY MECHANICZNE „URSUS" SPÓŁKA AKCYJNA

Oddział w Poznaniu, ul. 27 Grudnia 16. Telefon nr. 39-21

4009

Nowe obciążenie podatkowe Polski Zachodniej.

Min. Skarbu wydał rozporządzenie w sprawie opłat stemplowych od umów o dzierżawie lub najmie przedmiotów, znajdujących się na obszarze, na którym obowiązuje kodeks cywilny niemiecki. Zainteresowanych odsyłamy do nr. 34 „Dziennika Ustaw", tutaj podajemy zasadniczą treść ustawy. Według paragrafu 1-go zobowiązane są osoby, które przed 1 stycznia 1927 r. zawarły układ najmu lub dzierżawy do ostatniego czerwca 1927 odpis owego pisma złożyć swojemu Urzędowi Skarbowemu. Od pisma powyższego muszą obie strony opłacać opłatę stemplową, i to za czas od 1 stycznia 1927 do dnia, w którym stosunek dzierżawy wzgl. najmu ustaje. — Ważny jest też paragraf 6, mówiący, że od umów ustnych i pisemnych zawartych przed 1 stycznia należy uiścić ratę opłaty za rok 1926, o ile jej dotychczas nie uiszczono. Zapłacić zaległości należy do końca czerwca bież. r. w przeciwnym razie w pierwszym i drugim wypadku grozi grzywna w wysokości pięciokrotnej nieuiszczonej kwoty, albo uiszczonej po upływie terminu. Skala wynosi począwszy od 410 złotych — jedną dziesiątą procentu aż do 8.610 złotych jeden procent.

Sprzedaż poza obrębem przedsiębiorstwa.

Kupiec, prowadzący poza obrębem swego przedsiębiorstwa handel przenośny temi samemi artykułami, co w stałym zakładzie, winien z reguły nabyć osobne świadectwo dla własnego zakładu i osobne na handel przenośny. Jeżeli jednak kupiec, prowadzący sklep i posiadający dlań stałe świadectwo handlowe zamyka w dnie targowe swój sklep i z towarem wychodzi na rynek, to w tej samej miejscowości, w której mieści się jego zakład handlowy może on wój towar sprzedawać na rynku na podstawie świadectwa nabytego dla sklepu, bez wykupienia osobnego świadectwa przemysłowego dla sprzedaży na rynku. Dostarczanie towarów stałym odbiorcom przez zakłady przemysłowe na poprzednio uskuteczniane w tych zakładach zamówienia, np. do dostarczania pieczywa przez piekarzy dla okolicznych kupców lub konsumentów, nie podlega obowiązkowi nabycia osobnego świadectwa.

Biuletyn Oficjalny Targów Wschodnich

Konkurs dla radjoamatorów na Wystawie Sportowej.

Krakowska Wystawa Radjowa wykazała dobitnie, jak doniosłe znaczenie w rozwoju radjofonji ma „radjo amatorskie". Wspaniałe aparaty i części składowe wykonane przez pierwszych radjo-amatorów wywołały ogólny podziw i zachęciły ich do współzawodnictwa.

W ciągu trwania Wystawy Sportowej, (od 3—16 czerwca na terenie i w pawilonach Targów Wschodnich) odbędzie się wystawa i konkurs aparatów radjowych, wykonanych przez radjo-amatorów.

W tym celu Komitet Organizacyjny Wystawy Sportowej zwraca się z apelem do wszystkich radjo-amatorów, by, przesyłając swoje eksponaty, wzięli udział w wystawie, która ze względu na projektowaną stację nadawczą we Lwowie budzi zrozumiałe zainteresowanie. Wyróżnieni otrzymają nagrody honorowe, dyplomy i listy pochwalne.

Zgłoszenia przyjmuje do dnia 25 maja rb. Komitet Organizacyjny Wystawy Sportowej w Biurach Targów Wschodnich, Lwów, Jagiellońska 1. Zgłaszającym się amatorom pójdzie Zarząd Targów Wschodnich jak najdalej na rękę celem ułatwienia im udziału w wystawie.

Z zagadnień elektryfikacji kraju.

Na tle polemiki: red. Tennenbaum — Dr. Ossowski prof. Pomianowski.

Ponieważ oba poprzednie feljetony, pomieszczone na marginesie „Z zagadnień elektryfikacji kraju"*), wzbudziły w naszych kołach elektrotechnicznych znaczne zainteresowanie, przeto postanowiliśmy w 3-cim z kolei odcinku roztoczyć przed Czytelnikami naszymi główny bieg myśli i argumentacji p. red. Tennenbauma. którego broszurze — omówionej przez nas w n-rze 16-ym „Rynku" — zawdzięczamy odsłonięcie rąbku z zakulisowej strony tegoż zagadnienia.

Nawiązując do wywodów prof. Pomianowskiego, rozwija je p. T. w sposób następujący:

...Z powyżej przytoczonej opinji Szan. Pana Profesora, największego obecnie w Polsce autorytetu w sprawach elektrycznych, wynika, że budowa Jazowska jest pożyteczna dla Państwa i że należy ubolewać, iż śp. prezydentowi Narutowiczowi nie udało się jej zrealizować.

2. O miejscu, jakie zajmuje budowa Jazowska w planie elektryfikacji polskiej, Sz. Pan Profesor zaznacza:

„Wobec tego jest w pierwszym rzędzie zamierzona budowa dużego zbiornika w Rożnowie na Dunajcu... Z powyższego wynika, że ani nie jest zamierzoną, ani nie byłaby w danym momencie wskazaną budowa Jazowska i nie będzie ona prawdopodobnie aktualną zanim nie powstanie w dorzeczu Dunajca zbiornik odpowiedniej pojemności".

Wytyczne programu elektryfikacji na okres 5-letni były mi znane z oświadczenia Ministerstwa Robót Publicznych z roku 1926; brzmiało ono jak następuje: „Wyzyskanie sił wodnych Podkarpacia od granicy zachodniej Państwa po rzekę San włącznie przyczem w wymienionym okresie ma być wybudowana conajmniej elektrownia wodna w Rożnowie na Dunajcu".

Z tego wynika, że przy wyzyskaniu sił wodnych Podkarpacia przedewszystkiem jest przewidziana budowa dużego zbiornika w Rożnowie na Dunajcu i że przed jego wybudowaniem „nie będzie ona (tj. budowa Jazowska) prawdopodobnie aktualną".

Skomplikowane momenty techniczne wpływają na kolejność elektryfikacji i nawet taki autorytet, jak Wielce Szanowny Pan Profesor, nie jest w tej sprawie kategoryczny.

Oczywiście, że po wybudowaniu zbiornika w Rożnowie budowa Jazowska, przewidziana ustawą sejmową i którą tak gorąco zalecał Szan. Pan Profesor i wicemin. p. Górski, stanie na porządku dziennym, ale możliwe jest, że nawet i przed jego wybudowaniem: wszak Sz. Pan Profesor zaopatruje swe rozważania o kolejności elektryfikacji zastrzeżeniem „nie będzie ona prawdopodobnie aktualną zanim...".

*) Porównaj nr. 16 i 17 „Rynku Metalowego i Maszynowego".

Z BRANŻY

Syndykat Hutniczy o ostatniej podwyżce cen żelaza.

W związku z zapowiedzianemi represjami rządu w stosunku do Syndykatu Polskich Hut Żelaznych z powodu podwyżki cen żelaza na rynku wewnętrznym, syndykat hut żelaznych ogłasza komunikat, wyjaśniający przyczyny podwyżki, według których złom żelazny podrożał o 100% to jest z 82 na 170 złotych za tonę. Zasługuje na uwagę, że Ministerstwo Kolei Żelaznych dało sumpt do podwyżki przez podniesienie cen złomu ze 115 złotych za tonę. Dalszym motywem podwyżki jest podniesienie taryf kolejowych o 20—35%, podatków o 10% i stawki podatku majątkowego o 50%. Syndykat wskazuje dalej, że eksport wyrobów hutnicznych jest źródłem strat dla hutnictwa, a jednak huty obsługują stale pewne terytorja, aby zdobyć sobie stałe rynki zbytu i przyczynić się do aktywności bilansu handlowego, przyczem natrafiają na zorganizowaną konkurencję, zaopatrzoną doskonale pod względem technicznym.

Inwestycje w przemyśle hutniczym.

W przemyśle górnośląskim coraz bardziej ujawnia się dążność w kierunku czynienia nowych inwestycyj w zakładach przemysłowych, aby móc dorównać zagranicy. Obecnie rozważany jest projekt poważnych inwestycyj w kopalniach, należących do Tow. Zjednoczonych Hut Królewskiej i Laury. Prace przygotowawcze i techniczne opracowanie planów inwestycyjnych już rozpoczęto, tak, że za kilka, ewentualnie kilkanaście tygodni będą one całkowicie ukończone, poczem nastąpi stopniowa realizacja zamierzeń. Nowe inwestycje te mają dotyczyć przeważnie kopalń i przeznacza się na nie około 10 milj. zł.; mają one być zrealizowane w ciągu kilku najbliższych lat. Pracami przygotowawczemi kieruje osobiście dyr. kopalń p. Sznapka. Dalej, jak się informujemy, Towarzystwo to w najbliższych dniach ma zamiar rozpalić piąty duży piec w Hucie Laury, wybudowany w r. 1924, który jeszcze nigdy nie był pod ogniem. Obecnie rozpoczęto budowę nowej baterji pieców koksowych na kopalni Dębińsko pod Siemianowicami w związku ze zwiększeniem się produkcji w hutach Laury i Królewskiej.

Z przemysłu metalowego.

W ostatnich czasach największe ożywienie wykazują akcje fabryk metalowych. Jest to skutek całego szeregu zamówień rządowych i prywatnych, które te fabryki otrzymały. Pozatem kapitał zagraniczny również w znacznym stopniu interesuje się naszym przemysłem metalowym. Między innemi słychać, iż Modrzejowem interesuje się kapitał holenderski. Dowiadujemy się, że niebawem nastąpi nowe wyższe przeszacowanie akcyj Modrzejowskich, gdyż dotychczasowy ich szacunek nie odpowiada realnej ich wartości.

Rząd a Sp. Akc. „Wagon".

W dniu 1-ym maja r. b. podpisana została ostateczna umowa pomiędzy Rządem a Spółką Akcyjną „Wagon" w Ostrowie, mocą której Rząd nabył stanowiącą własność Spółki fabrykę wagonów wraz ze wszystkiemi terenami. Fabryka ta przekształcona będzie na państwowe warsztaty dla reparacji wagonów. Sprzedaż ta nie pociągnie za sobą likwidacji Spółki Akcyjnej „Wagon", która w dalszym ciągu pozostaje w rękach dotychczasowych akcjonarjuszów i będzie fabrykowała wagony kolejowe.

Im lepsza będzie umowa rządu z konsorcjum amerykańskiem, mającem elektryfikować ogromny obszar Polski i wyzyskać siły wodne Podkarpacia, tem prędzej będzie wybudowana stacja Jazowsko.

3. Wreszcie przechodzi Sz. Pan Profesor do oceny działalności p. Ossowskiego: „Układu finansowego Sącza z koncesjonarjuszem nie znam, jest on zresztą dla całej sprawy obojętny".

Że p. Ossowski „miał chyba prawo otrzymania odpowiedniego wynagrodzenia za swe zabiegi i prace" — nigdy nie kwestjonowałem. Jestem gorącym zwolennikiem wysokiego opłacania wszelkiej pracy. Nie wolno zarzutów, jakie uczyniłem p. Ossowskiemu, dygnitarzowi państwowemu, pełnomocnikowi rządu do rokowań, wiceprezesowi Banku Gospodarstwa Krajowego, na płaszczyznę większych lub mniejszych zarobków, bo nie z tego punktu widzenia stawiałem zarzuty.

Idzie o co innego.

Jeżeli śp. prezydent Narutowicz zabiegał o budowę Jazowska, Sz. Pan Profesor zupełnie słusznie twierdzi: „Śp. prezydent Narutowicz osobistemi wpływami usilnie o realizację projektu zabiegał, niestety, starania te nie zostały wówczas uwieńczone pomyślnym skutkiem".

...Dlaczego przyspieszanie budowy Jazowska przez śp. prezydenta Narutowicza Wielce Szanowny Pan Profesor podnosi, jako wielką zasługę i ubolewa nad niepowodzeniem tej inicjatywy, a przy omawianiu roli p. Ossowskiego stara się dowieść, że p. Ossowski budowy Jazowska nie przyspieszał?

Dlaczego?

Dlaczego pełnomocnik rządu do rokowań z konsorcjum amerykańskiem nie może — według Sz. Pana Profesora — przyspieszyć budowy Jazowska? Wszak korzyści budowy Jazowska Sz. Pan Profesor dobitnie podkreśla.

Dlatego, że istnieje układ p. Ossowskiego z Nowym Sączem, który według zdania Sz. Pana Profesora „jest zresztą dla całej sprawy obojętny".

„Si duo faciunt idem, non est idem".

W dalszym zaś ciągu swej „odpowiedzi" na list otwarty cytowanego prof. Politechniki Warszawskiej precyzuje p. red. Tennenbaum swoje zarzuty „stronniczego" postępowania w tak przekonywującym tenorze:

„Byłem wielokrotnie pełnomocnikiem rządu polskiego przy pertraktacjach handlowych i kładłem swój podpis w imieniu rządu Rzeczypospolitej pod traktatami handlowemi.

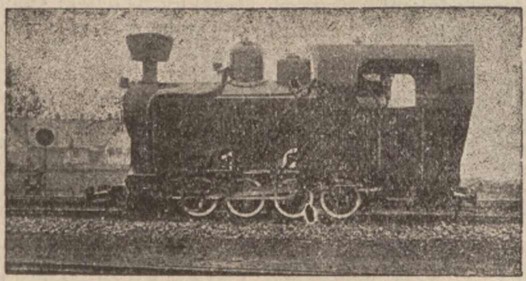
Istota traktatów polega wogóle na tem, że polepszają one warunki pewnych gałęzi wytwórczości polskiej, a pogarszają warunki innych gałęzi. Uzyskanie ulg przy przywozie węgla polskiego do Czech przynosi zyski przemysłowi węglowemu polskiemu, udzielenie ulgi celnej przy przywozie do Polski czeskich aparatów cukrowniczych i gorzelniczych szkodzi polskiej wytwórczości tych aparatów.

Przy zawieraniu traktatu handlowego z Francją mu-

O kolejach wąskotorowych — słów kilka.

Na Międzynarodowych Targach w Poznaniu wystawione zostały wogóle po raz pierwszy dwa parowozy wąskotorowe oraz jeden walec motorowy przez firmę **„Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce", Sp. Akc. w Chrzanowie.**

Wystawa powyższa budzi ogólnie jak największe zainteresowanie.

Przedewszystkiem należy z zadowoleniem stwierdzić, że eksponaty powyższe **są wyrobem ściśle krajowym.** To też sfery fachowe z żywem zajęciem zwracają się do stoiska firmy i wyrażają swe uznanie.

Fakt ten wskazuje na to, że w naszych sferach technicznych i ekonomicznych coraz to więcej zdobywą terenu przeświadczenie o ważności kolejek wąskotorowych dla naszego kraju.

Mamy w Rzeczypospolitej Polskiej wielkie obszary coprawda słabiej zaludnione, leżące zdala od arteryj komunikacyjnych, lecz zato obfitujące w artykuły eksportowe, jak drzewo i t. p. Narazie ze względów gospodarczych nie myśli się o budowie normalnych linij kolejowych do tych obszarów. Natomiast dotrzeć tam **mogą i powinny** kolejki wąskotorowe. Polska, budując rozgałęzioną sieć takich kolejek nie stworzyłaby zresztą nic nowego, gdyż w innych krajach sieć taka liczy tysiące kilometrów i wąskotorowa kolejka dociera wszędzie tam, gdzie kolej normalna ze względów natury ekonomicznej nie dociera.

Zważyć należy również, że nowoczesne wąskotorowe kolejki buduje się zupełnie według zasad przyjętych dla kolei normalnych pod względem solidności toru i materjału ruchomego, przyczem posiadają one poniekąd tę wyższość, że lepiej przystosować się mogą do terenu, nie mówiąc już o tem, że są oczywiście o wiele tańsze. Udoskonalenia zaś techniczne są dziś posunięte tak daleko, że zagranicą na kolejkach wąskotorowych kursują nawet wagony sypialne i restauracyjne.

Wiemy ogólnie, że dla bardzo wielkich obszarów Państwa naszego kwestja połączenia kolejowego jest kwestją najżywotniejszą. Rozwiązaniem jej najkorzystniejszem byłaby budowa dobrze i celowo obmyślanej sieci kolejek wąskotorowych przez Państwo lub też prywatnych przedsiębiorców.

Dlatego też należy się **„Pierwszej Fabryce Lokomotyw w Polsce"** w Chrzanowie szczególne uznanie, że wystawia dwa wąskotorowe parowozy, przeznaczone dla ruchu na linjach osobowo -, towarowych, a przedewszystkiem także dlatego, że jako jedno z najpoważniejszych przedsiębiorstw przemysłowych w Polsce podjęła ten dział fabrykacji lokomotyw wąskotorowych, jako **dział specjalny.**

---

siałem się zgodzić na pogorszenie warunków jednej gałęzi wytwórczości polskiej, aby zapewnić korzyści jednej dużej fabryce maszyn włókienniczych w Bielsku na Śląsku Cieszyńskim.

Gdybym był zrobił to samo, com zrobił, jako akcjonarjusz tej fabryki, albo jako związany z nią, to wówczas cała opinja i dział przemysłu polskiego, pokrzywdzonego w traktacie handlowym francusko - polskim, słusznie zaprotestowałyby przeciwko pogwałceniu zasad, na których opiera się administracja.

Dwóch urzędników w Wydziale Dostaw Ministerstwa Spraw Wojskowych posiadało drobny pakiet akcyj jednego z przedsiębiorstw, które było dostawcą dla wojska. Zostali oni ze służby państwowej usunięci. Nie można przeprowadzić linji demarkacyjnej pomiędzy drobnym i dużym pakietem akcyj, nie można ustalić dozwolonego minimum zainteresowania, nie można pozwolić posiadać do 2%, 3%, 15% udziału przedsiębiorstwa, a powyżej tej granicy zabronić. Im wyższe stanowisko kto zajmuje, tem bardziej powinien być pod tym względem skrupulatny i w Polsce nie powinno się dziać naodwrót.

Pełnomocnik rządu posiada taką władzę, iż jego bezstronność musi być wolna od zarzutów.

Coby Szanowny Pan Profesor powiedział, gdyby jeden z pełnomocników rządu do rokowań o pożyczkę amerykańską miał pakiet akcyj banku amerykańskiego, z którym z ramienia rządu polskiego pertraktuje o pożyczkę.

Czy zresztą Sz. Pan Profesor nie zarzuca śp. Leo, wielce zesłużonemu prezydentowi m. Krakowa, iż wskutek jego zabiegów, które Sz. Pan Profesor tłumaczy sobie tem, iż śp. Leo był członkiem Escomptbanku, związanego z przemysłem węglowym, Kraków zdecydował się na budowę centrali cieplnej zamiast wodnej, co nie odpowiadało interesowi kraju?

Gdy w r. 1923 wystąpiłem jako dyrektor Departamentu w M. P. i H. przeciwko p. Ossowskiemu w sprawach naftowych, zwolennicy p. Ossowskiego pocichu oskarżali mnie, że jestem związany z koncernem naftowym niemieckim.

Z powodu mojego artykułu o „elektryfikacji Polski" zwolennicy p. Ossowskiego pocichu oskarżali mnie, że jestem związany z koncernem „Siła i Światło".

Zupełnie słusznie uważają zwolennicy p. Ossowskiego, że nie wolno mnie, profesorowi Wyższej Szkoły Handlowej i redaktorowi pisma, kierować się podobnemi motywami i dlatego zupełnie bezpodstawnie te motywy mi insynuowali.

Tembardziej pełnomocnik rządu nie może się kierować podobnemi pobudkami, ani w sensie ujemnym, ani w sensie dodatnim i wytwarza się dziwna sytuacja, że **nie wolno p. Ossowskiemu odsuwać budowy Jazowska, ani nie wolno p. Ossowskiemu przyspieszać budowy Jazowska".**

Wracając do sprawy elektrowni w Jazowsku konkluduje p. T. następująco:

(Ciąg dalszy na str. 478).

NASZE PLACÓWKI PRZEMYSŁOWO-HANDLOWE

S. SAMULSKI i S-KA W PLESZEWIE. Zakłady budowy maszyn — Lejarnia — Kotlarnia.

Firma S. Samulski w Pleszewie jest przedsiębiorstwem o tak spopularyzowanej i dobrej opinji w sferach kupieckich i przemysłowych, że specjalne polecanie wyrobów jej w formie krótkiej notatki zdaje się być zupełnie zbytecznem.

Jednakże z okazji Targów Poznańskich, które wymienione przedsiębiorstwo obsyła corocznie eksponatami swemi, uważamy jednak za wskazane wspomnieć o firmie tej choć kilka słów. Dzisiejsze zakłady budowy maszyn o szerokim zakresie produkcji, powstałe w drobnych zaczątkach z warsztatów mechanicznych, podzielone są w organizacji wytwórczej na cztery oddziały: I. oddział wytwarza różnego typu maszyny rolnicze; II. oddział buduje pompy i wyrabia masowo armaturę oraz samoczynne smarownice; III. oddział trudni się konstrukcją maszyn narzędziowych i to głównie konstrukcją obrabiarek do drzewa; IV. oddział stanowią warsztaty reperacyjne, w których wykonuje się naprawę maszyn rolniczych i przemysłowych a pozatem przeprowadza firma gruntowny remont gorzelń i cukrowni, jak niemniej wszelkich innych zakładów przemysłowych, dalej instalacje centralnych ogrzewań, wodociągów i kanalizacji.

Stoisko firmy na tegorocznych Targach Poznańskich, jak w roku zeszłym, jest miejscem częstego odwiedzania przez interesowanych tak z grona przemysłu jak kupiectwa i rolnictwa. Sądzić więc można, że firma S. Samulski, mimo trudnych naogół warunków i położenia, dokona dość licznych transakcyj co zazwyczaj podczas targowej imprezy najwymowniej świadczy o jej zdolności konkurencyjnej.

FABRYKA MASZYN I NARZĘDZI ROLNICZYCH „KRAJ" W KUTNIE.

Sp. Akc. „Kraj", Fabryka Maszyn i Narzędzi Rolniczych, dawniej Alfred Vaedtke w Kutnie, założona została w roku 1890 i przemieniona na spółkę akcyjną w roku 1920. Centrala Zarządu mieści się w Warszawie przy ul. Chmielnej nr. 26. Jako specjalność fabryka produkuje młocarnie szerokomłotne do prostej słomy, znane pod nazwą „Kutnowianka" w kompletach z odpowiedniemi kieratami. Maszyny te dzięki swoim zaletom konstrukcyjnym, solidności wykonania i sprawności w pracy, zdobyły sobie na rynku wewnętrznym szerokie uznanie i cieszą się ustaloną opinją pośród rolników. Dziś z pewnością stwierdzić można, że fabryka „Kraj" jest jedną z pierwszych w Polsce pod względem ilości produkowanych **młocarń szerokomłotnych**, to też z uwagi na istniejący popyt leży wprost w interesie pp. kupców i handlarzy sprzętem rolniczym, by maszyny te utrzymywali na składzie.

B. BORMAN & A. LUBIŃSKI, WARSZAWA, ul. Ś-to KRZYSKA nr. 30.

Powyżej wymienione przedsiębiorstwo handlowe istnieje od roku 1898, w którym to czasokresie zjednało sobie bardzo liczną klientelę pośród kupców i przemysłowców. Maszyny firmy zaopatrzone są stale w duże zapasy blachy dziurkowanej i sztancowanej, dalej w lampy naftowo - żarowe „La Washington", liny konopne i „Manilla", odpadki do maszyn, noże dyfuzyjne, pilniki i frezery, siarkę syc. raf. w laskach i proszku, tkaniny filtracyjne, worki, szpagat i wszelkie artykuły techniczne. Czytelnikom naszym zwracamy uwagę na ogłoszenie, zamieszczone w dzisiejszym numerze.

W NAJBLIŻSZYCH DNIACH

ukaże się w okazałej i wytwornej szacie zewnętrznej, urozmaicone licznemi ilustracjami i opisami

poglądowe potargowe wydanie „RYNKU METALOWEGO i MASZYNOWEGO"

Tylko jeszcze odwrotnie nadsyłane zamówienia na opisy i reklamy będą mogły być uwzględnione

Wydawnictwo „Rynku Metalowego i Maszynowego"

CH. GRUEN I SYNOWIE, skład metali, Warszawa, Nalewki 31, należy do jednej z najstarszych firm branży metalowej w Polsce. Firma ta stale posiada na składzie w obfitym asortymencie wszelkiego rodzaju metale w stanie surowym i w półfabrytach. Specjalnością firmy są następujące artykuły: blachy mosiężne, miedziane, ołowiane, cynkowe, cynowe, aluminjowe, tombakowe, neusilbrowe, blacha biała angielska, blachy niklowane, cynowane i stalowe, druty, pręty i rury mosiężne, miedziane, ołowiane, aluminjowe, cynowane, bronzowe i t. d., kable miedziane, gołe, profile mosiężne i aluminjowe, rury żelazne, obciągnięte mosiądzem, blacha aluminjowa, ryflowana do samochodów, aluminjum w odpadkach i blokach, cyna, ołów, plomby ołowiane, anody niklowe, nity miedziane i mosiężne, tygle grafitowe, metale fosforowe i t. p. Wszystkie te artykuły firma Ch. Grün i Synowie, dostarcza po cenach najniższych, gdyż jej dewizą jest „duży obrót a mały zysk". Firma Ch. Grün i Synowie zakupuje odpadki z metali półszlachetnych (miedzi, mosiądzu, aluminjum, ołowiu i t. d.) po cenach najwyższych.

UŻYWANE OBRABIARKI DO ŻELAZA.

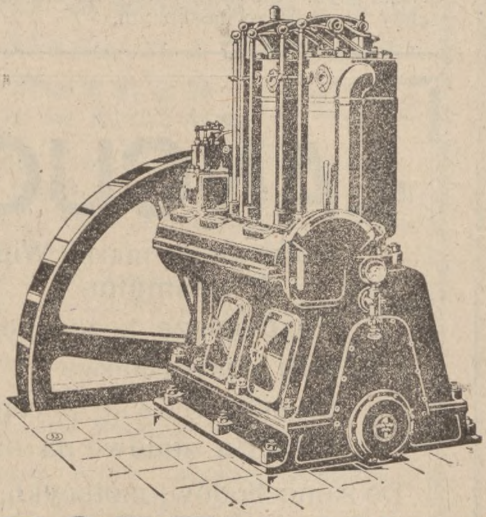
Zwracamy Szan. Czytelnikom na to uwagę, że firma Zygmunt i J. Klotz — Bydgoszcz, Grodzka 30 jest obecną na Targach i wystawia różne maszyny używane jak: tokarnie, gryzarki, shapingi, sztance i różne inne w stoisku firmy Rolm, Zieliński i S-ka, w hali maszynowej.

Polecamy Szanownym Czytelnikom zwiedzanie tej wystawy.

BRACIA DEIERLING — HURTOWNIA I HANDEL DETALICZNY WYROBÓW ŻELAZNYCH W POZNANIU, ULICA SKŁADOWA 4.

Poważnych dziś rozmiarów przedsiębiorstwo handlowe, znajdujące się w rękach Braci Deierling, założone zostało w roku 1908 pod firmą Paul Morgenstern przy Starym Rynku. Ówcześni właściciele przenieśli w roku 1904 magazyny do obszernych ubikacyj w nowowybudowanym, własnym gmachu handlowym przy ul. Szkolnej 3. W roku 1919, po wystąpieniu z firmy p. Morgensterna, przeszło przedsiębiorstwo na wyłączną własność p. Jana Deierlinga, który odtąd prowadził je na własny rachunek i pod przemianowaną nazwą: „Jan Deierling, dawn. P. Morgenstern. Przejęta z rąk obcych placówka, w wyniku zabiegliwych starań jej właściciela, rozrosła się zwłaszcza w dziale hurtowego handlu do rozmiarów nietylko lokalnego, lecz znaczenia krajowego. Z tego też względu zajmowane lokale okazały się niedostatecznemi i ujawnioną potrzebę umieszczania oddziału hurtowego w odrębnych składach zaspokojono prowizorycznie przez kupno przestrzennego śpichlerza przy Dworcu Głównym. Dalszy rozwój przedsiębiorstwa skłonił firmę do nabycia realności po fabryce maszyn rolniczych „Agraria" przy ul. Składowej 4, w której to posesji znajdując dostateczne i odpowiednie pomieszczenie, magazyny firmy zaopatrzone są stale w olbrzymie wprost zapasy towarów, umożliwiające każdą dostawę w terminie najkrótszym. — Ostatnio przemianowano nazwę firmy na **Bracia Deierling.** — Placówka omawiana, biorąca również udział w Tar-

MWM-BENZ

Bezkompresorowe silniki Diesela

z komorą wstępną od 5—3000 KM

są najtańszą siłą napędową

dla

siłowni przemysłowych, pojazdów i okrętów.

Koszta ruchu tylko 5 gr. na KM/godz

zażądajcie natychmiast bezpłatnej oferty i prospektów!

MOTOREN-WERKE, MANNHEIM,

TOW. AKC.

dawn. BENZ, oddział budowy silników stałych.

Biuro sprzedaży Gdańsk, Pfefferstadt 71, Telefon 288-85. 4056

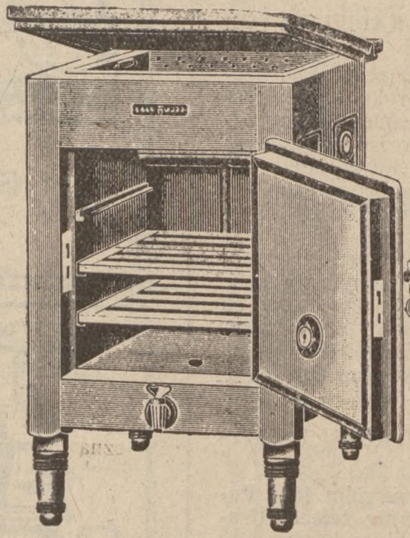
„ESTE-RA" Stefan Radajewski, Poznań-Komandorja

ul. Warszawska
Telefon 31-49

Wystawiam na Międzynarodowych Targach Poznańskich w Wieży Górnośląskiej, I piętro

Poleca po cenach konkurencyjnych:

LODOWNIE POKOJOWE I RZEŹNICKIE — WANNY DO PRANIA I KĄPANIA — RURY I KOLANA PATENTOWE DO PIECÓW

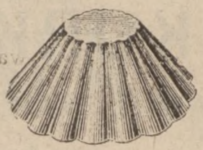
WSZELKIE SPRZĘTY KUCHENNE I GOSPODARCZE, JAK:

SITKA, FORMY DO CIAST, POLEWACZKI, KLOZETY POKOJOWE, POMPY DO OLIWY I BENZYNY

PUDŁA DO WĘGLI, UMYWALKI SZAFKOWE, BAŃKI DO NAFTY, DO OSEŁEK i t. p

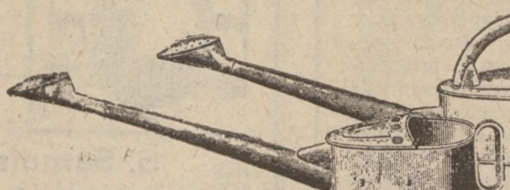
SPECJALNOŚĆ:

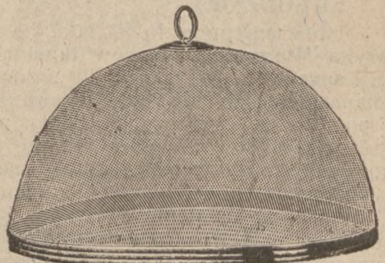
POLEWACZKI DLA OGRODNIKÓW

4087

gach Poznańskich, dostarcza okucia budowlane po cenach fabrycznych, również gwoździe, druty, siatki, emalię, łańcuchy, artykuły rolnicze, armatury do piecy i kuchen, wyroby blaszane, narzędzia dla wszelkich działów rzemiosła i rękodzieła, żelazo handlowe, naczynia lano - żelazne emaljowane, śruby, towary krótkie i t. d. — Firma posiada również wyłączną sprzedaż okuć budowlanych, wyrobu znanej fabryki Andrzej Linke w Poznaniu.

„ESTE - RA“, FABRYKA WYROBÓW BLASZANYCH I SZPILEK DO WŁOSÓW, Stefan Radajewski, Poznań - Komandorja, ul .Warszawska.

Fabryka „Este - Ra“ założona została w roku 1920 w Inowrocławiu. Pomimo całego pasma trudności natury gospodarczej i finansowej, dzięki inicjatywie, wytrwałości i sumienności właściciela p. Stefana Radajewskiego oraz w rezultacie współpracy fachowych sił kierowniczych, przedsiębiorstwo to rozwijało się pomyślnie, zdobywając liczne zastępy stałych odbiorców. Konieczność wzmożenia i rozszerzenia zakresu produkcji zniewoliła właściciela do rozmieszczenia fabryki w odpowiedniejszych lokalach i w tym celu nabył p. Radajewski posesję w Poznaniu na Komandorji, przy ul. Warszawskiej. Fabryka powiększona znacznie w obecnej swej siedzibie i uzupełniona dalszemi nowemi maszynami, przeszła do masowej produkcji szpilek do włosów, sprzętów kuchennych i gospodarczych z blachy białej i czarnej. Wytwarza ona również lodownie pokojowe, rzeźnickie i szereg innych sprzętów, a ponieważ ulepsza stale produkcję i zwiększa ilościowy jej rozmiar zróżnicowania, doznaje przeto coraz szerszego i ze wszechmiar zasłużonego poparcia. Ożywiony ruch w stoisku firmy na Targach Poznańskich był najlepszem i wyraźnem poparciem chlubnego tego faktu.

MASZYNKI DO KROJENIA CHLEBA WYROBU POLSKIEGO.

Wiele jeszcze mamy przyrządów, aparatów, narzędzi, maszynek drobnych, które wyrabiane zagranicą serjami i masowo, są tańszemi i dlatego importujemy je w ilościach znaczniejszych. W rozwoju uprzemysłowienia naszego kraju stwierdzić możemy z zadowoleniem, że powoli wkraczać poczynamy także i w te, na wstępie podane dziedziny wytwórczości specjalizowanej. Do artykułów, które tylko przez seryjną i masową produkcją konkurencyjnie na rynku utrzymać się zdołają, zaliczamy między innemi również maszynki do krajania chleba. Obecnie maszynek tych ze źródeł obcych sprowadzać już nie potrzebujemy, gdyż wytwarza je w typach nowoczesnych jako specjalność firma **A. Ambrożkiewicz**, mieszcząca się w **Poznaniu, przy ul. Bydgoskiej 2.** Dowodem, iż przedsiębiorstwo to postawione jest na odpowiednim poziomie jest fakt poczynionych przygotowań do eksportu tychże wyrobów. Polecając wytwórnię p. Ambrożkiewicza uwadze i poparciu, zwracamy zarazem uwagę na ogłoszenie, umieszczone w dzisiejszym numerze.

SPECJALNA FABRYKA PIECY I WANIEN KĄPIELOWYCH W POZNANIU.

Właściciel firmy **A. Stanek**, korzystając z praktyki i zdobytego doświadczenia fachowego, założył w roku 1902 w Poznaniu przy Małych Garbarach 7 a fabrykę wanien i piecy kąpielowych, która po przebyciu trudnego okresu wojennego rozwinęła się bardzo pomyślnie. Piece kąpielowe, połączone z siatką natryskową, urządzone są do napalania węglem lub drzewem, a dla ich stron praktycznych znajdują one w gospodarstwie domowem bardzo szerokie zastosowanie. Wanny kąpielowe wytwarzane w fabryce p. Stanka, wyróżniają się także bardzo starannem wykonaniem i przedewszystkiem ceną przystępną. Odsprzedającym oddaje firma wyroby swoje na bardzo dogodnych warunkach dostawy, zalecamy przeto zażądać bezpośredniej oferty, która każdego z zainteresowanych najlepiej przekona o rzeczywistej zdolności konkurencyjnej omawianej placówki.

MASZYNY TKACKIE I PRZEMYSŁOWE WYROBU FABRYKI ŁÓDZKIEJ.

Istniejąca przeszło 83 lata, bo założona w roku 1844 **Fabryka Maszyn, Przyborów tkackich i Odlewnia żelaza Braci Lange w Łodzi,** buduje dla przemysłu tkackiego krosna mechaniczne różnych systemów oraz maszyny przygotowawcze i pomocnicze. Typy tych maszyn pod względem jakości i postępowej budowy konstruktywnej, dotrzymują kroku fabrykatom zagranicznym i dlatego też znajdują w naszym przemyśle włókienniczym dość szerokie zastosowanie. Poza specjalizowanym tym działem, wytwarza fabryka Braci Lange także maszyny narzędziowe do obróbki żelaza, jak tokarki pociągowe, gryzarki i inne typy tegorodzaju maszyn, które w licznych wypadkach wciąż jeszcze sprowadzamy z zagranicy. — Dalszą specjalnością firmy to piece do odpuszczania i wentylatory wysokiego ciśnienia. Fabryka Braci Lange w Łodzi, którą pp. interesowanym sferom przemysłu i handlu polecamy uwadze i poparciu, dostarcza także na życzenie kompletne urządzenia hartownicze.

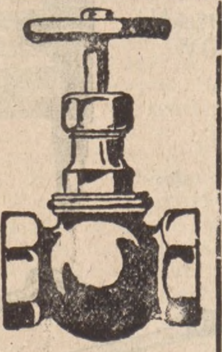
*

Szczupłość miejsca w ramach jednego zeszytu pisma naszego nie zezwala nam na poświęcenie notatek opisowych wszystkim na uwagę zasługującym firmom i przedsiębiorstwom wytwórczo - handlowym, dlatego dalsze opisy zamieścimy w numerze następnym.

ŁAŃCUCHY:
Rolkowe — marki Wippermann i Brampton
Rozdzielcze t. zw. bezszelestne
Gall'a przegubowe
Ewart'a żeliwne pociągowe
Fleyer'a stalowe na nitach.
Do samochodów, motocykli, rusztów automat., traków, transporteurów, elewatorów, maszyn włókienniczych i t. d. i t. d.
JEDYNY W POLSCE SKŁAD SPECJALNY:
„ROTAX“
WARSZAWA
NIECAŁA 1 — TEL. 154-87.
4145

Petersen & Helbig

Hurtownia kołowców, przyborów, pneumatyków, maszyn do szycia i części oraz elektrycznych lampek kieszonkowych.
Telef. nr. 72304/05
Gdańsk, Dominikswall 9
Adres tel Radtell.
Sprzedaż tylko det listom.
4171

ZAWORY
KURKI
NA WODĘ, PARĘ i GAZ.
CENY KONKURENCYJNE
3625
4103t
S. Samulski i Sp., Pleszew
FABRYKA MASZYN i ARMATUR - ODLEWNIA - KOTLARNIA

Gwarectwo „Hrabia Renard“

Kopalnie węgla i Zakłady Przemysłowe w Sosnowcu

Oddział: Walcownia rur i żelaza

Rury bez szwu czarne i ocynkowane ze stali Siemens - Martin, wyrabianej przez Towarzystwo Huta Bankowa.

Rury żelazne wyciągane na gorąco i zimno do rozmaitego użytku. Rury z kołnierzami stałemi i ruchomemi na przewody parowe, powietrzne, wodne i gazowe. — Rury gładkie i fasonowe do kotłów, parowozów, traktorów. — Rury Fielda, — Rury pompowe, zwyczajne i amerykańskie. — Rury wiertnicze. — Rury studzienne o grubych ściankach do przewodów hydraulicznych. — Rury posadzkowe.

1998

Rury spawane od (1/4" do 2")

Rury spawane z mufami lub kołnierzami, nagwintowanemi na przewody gazowe. Mufy — Gwinty długie — Łuki. Żelazo ciągnione, okrągłe i sześciokątne. — Natychmiastowa dostawa rur normalnych wszelkich rozmiarów. — Termin dostawy rur specjalnych po porozumieniu. — Odlewy żelazne.

Składy:

w WARSZAWIE: ul. Żelazna nr. 59

Telefon nr. 58-88 (—) Telefon nr. 58-88

w POZNANIU: ul. Składowa nr. 4

SPECJALNOŚĆ: Rury o cienkich ściankach do cukrowni i aparatów dystylacyjnych. Wężownice wszelkich kształtów i wymiarów.

Przedstawiciele:

Inż. A. de Rosset, Warszawa, Foksal 11, lub Wilcza 29 a, tel. 272-56
Antoni Bernhard, Poznań, Wielkie Garbary 18, tel. 12-59
Antoni Bernhard, Łódź, Andrzeja 7, tel. 9-01 4113 t
Julian Bonk, Lwów, Sapiehy 26, tel. 12-80
Inż. Zygmunt Mehl, Kraków, Straszewskiego 5, tel. 47-19.
Inż. Jerzy Pobóg - Krasnodębski, Katowice, Młyńska 5, tel. 22-03.

ANTONI DYMNICKI, FABRYKA WYROBÓW ŻELAZNYCH W JAROSŁAWIU

Taczki całożelazne

lekkie, silne, niewywrotne, o pojemności 60, 80, 100, 120, 140, 160, l. Model nowy znacznie ulepszony.

Kółka do taczek

patent. żelazne, samoczynnie się smarujące z panewkami do wymiany. Wyroby nieprześcignione w konstrukcji i trwałości. Tysiące w użyciu. Liczne referencje pierwszorzędnych odbiorców. 2828

ZYSKOWNE ARTYKUŁY DLA SKLEPÓW ŻELAZNYCH

Metale, aljaże i półfabrykaty

Miedź, mosiądz, aluminium, cynk.

Blachy, rury, pręty, drut etc.

Metale surowe i aljaże.

Cyna angielska, nikiel, aluminium, antymon, miedź, cynk, ołów, mosiądz, bronz, miedź fosforowa.

Stopy łożyskowe i drukarskie.

Zakup łomu, odpadków, popiołu i szlamu.

Wymiana. 4000

Edward Tomaszewski

Poznań, ul św. Marcina 66/67. Tel 26-30., 16 51.

St. Weigt i Ska

ŁÓDŹ

PRODUKUJE:

KOTŁY „ESWU“ TYPU STREBLA

KOTŁY „ESWU“ MIESZKANIOWE DO WODNEGO CENTRALNEGO OGRZEWANIA

GRZEJNIKI (RADJATORY)

KWASO i OGNIOODPORNE ODLEWY

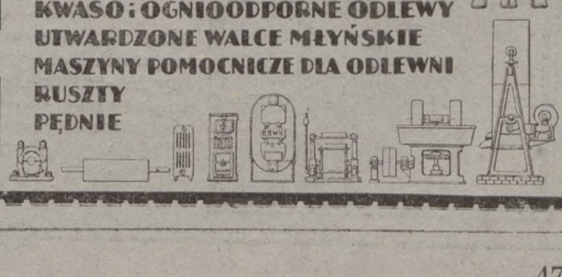
UTWARDZONE WALCE MŁYŃSKIE

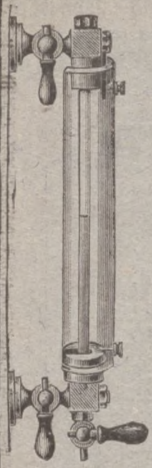
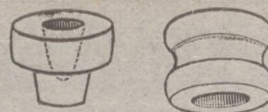
MASZYNY POMOCNICZE DLA ODLEWNI

RUSZTY

PĘDNIE

3780

Wszelkie techniczne

TOWARY SZKLANE

Rurki szklane do wodoskazów, Cylindrowe szkła reflektorowe (Klinger) Szkła ochronne z wkładką drucianą lub bez wkładki, Szkła kontrolne do wakuumaparatów, Samoczynne oliwiarki, Bagietki szklane, Przesuwacze nici, Krążki szklane, Szkła do akumulatorów, Termometry, Prasowane szkło twarde etc. etc.

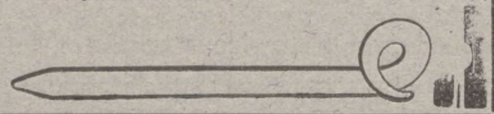

dostarcza korzystnie

GLASFABRIK
(FABRYKA SZKŁA)
MARKOUŠOVICE
Czechosłowacja

Założona 1799.

3942

UNION

Wirówki do mleka

35 - 450 litrów niezrównane w konstrukcji i wydajności, już oclone dostarcza loko **Poznań i Gdańsk**

Erwin Uthke

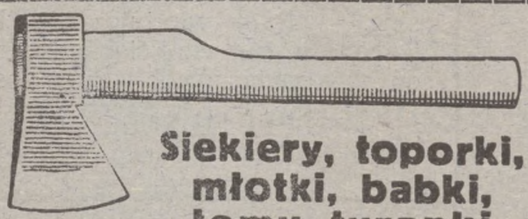
Filja Poznań, ul. Towarowa 21 a Telefon 1837

Centrala:

Gdańsk

Boettchergasse 23-27 Tel. 778

3593

Siekiery, toporki, młotki, babki, łomy, tyranki

i inne wyroby masowej produkcji kuźnictwa poleca

FABRYKA MASZYN I MŁOTOWNIA

OŁDAKOWSKI i NEUMARK

2763 właśc.: Edward Neumark

ŁÓDŹ - UL. ZAKĄTNA 81.

Produkty Hut Górnośląskich

jakoto:

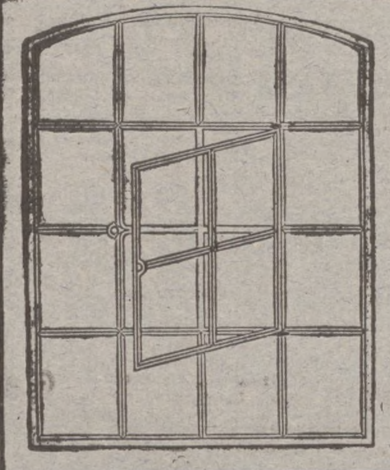
Żelazo sztabowe, taśmowe, uniwersalne, dźwigary, korytka, blachy żelazne, cynkowe i pocynkowane, rury do gazu, wody i pary, podkowy, osie itp. dostarczamy w ładunkach wagonowych krótkoterminowo **po oryginalnych cenach i warunkach Syndykatu Polskich Hut Żelaznych**

Na żądanie służymy wyczerpującą ofertą i terminem dostawy. Zamówienia z rozdrobnioną specyfikacją i mniejsze ilości wykonujemy z naszego bogato zaopatrzonego składu po najtańszych cenach składowych. Również polecamy łaskawej uwadze nasz **hurtowy oddział narzędzi i maszyn, różnych towarów krótkich żelaznych** itp. Przy wszelkich zapytaniach uprasza się o podanie potrzebnych ilości i dymensji.

2981

Katowicki Handel Żelaza Sp. z o. o., Katowice

Biuro ul. Młyńska 37 | Składy z własną bocznicą kolejową Katowice-Dąb | Telef. 13, 14 i 165

FABRYKA KRAT I OKIEN KUTYCH

Edward Siwka

ŚRODA, ul. Ogrodowa 5. Telefon 127

dostarcza

okna żel.-kute do fabryk, mieszkań i chlewów, bramy żel.-suwane, kraty, różne zawiasy do wrót i wszystkie artyk. żel. do budowli, według własnych i nadesłanych prospektów szybko i tanio. 3816

Kosztorysy darmo.

TOMASZ SIEDLACZEK

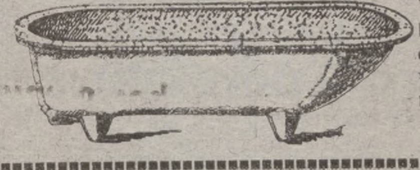
Przemysł sztuczno-kamienny

RYBNIK (Śląsk), ulica Raciborska 12

poleca:

opatentowane wanny „Oceania"

z armaturowanego kamienia własnego wynalazku, na który uzyskał już patenty zagraniczne 3185

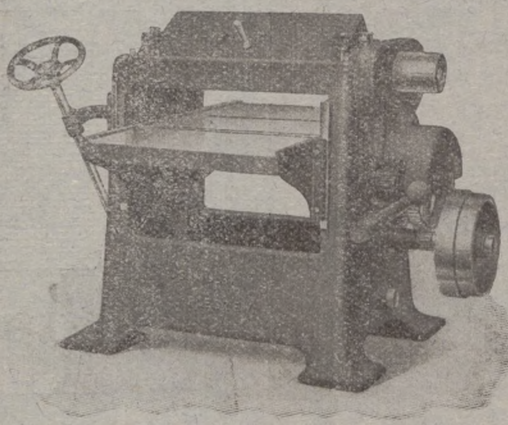

Wanny są tańsze od blaszanych, w użyciu niezniszczalne a w wyglądzie wspaniałe. Długoletnia gwarancja. Tanie ceny

S. Samulski i Sp. Pleszew

Zakłady Budowy Maszyn ◆ Lejarnia ◆ Kotlarnia

Telefon nr. 36 | Adres telegr.: Samulski Spółka

ODDZIAŁ I.
Maszyny Rolnicze

ODDZIAŁ II.
Pompy, armatury Smarownice

ODDZIAŁ III.
Obrabianki do drzewa

ODDZIAŁ IV.
Warsztaty reperacyjne

REPERACJA SILNIKÓW PAROWYCH I SPALINOWYCH, GRUNTOWNE REMONTY GORZELŃ, CUKROWNI I WSZELKICH INNYCH ZAKŁADÓW PRZEMYSŁOWYCH. INSTALACJE CENTRALNYCH OGRZEWAŃ, WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI. KOSZTORYSY NA ŻĄDANIE BEZPŁATNIE

4108

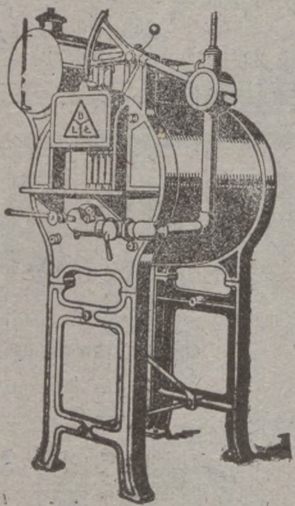
Bracia Lange

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza

ŁÓDŹ, UL. ANDRZEJA 19

Piece

do hartowania, cementowania i odżarzania, opalane ropą i gazem Temper. do 1300° C

Piece hartownicze do kąpieli solnej lub ołowianej

Piece do odpuszczania

Wentylatory wysokiego ciśnienia do powyższych pieców

Całkowite urządzenia hartownicze

4097

Drewniane tarcze zapędowe

3128 we wszystkich rozmiarach oraz 3854

zęby drewniane do kół żelaznych

po najniższych cenach dostarcza

Fabryka Narzędzi Stolarskich

A. Wardziński, Nakło-Noteć

Artykuły do użytku automobilowego

Oszczędny i pewny w użyciu **gazownik „PALLAS"**. Zanieczyszczeniu dyszy opałowej zapobiega **filtr opałowy „PALLAS"**.
Czas działania waszego motoru przedłuża o szereg lat **filtr powietrzny „PALLAS"** usuwa 99% pochłoniętego pyłu ulicznego.
„PALLAS" — przyrząd do mierzenia każdorazowego poziomu materiału opałowego umożliwia stałe i dokładne mierzenie zawartości zbiornika
„PALLAS" — opałowy dźwig dla osób i wozów ciężar

Jedyne zastępstwo na Gdańsk i Polskę Zachodnią:

Alfred Bauch Hurtowy Skład Artykułów Automobilowych **Gdańsk**
Langer-Markt 32, tel. 24806.

3788

Polecamy naszą specjalność;

Motory ropowe

najnowszej konstrukcji 5—6 K. M.
stałe i przewoźne.

Imadła równoległe

suportowe o szerokości szczęk:
60, 80 100, 120, 140, 150 m/m

Części do maszyn żniwnych

Deering - Eckert - Cormick
Adrianc - Wood - Eydt

Prosimy żądać
ofertę. 4191

Motor Polski Tow. Akc.

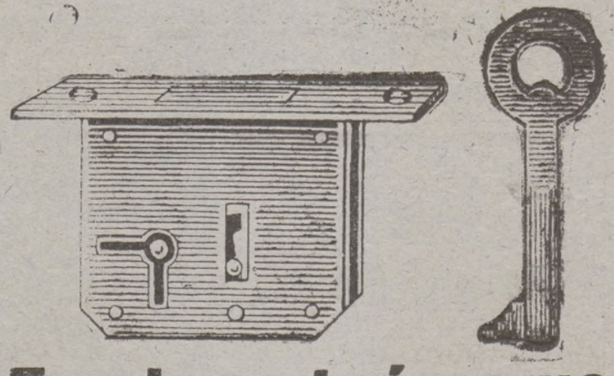
ŻNIN (Wlkp.)

Telefon 82. Adr- telegr. „Motor"

Wyroby własne

specjalność: 3904

Zamki do mebli

Zawiasy taśmowe

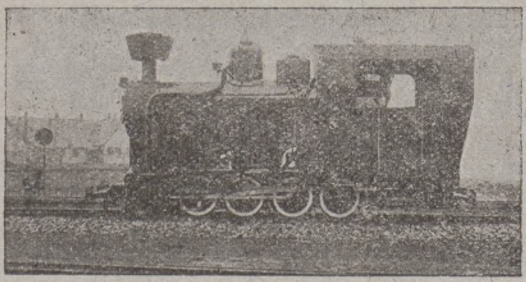

ILUSTR. CENNIKI NA ŻYCZENIE

CENY KONKURENCYJNE!

FABRYKA
„FEMA" T. A.

WARMIŃSKIEGO 6 **BYDGOSZCZ** WARMIŃSKIEGO 6

PIERWSZA FABRYKA LOKOMOTYW w POLSCE
Sp. Akc. Chrzanów.

Przedstawiciele na Woj. Poznańskie i Pomorze

KARWOWSKI i S-ka.

Kolej i polne, leśne i przemysłowe

POZNAŃ, 27 Grudnia Nr. 7 : : telefon 16-26.

DOSTAWA: 4050

LOKOMOTYW wąskotorowych dla wszelkich celów || LOKOMOTYW normalnotorowych przetokowych.

Wystawiamy na III Międzynarodowych Targach Poznańskich.

Zakłady Metalowo-Hutnicze M. G. Pinoff

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

KATOWICE

Szosa Król-Hucka

Telefon: Katowice 4 i 157. ■ Adres telegr.: „Pinoffmetall" Katowice.

SPRZEDAŻ	ZAKUP
wszelkich nowych metali, spajań metalowych cyny do lutowania, oryg. cyny angielskiej, starych metali i t. d.	wszelkich starych metali oraz popiołów metalowych po najwyższych dziennych cenach.

Uprasza się o próbki i oferty pod powyższym adresem.
3835 4073 t

Dźwigi, Windy, Wciągi

wielokrążki, żórawie, suwnice, łańcuchy windowe i kalibrowe liny stalowe

wykonywa jako specjalność: 4049

Warszawska Fabryka Maszyn
„SIŁA"

istnieje od 1894 r.

Warszawa, ul. Chłodna 5. Telefon 47-78.

Inż. Roman Hubicki.

Powojenne ukształtowanie się światowego przemysłu budowy maszyn.

Stosunek zdolności produkcyjnej do wytwórczości. — Zmiany w wywozie. — Czas pracy. — Zarobki.

Całkowita produkcja światowa budowy maszyn, obliczona według wartości przedwojennych zwiększyła się mniej więcej o 10 proc., t. zn. z 17,2 milj. fr. szw. na 18,4 milj. fr. szw. W podwyżce tej wzięły udział wyłącznie Stany Zjednoczone Am. Półn. i Wielka Brytanja, podczas gdy inne państwa wykazują absolutną i relatywną zniżkę. Jeżeli, jak statystyka wykazuje, zdolność wytwórcza i produkcja w roku 1913 się kryły, to Stany Zjednoczone i Wielka Brytanja zwiększyły produkcję w większym stopniu, aniżeli temu odpowiadało zwiększenie zdolności produkcyjnej tego przemysłu. Znaczy to, że potrafiły one wykorzystać swój aparat produkcyjny lepiej, aniżeli inne kraje. Bardzo niekorzystnie ukształtował się w oczach powojennych stosunek zdolności produkcyjnej do właściwej faktycznej produkcji przedewszystkiem w Niemczech.

Podczas gdy pierwsza zwiększyła się o 46,5 procent, podniosła się druga zaledwie o 10 procent. Zdaje się, że trudno będzie przyjąć, jakoby się w r. 1913 światowa produkcja pokrywała ze zdolnością wytwórczą. Przyjrzyjmy się kwestji tej bliżej, to na podstawie tabeli zestawionej w memorjale Związku niemieckich zakładów przemysłu budowy maszyn przyjdziemy do innego zgoła przekonania, aniżeli się to stara memorjał przedstawić.

	1913 Produkcja		1925 Wartość przedwojenna Produkcja		zdolność prod.		Stopień zatrudn.	Wart. czasowe Prod.	Pojem.
	mil. mkn.	%	mil. mkn.	%	mil. mkn	%	%	milj. mkn.	
Stany Zjedn	6 775	50,0	8 465	57,6	11330	57,1	74,5	12697	17000
W. Brytanja	1 602	11,8	2 007	13,6	2307	11,6	87,4	3010	3460
Niemcy	2 800 2 700[2]	20,6	1 933	13,1	3359	16,9	72,4[3]	2900	5038
Pozostałe kraje	2 378 2 478[2]	17,6	2 300	15,7	2860	14,4	80,0	3452	4280
Razem	13 555	100,0	14 705	100,0	19856	100,0	74,0	22059	28778

Tabela ta nie obejmuje wytworów elektrotechnicznych i kotłów, natomiast lokomotywy. Zdolność pojemna (Kapazität) roku 1913 równa się produkcji; stopień zatrudnienia można przyjąć 100 proc. Liczby w klamrach przedstawiają produkcje w dzisiejszych granicach. Zdolność produkcyjna nie została obliczona przy pomocy stopnia zatrudnienia.

Przyjąwszy zatem, że w roku 1913 była zdolność produkcyjna wyzyskaną tylko w 80 proc., zatem wynosiła 16,943 milj. mk., to powiększyła się ona od r. 1913 do r. 1925 zaledwie o 17 proc., podczas zwiększenia się produkcji o 10 proc. Przyjąwszy, że wytwórczość w Niemczech wynosiła w r. 1913, przy korzystnej w tym czasie konjunkturze, 90 proc. zdolności produkcyjnej, to zwiększyła się ona tamże o mniej więcej 13 proc., wytwórczość jednakże obniżyła się o 30 proc.

	1913 Wartości czasowe w mil. mkn.	1913 W % prod. światowej	1925 Wartości czasowe w mil. mkn	1925 Wartości czasowe w mil. mkn.	1925 W % prod. światowej
Stany Zjedn	6 775	50,0	12 697	8 475	57,6
Kanada	320	2,4	710	473	3,2
W. Brytanja	1 602	11,8	30 0	2 007	13,6
Niemcy	2 800	20,6	2900	1 933	13,1
Rosja	475	3,5	405	270	1,8
Austrja-Węgry wzgl. państwa sukcesyjne	460	3,4	332	221	1,5
Francja	263	1,9	520	347	2,4
Włochy	175	1,3	260	173	1,2
Belgja	154	1,1	162	108	0,7
Szwajcarja	150	1,1	285	190	1,3
Szwecja	122	0,9	170	113	0,8
Pozostałe kraje europ	136	1,1	241	161	1,1
Australja	76	0,6	152	101	0,7
Japonja	47	0,3	2 5	143	1,0
Razem	13 555	100,0	22 059	14 075	100,0

Bardzo ciekawie przedstawia się ustosunkowanie się wywozu i wwozu maszyn, przyczem nadzwyczaj pouczającym jest obraz dający pojęcie skąd maszyny płyną i gdzie lądują. I tak, podczas gdy w roku 1913 wywóz maszyn Stanów Zjednocz. i W. Brytanji był od wywozu Niemiec znacznie mniejszy, w roku 1925 zmienił się on stanowczo na korzyść tych dwu pierwszych krajów. W roku 1913 wywiozły Stany Zjedn. za 680,6 milj. mk., (wartości czasowe), W. Brytanja za 721,3 milj. mk., Niemcy zaś za 738,4 milj. mk. W roku 1925 wywiozły Stany Zjedn. za 1.279,8 milj. mk., W. Brytanja za 898,2 milj. mk. Niemcy zaś tylko za 734,9 milj.

ink. Nie biorąc więc pod uwagę zmiany cen zdołały Stany Zjednoczone powiększyć swój wywóz o 88 proc., przyczem najwięcej wywiozły maszyn przemysłowych, bo za 172.912 milj. dolarów, następnie rolniczych za 77.565 milj. dolarów. Anglja wywiozła w r. 1925 najwięcej maszyn dla przemysłu włókniczego, bo za 12.157,0 tysięcy funtów szterl. Wywóz Stanów Zjedn. powiększył się znacznie w roku 1926 bo z 368.26 milj. dol. na 400.168 milj. dol., w Anglji zaś zmniejszył się z 49.043,1 tysięcy funt. szterl. na 45.537,8 tys. funt. szterl. Zwiększenie wywozu w Stanach Zjedn. zaznacza się przeważnie w dziale maszyn biurowych, drukarskich i rolniczych.

Zobaczmy nakoniec jeszcze jak się przedstawiają warunki pracy w przemyśle maszynowym. Przyjmując, że w r. 1913 dla Niemiec był stopień zatrudnienia 100 proc., wykazuje statystyka rynku pracy zwiększenie sił roboczych o 25 proc., przyczem czas pracy zmniejszył się o 3,6 godz. w tygodniu, co odpowiada 5 proc.

W Anglji zmniejszył się on o 11 godzin, t. zn. o 13 proc., w Stanach Zjedn. oznacza stosunek 55½ godz. do 52 godzin, skrócenie o 6 proc.

Zarobki w tych krajach ukształtowały się mniej więcej następująco: W Stanach Zjedn. zarabiał przeciętnie robotnik w roku 1913/14 procentualnie 100 w roku 1925 podniósł się jego zarobek na 207, w Anglji na 144, w Niemczech zaś na 126.

Ze względu na brak dokładnych a właściwie odpowiadających prawdzie dat statystycznych poszczególnych krajów, trudno jest, zwłaszcza kwestję zarobków, ująć w pewnie określoną granicę. W każdym bądź razie tych kilka danych pozwala na stworzenie sobie przynajmniej w ogólnych zarysach zmian, jakie nastąpiły w światowym przemyśle budowy maszyn.

Powłoki metalowe jako ochrona od rdzy.

Powłoki metaliczne powstają przez pokrywanie przedmiotu chronionego warstwą ochronnego metalu, który, albo mechanicznie utrzymuje się na danej powierzchni, albo też tworzy z nią rodzaj stopu. Najważniejszym warunkiem skuteczności powłoki metalicznej jest dokładne uprzednie oczyszczenie powierzchni chronionej z wszelkich tłuszczów i smarów. Powłoka tworzy wówczas znakomitą ochronę od rdzy, o ile przytem warstwa jej jest idealnie zwarta i szczelna, warunek nieosiągalny przy powłokach, powstających na drodze galwanicznej. Powłokę metaliczną wykonywamy w sposób następujący. Przedmiot dokładnie oczyszczony zapomocą otrawienia w kwasach, po osuszeniu i ogrzaniu, zanurzony zostaje do wanny, zawierającej powłokę, w stanie płynnym lub do odpowiedniej kąpieli galwanicznej. Przy Sherardyzacji oczyszczone i wysuszone przedmioty układane są w dużych bębnach, zawierających w stanie sproszkowanym metale, przeznaczone do utworzenia powłoki ochronnej. Bębny te wstawiamy do pieca, którego temperatura wynosi od 250—400° w zależności od składu powłoki. Podczas przebywania w piecu bębny znajdują się w ruchu wirowym, wobec czego znajdujące się w nich przedmioty zostają dokładnie osypane proszkiem metalowym. Po pewnym czasie, pod wpływem

---

Przebieg pertraktacyj z konsorcjum amerykańskiem nie jest znany i umowa z niem nie została podpisana. Cóż naturalniejszego jednak, jeżeli p. Ossowski budowę Jazowska przyspieszał: wszak p. Ossowski już przed tem o nią zabiegał i zadziwia mnie informacja Szan. Pana Profesora, że p. Ossowski odsuwa realizację tak pożytecznej stacji wodnej. — Zarzuciłem p. Ossowskiemu tylko to, co Sz. Pan Profesor zarzucił śp. prezydentowi Leo. — Jeżeli udział śp. prezydenta Leo w Eskomptbanku nie był szczegółem obojętnym, to i umowa p. Ossowskiego z Nowym Sączem również nie jest szczegółem obojętnym.

Dla całej sprawy p. Ossowskiego w gruncie rzeczy obojętne jest, czy p. Ossowski przyspiesza budowę Jażowska czy też odsuwa, gdyż stanowisko p. Ossowskiego może wypływać nie z jego stosunku do elektryfikacji kraju, a z jego stosunku do umowy z Nowym Sączem. Pełnomocnik rządu powinien być w takiej sytuacji, aby mógł mieć prawo, w zależności od momentów objektywnych, przyspieszać albo odsuwać budowę Jazowska.

I o to tylko idzie.

To też niedziw, jeżeli p. Tennenbaumowi wyrywa się pod koniec polemicznej jego pracy taki dosłownie ustęp:

„...Dotychczas mieliśmy do czynienia z konfliktem „racji stanu" gospodarczej, mającej siedlisko we władzach centralnych, ze skomercjalizowanemi instytucjami państwowemi, kierującemi się realizowanemi w drodze „krótkiej procedury" wytycznemi prywatno - gospodarczemi.

Konieczne i pożądane sharmonizowanie dwóch powyższych czynników nie może nastąpić przez wzajemne pogmatwanie funkcyj u kompentacyj i nie da się osiągnąć w trybie „krótkiej procedury" w postaci skomercjalizowanej „racji stanu".

Napięcie, wynikające z przeciwstawności racji stanu i skomercjalizowanych instytucyj państwowych, wyładowuje się w zwykłym śmiechu, jeśli zważymy, że:

1. delegat rządu ad personam p. Ossowski pertraktuje z Am. Eur. Ut.,
2. wiceprezes Banku Gospodarstwa Krajowego pan Ossowski zawiera z Am. Eur. Ut. porozumienie, przewidujące współpracę i współpracy udziela,
3. przedsiębiorca p. Ossowski będzie zapewne załatwiał z Am. Eur. Ut. sprawę waloryzacji, należących mu się 300 tys. koron.

Od wzniosłości do śmieszności krok jeden. Od „koncernu Ossowskiego" krok jeden do „Komedjantki" Reymonta, w której zawiadowca małej stacji kolejowej wydaje samemu sobie zlecenia jako ekspedytorowi, pisze raporty ze skargami na siebie i sam na nie odpisuje i przechodząc od stołu zawiadowcy do stołu ekspedytora zdejmuje czerwoną czapkę i nakłada zwyczajną czapkę z czerwonemi wypustkami.

P. Ossowski staje się groteskowy" (str. 95).

L. G.

odpowiedniej temperatury, proszek łączy się ściśle z powierzchnią żelaza.

Przy metodzie natryskowej, przeznaczony do pokrycia chronionej powierzchni metal doprowadzony zostaje do dmuchawki pneumatycznej w postaci drutu i tu stapiany zostaje w płomieniu tlenu lub łuku elektrycznego. Stopiony w ten sposób metal ochronny opada wówczas ze znaczną siłą i w silnem rozdrobnieniu na powierzchnię chronioną, a spadające drobiny tworzą jednolitą i zwartą powłokę ochronną.

Najważniejszą sprawą, o ile chodzi o powłoki metalowe, jest pokrycie przedmiotu zupełnie równomiernie i bezwzględnie szczelnie. W przeciwnym wypadku powłoka metalowa może być bardziej szkodliwa, niż brak wszelkiej ochrony, szczególniej jeżeli metal ochronny jest szlachetniejszy od chronionego (np. cyna od żelaza).

Do powłok ochronnych metalowych używane są przedewszystkiem cynk, cyna i ołów oraz w mniejszej mierze glin, miedź, mosiądz, nikiel i kobalt.

1. C y n k stanowi najlepszą ochronę metalową, albowiem w przeciwieństwie do żelaza odznacza się wielką odpornością chemiczną nawet wobec wody morskiej. Ocynkowanie może być dokonane sposobem galwanicznym, w płynnej kąpieli metalowej, zapomocą procesu Sherarda lub przez rozpylanie (metoda Schoopa).

Sposób galwaniczny stosowany bywa do blachy, do części maszyn, których wymiary muszą być dokładnie utrzymane (śruby, nakrętki itp.), do przedmiotów hartowanych i ciągnionych, jak sprężyny, drut itp. rzeczy, które wysokiej temperatury, potrzebnej przy cynkowaniu w ogniu, nie znoszą.

Przedmioty przeznaczone do ocynkowania w kąpieli galwanicznej należy w zwykłej drodze oczyścić z wszelkiego brudu i z warstwy tlenków, ze smarów i tłuszczów, wygotować je w ługu potasowym, a później nie dotykając ich już rękami opłukać w czystej wodzie i zawiesić w wannie z kąpielą cynkową. Znajdujący się w wannie cynk pod wpływem prądu elektrycznego osiądzie na zawieszonych przedmiotach. Gdy warstwa cynku dosięgnie odpowiedniej grubości (80 do 150 gr/m^2) wyjmuje się przedmioty z kąpieli, płucze starannie w wodzie i suszy w trocinach.

Cynkowanie w ogniu odbywa się w sposób następujący. Do roztopionego i ogrzanego do 480^0 cynku zanurzamy odpowiednie przedmioty i po wyjęciu ich z kąpieli usuwamy niezwłocznie zbyteczną ilość metalu. Jest to sposób godny polecenia we wszystkich wypadkach kiedy przedmioty pokrywane cynkiem wytrzymać mogą bez szkody konieczną tutaj a dość wysoką temperaturę. Sposób ten stosować można do blachy, rur, naczyń, do przedmiotów o złożonem obrysiu, do przedmiotów rowkowanych i żłóbkowanych.

Proces Sherarda jest wskazany o ile chodzi o drobne wyroby z żelaza i o utrzymanie ich pierwotnych wymiarów. Jeżeli sposobem tym traktujemy części hartowane, sprężyny i drut, nie należy ogrzewać ich powyżej 300^0, albowiem przedmioty takie pod działaniem wyższej temperatury miękną i tracą swą pierwotną sprężystość. Przedmiotów rowkowanych i żłobkowanych sposobem tym traktować nie należy, gdyż metal ochronny nie przenika dość głęboko w zagłębienia ich powierzchni.

Sposób natryskowy (metoda Schoopa) stosuje się częstokroć do przedmiotów nitowanych i żłobkowanych do konstrukcyj żelaznych, sprężyn, drutów i innych hartowanych i ciągnionych części. Używa się go także do odlewów o ile odlewy te nie wymagają żadnej dalszej obróbki.

2. C y n a. Jest środkiem ochronnym, przy którym trzeba szczególnie bacznie przestrzegać, by najdrobniejsza część chronionej powierzchni nie została bez pokrycia. Cynowanie odbywa się sposobem galwanicznym, jeżeli chodzi o drobne wyroby żelazne, naczynia kuchenne i t. d. lub w ogniu przez zanurzanie wyrobów w roztopionej cynie, jak to się dzieje przy wyrobie białej blachy na dużą skalę. Do zabezpieczenia powierzchni dużych odlewów i przedmiotów blaszanych stosować można również smarowanie powierzchni sproszkowaną cyną, zmieszaną z płynem lutowniczym i stapianie tej warstwy zapomocą odpowiedniego palnika.

3. O ł ó w. Ochrona ołowiana daje doskonałe wyniki dla przedmiotów, które służą do przechowywania lub przewozu kwasów, szczególniej kwasów solnego i siarkowego, gazów w fabrykach chemicznych, w gazowniach i dla przewodów wydechowych. Ołowianą powłokę ochronną można wykonać galwanicznie, na gorąco, albo sposobem natryskowym. Galwanizacja i pokrywanie ołowiem na gorąco mają zastosowanie w rurociągach dla wody morskiej, dla gazów wydechowych i spalinowych, szczególniej zaś w aparatach przemysłu chemicznego. Rury i przyrządy pokryte ołowiem sposobem natryskowym nadają się do wód słodkich. Wyjątkowo trwałą staje się powłoka ołowiana, jeżeli poprzednio powierzchnie chronione zostały ocynkowane.

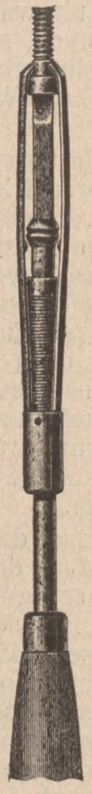
4. G l i n. Powłoka z glinu stosowana bywa wyłącznie do wyrobów lekkiego przemysłu, jak naprzykład naczynia kuchenne. Stosuje się wówczas sposób natryskowy. Stwierdzone zostało, że powłoka glinu wykonana sposobem Sherarda albo zapomocą pokrycia chronionej powierzchni mieszaniną, złożoną z zawierającego glin bronzu, z benzolu i kalafonji po odpowiedniem wyżarzeniu stanowi skuteczną ochronę dla żelaza przy temperaturach do 1 000 stopni (rury pyrometrów, skrzynki hartownicze, wanny hartownicze i t. p.). Powłoka z glinu (albo z chromu lub kobaltu) okazała się również bardzo skuteczną dla rusztów w paleniskach kotłów parowych i pieców parowych.

5. N i k i e l, m i e d ź, m o s i ą d z i k o b a l t. Metale te stanowią skuteczną ochronę jedynie wówczas, gdy warstwa ich jest dostatecznie gruba i bezwzględnie zwarta.

6. Zabezpieczenie od rdzy osiągnąć wreszcie można przez dodanie do żelaza lub stali pewnych domieszek, uodporniających te metale od utlenienia. Dodatek niklu, chromu lub glinu sprawia, że powstawanie rdzy nawet przy wysokich temperaturach zostaje znacznie osłabione albo nawet zupełnie usunięte (nierdzewiejąca stal).

Zagraniczne nowości techniczne

Śrubokręt „Elite".

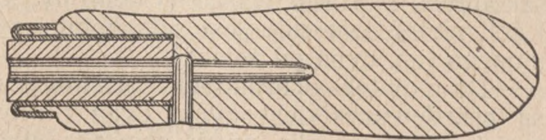

Zamieszczona obok rycina ilustruje odrazu na pierwszy rzut oka praktyczność tego nowego wynalazku, który pochodzi z firmy M. Teschke, Berlin. Chcąc wkręcić śrubę należy ściągnąć tulejkę chwytną tak daleko, ażeby można ująć i zacisnąć głowę śruby w zagięte łapki tulejki. Podobnie postępuje się przy wykręcaniu śruby, którą należy wprzód zluźnić tak, ażeby można było zacisnąć na głowie łapki chwytacza.

Śrubociągi te istnieją w rozmaitych wielkościach, mianowicie 0, 12, 16, i 25 cm długości, jak również 3 i 5 mm grubości dłuta. Cena detaliczna śrubociągu „Elite" wynosi około 1 markę niem.

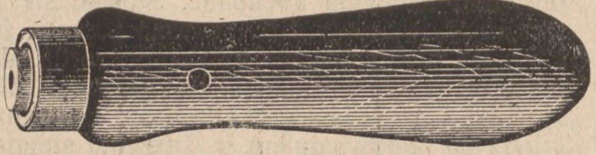
„Mułdina" - praktyczna nowość warsztatowa.

Poniżej zamieszczona rycina przedstawia wynalazek, który posiada dla niejednego warsztatu rzemieślniczego duże znaczenie. Jest to nasada, różniąca się zasadniczo od wszystkich dotąd używanych. Nasady bowiem stare posiadały tylko jeden ściskacz, który często przy silniejszem uderzeniu pękał, razem z drewnianym trzonkiem. Nasada ta zdołała się zagranicą szybko zaprowadzić, a firma, wyrabiająca ją poszukuje w Polsce zastępców. Jest to artykuł poszukiwany chętnie przez kupców branży metalowej.

Trzonki z owinięciem papierowem, niciane lub drucianem odznaczają się pod tym względem większą odpornością, z czasem jednak występują braki, które czynią nasadę zupełnie nieużyteczną. Otwór powiększa się z czasem, a narzędzie nie trzyma się mocno i musi być umacniane klinami.

Wszystkie inne nasady, posiadające mniej lub więcej skomplikowane urządzenia, nie mają w praktyce dużego znaczenia, ponieważ są za drogie. Firmie F. Bräuning & Langer w Mulda (Saksonja) udało się wszystkie te wady usunąć przez wynalezienie na rycinie przedstawionej nasady. Udoskonalenie to polega na tem, że we właściwy trzonek z bukowego drzewa wbita jest tulejka metalowa, której górna część otacza trzonek także z zewnątrz w formie pierścienia. Tulejka ta, wyciągnięta z żelaznej blachy o grub. 0,5 mm, trzyma trzonek bardzo mocno, uniemożliwiając jego pęknięcie. W wydrążonem wewnątrz miejscu wkłada się prześwidrowany trzpień drewniany, który przez uderzenie końca narzędzia wciska się mocno między ściany tulejki, zapewniając przez to mocne i pewne trzymanie się narzędzia.

Jeśli się jedna strona trzpienia po dłuższem używaniu powiększy a narzędzie nie trzyma się już tak mocno, to należy jedynie trzpień odwrócić przez co otrzymuje się w ten sposób nową zdolną do użytku nasadę. W razie gdyby się trzpień zupełnie zużył można go zastąpić nowym. W ten sposób zastępuje jeden trzpień dwie nasady pilnikowe. Przytem wszystkiem odpada nieprzyjemne zsuwanie się skówki.

Podwodne łodzie pasażerskie.

„Tribuna" donosi z Rzymu, że słynny konstruktor i fabrykant automobili Bugatti wynalazł nowy typ statku podwodnego, który ma być przeznaczony dla ruchu pasażerskiego i który w przeciągu 50 godzin przebyć ma odległość z Europy do Ameryki. Donoszą również, ze Bugatti, który z urodzenia jest Włochem, ma zamiar przenieść do Włoch filję swoich fabryk, które, jak wiadomo, znajdują się w Alzacji. (Radjo).

Patenty wzory, znaki towarowe w Polsce i zagranicą zgłasza:
inż. dypl. **Winnicki, rzecznik patentowy** przy Urzędzie Patentowym Rz. P.
Bydgoszcz, Konarskiego 2
4148

Ford zainteresował się polskim wynalazkiem.

Z New - Yorku donoszą, że Henryk Ford pertraktuje z wynalazcą inż. Kopczewskim o nabycie jego turbiny dla awjacji i samochodów.

Inż. Kopczewski interpelowany w tej sprawie potwierdza wiadomość.

Doniosłość jego wynalazku została zbadana przez profesora amerykańskiego Uniwersytetu w Kolumbji F. O. Wilhoffta, prof. rosyjskiego, prof. Samusa, prof. i ministra francuskiego Painleve, oraz wielu innych.

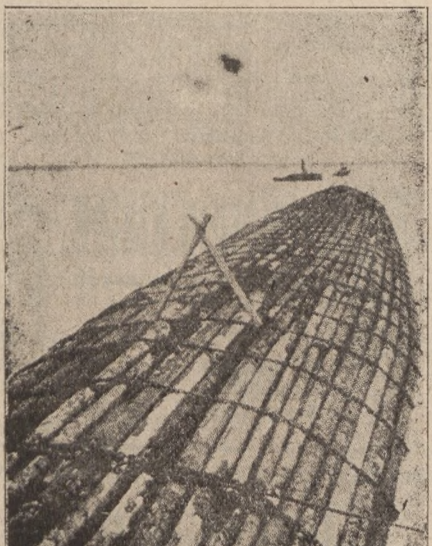
Inż. Kopczewski wynalazek swój zaofiarował bezinteresownie naszej wojskowości jedynie za wybudowanie swoim kosztem modelu. Pomimo przychylnej opinji trzech komisyj od r. 1925 sprawa nie postąpiła ani na krok naprzód, przeto zwrócił się inż. Kopczewski do Forda.

Turbina inż. Kopczewskiego jest nader prosta i tania w konstrukcji. Napęd jest niekosztowny. Paliwo używa się do niej płynne, a obsługa minimalna.

Przypuszczalnie za Oceanem szybko się zorjentują w doniosłości tego wynalazku i takim sposobem jeszcze jeden polski przemysł powędruje do Ameryki, zamiast być obróconym na naszą korzyść.

Transport drzewa w Ameryce.

Poniżej zamieszczona rycina nie przedstawia żadnego pomostu lub mola, tylko jest olbrzymią tra-

twą, która wędruje w ten sposób na wodach wielkich rzek amerykańskich po 2 000 nieraz kilometrów do Oceanu.

Szyb uliczny do odprowadzania wody do kanału.

„Annales des travaux publics de Belgique" opisują według „Revista de Obras Publicas" typ szybu ulicznego do odprowadzania wody deszczowej do kanału, wykonany w Maladze.

Typ ten umożliwia zatrzymanie części stałych i pływających, oraz otworzenie i zamknięcie komunikacji kanału z powietrzem zewnętrznem. Szyb jest okrągły, z betonu, a zamknięcie komunikacji powietrza zewnętrznego z kanałem stanowią dwie rury, krzyżujące się pod kątem, zatem o czterech ramionach, z czego pionowa (dół) służy jako wlot wody z szybu, pozioma zaś (prawa) do połączenia szybu z kanałem, pozioma (lewa) do ułatwienia czyszczenia, pionowa (góra) do wentylacji czasowej, w którym to celu nakłada się na nie jeszcze osobną rurę. Wyloty górnej rury pionowej i lewej poziomej są zamknięte przykrywkami. Jeżeli szybik zatka się aż po wylot dolnej rury poziomej namułem i piaskiem, woda nie odpływa z rynny przy krawężniku; jest to znak, że trzeba szybik oczyścić. Przez otwarcie przykrywki i nasadzenie na ten wylot rury wywołuje się przewietrzenie kanału.

Walka z Fordem.

Wielki trust samochodowy „General Motors Company" rozpoczął przed kilku miesiącami atak generalny na stanowisko mocarstwowe Forda w dziedzinie automobilizmu. Walka ta, zainicjowana w Ameryce, przeniosła się już i na grunt polski.

Tutejsze przedstawicielstwa automobilowe firmy „Chevrolet" (z trustu „Gen. Motors Co.") zarzucają właścicieli samochodów „Ford" odezwami, wykazującemi brak i ujemne strony tego typu samochodów, reklamując typ swój.

Takie postawienie sprawy nikogo by nie zdziwiło, gdyż jest to w handlu zjawisko codzienne. Znamienną natomiast rzeczą jest okoliczność, że posiadaczowi „Forda", zwracającemu się do przedstawicielstwa o kupno samochodu „Chevrolet", proponowane jest oddanie dotychczasowego wozu a conto.

Chodzi mianowicie o to, by „Fordy" wycofywać z rynku.

Akcja ta powodzenia na naszym rynku nie ma, gdyż Ford bije konkurencję ceną. Towar jest jednak gorszy.

Jakie będą wyniki walki „Gen. Motors Co." z idealistą Fordem dziś przewidzieć trudno. Zaznaczyć jednak wypada, że w walce, podjętej bezpośrednio po wojnie światowej, Ford położył przeciwnika na obie łopatki.

PATENTY wzory, znaki
w kraju i zagranicą — obrona spraw spornych, unieważnienia i t. d.
rzecznik patentowy przysięgły
inż. dypl. Janusz Wyganowski
były radca Urzędu Patentowego Rz. P.
WARSZAWA, ul. Ordynacka 6, telefon 161-50.
3799

Najlepszą lokatą oszczędności jest ubezpieczenie na życie!

Krajowe Ubezpieczenie na życie

w Poznaniu

JEDYNA INSTYTUCJA SAMORZĄDOWA W POLSCE, O CHARAKTERZE PUBLICZNO - PRAWNYM, ZAWIERAJĄCA UBEZPIECZENIA ŻYCIOWE WSZELKIEGO RODZAJU, Z REWIZJĄ LEKARSKĄ I BEZ REWIZJI LEKARSKIEJ NA ZŁOTE, FRANKI I DOLARY.

Bez badania lekarskiego od 100 do 3 000 złotych. Z badaniem lekarskiem od 3 000 złotych począwszy.

NAJPEWNIEJSZĄ LOKATĄ POSAGOWĄ JEST UBEZPIECZENIE ŻYCIOWE!

4066

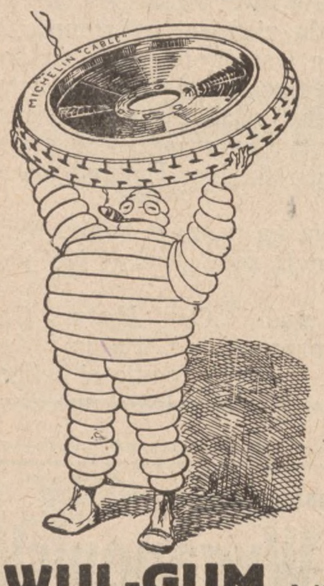
Z powodu zawarcia korzystnej tranzakcji z fabryką, dostarczamy

4137

Gumy rowerowe

„Michelin“

po cenach najniższych.

Tylko hurtownie!

Również polecamy

OPONY

samochodowe

w wielkim wyborze, hurtownie i detalicznie, po cenach niebywale niskich.

WUL-GUM właść.: A. Kwiatkowski **Poznań**

Wielkie Garbary 8. Tel. 18-64.

Wystawiamy na Targach Poznańskich w Wieży Górnośląskiej, parter.

NADINŻYNIER OTTO WEHL, GDAŃSK-LANGFUHR

Schellmühlerweg 1b

poleca do natychmiastowej dostawy loco Gdańsk:

2 leżące silniki sprzężone na parę przegrzaną z kondensacją i stawidłem wentylowem, 800 m/m skok, 100 obrotów na min. **Fabrykat fabryki maszyn Augsburg Norynbergja**, ze wszystkiemi przewodami rurowemi i przynależnościami napędowemi

1 **dynamomaszyna** dla prądu stałego 550 volt, 142 amperów, 78 kw., fabrykat Kummer Niedersedlitz,

2 **pompy zasilające**, fabrykat Worthington wydajność każdej 9,6 cbm na godzinę,

2 **pasy napędowe** każdy po 19,5 m. długości 425 m/m szerok.

Wszystkie przedmioty są gwarantowanej dobroci bez żadnego uszkodzenia i w dobrym stanie użytkowym. 4065

Oferty uprasza się tylko bezpośrednio od reflektantów.

POMORSKA SKŁADNICA SUROWCÓW T. CZACHOWSKI w TORUNIU

ul. Czerwona Droga.

Telef. 806

Zakup:

żelaza starego, metali, kości, szmat, papieru, stłuczek szklanych itp.

Sprzedaż:

żelaza sztab., blach, bednarki i podków

Zamiana:

żelaza starego na żelazo nowe i użytkowe

Specjalność: Demontaż i zużytkowanie starych urządzeń fabrycznych.

Hurt Detal

KLATKA DO GOŁĘBI - NA 5 PAR

DO SKŁADANIA

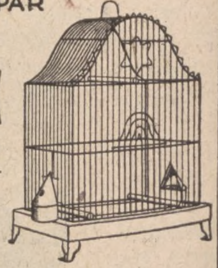

Wytwórnia klatek

druciano - metalowych

dla ptaków, gołębi, papug itd.

Hurtownie - Detalicznie

M. Schmidt - Poznań

ul. Dąbrowskiego 52 Tel. 6961

3850

Drobne wyroby

galanteryjne i techniczne, tłoczone z blachy żelaznej, wykonywa na zlecenie masowo według nadsyłanych wzorów **„OLKUSZ“ Fabryka Naczyń Emaljowanych, S. A. w Olkuszu (Wojew. Kieleckie).**

4158

Tanie ogrzewania wodą

mieszkań, ogrzewania parowe, powietrzne, przewietrzania, **odkurzania**, odemglania. **Wodociągi**

inż. A. i K. JARNUSZKIEWICZ

KRAKÓW, ŁOKIETKA 26 - TEL. 2059

4111

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Ulepszenia i nowości w produkcji maszyn rolniczych.

Przemysł nasz maszyn rolniczych — przy uwzględnieniu przeżywanych stosunków i położenia ogólno - gospodarczego — wytwarzających mniej pomyślne warunki rozwojowe dla wytwórczości rodzimej — wykazał w ostatnich latach wiele prężności i postępu w dostosowaniu się do potrzeb kraju agrarnego, jakim jest Polska. Budujemy wiele typów maszyn, których do niedawna jeszcze zupełnie nie wytwarzaliśmy lub produkowane były one w ilościach niedostatecznych. Niektóre działy naszej produkcji rodzimej przekroczyły już stan samowystarczalności i zakrojone są na eksport, częściowo już rozpoczęty, względnie wyczekujący konjunktury pomyślniejszej.

Obserwując jednakże postępowy ruch produkcji maszyn rolniczych w innych krajach, powiedzieć musimy sobie bez wszelkich osłonek, że zdziałaliśmy wprawdzie dużo lecz wszystko to we współczesnym okresie wynalazków postępu nie wystarcza, że trzeba nam usilnie pracować przy wyzyskaniu wszystkich żywotnych sił produktywnych, by dotrzymać kroku narodom innym, z którymi jako kraj samoistny z własnym przemysłem, w walce współzawodniczej spotykać się będziemy na rynkach światowych. Z tego przeto względu śledzić winniśmy z uwagą wytężoną przejawy życia wytwórczego w innych państwach.

W zakresie produkcji maszyn rolniczych Polskę najbardziej interesować może ruch wytwórczy tych gałęzi przemysłowych w Niemczech i Czechosłowacji, które w stosunku do nas występują jako potężne organizmy konkurencyjne, dając się we znaki tak na rynkach obcych, jak niemniej i na własnym naszym rynku. Sądzimy więc, że krótkie omówienie niektórych nowszych typów maszyn rolniczych, wprowadzonych na rynek przez kraje wspomniane oraz inne, będzie rzeczą odpowiadającą zadaniu naszego czasopisma.

* * *

Fabryka maszyn R. Wolf, Magdeburg - Buckau, buduje od niedawna nowego typu przewoźną lokomobilę na przegrzaną parę, która w konstruktywnem swem zestawieniu całości stanowi rzeczywiście ulepszenie na polu maszyn popędowych, stosowanych w rolnictwie. Lokomobila ta „Motorwolf" waży zaledwie 2300 kg, zużywa 900 gramów węgla na konia i godzinę i jest 33 do 40 HP mocy. Palenisko urządzone jest na węgiel i torf i może być łatwym sposobem przerobione na słomę lub ropę. Poza przytoczonemi, dalszą jej ważną zaletą to, że parę wywiązać można w przeciągu 20 minut. Konstruktor doszedł do ważnego tego wyniku przez zastosowanie małego kotła o 16 atm. ciśn. oraz przez pomysłowe wykorzystanie całkowitego ciepła wywiązanego w palenisku. Motor lokomobili robi 500 obrotów na minutę a przez zupełne i szczelne zakapslowanie, posiada dostateczną ochronę przed zapyleniem i zanieczyszczeniem. Kocioł oraz przegrzewacz są częściami wyciągalnemi, zatem łatwo dostępnemi przy czyszczeniu.

* * *

Firma Kuttmann & Co w Bielefeldzie wprowadziła na rynek nowy siewnik do nawozów sztucznych, wyróżniający się równomiernym wysiewem. Rezultat równomierniejszego rozdziału nawozów sztucznych, niż przy dawnych, dobrze nam znanych typach siewników, uzyskała fabryka przez zastosowanie w miejsce łańcucha taśmy stalowej, zaopatrzonej w znaczną ilość małych okienek skośnych oraz przez nadanie taśmie podwójnie szybkiego biegu. Siewnik ten jest stosunkowo bardzo lekki, bowiem przy 3-metrowej szerokości wysypu waży tylko 280 kg. Wspomniane taśmy, które kosztują od 8—14 mk. niem. — są łatwo wymienne. W kołach rolniczych przyjęto nowy ten siewnik z wyrazem uznania, gdyż nadaje on się doskonale do siania kosztownych nawozów sztucznych, jak niemniej do tępienia pszonaku mielonym kainitem. Ilość wysiewu od 20—1600 kg na ha regulować można poza zmianą szybkości biegu taśmy za pomocą trybów, również przez odpowiednie zwiększanie lub zmniejszanie otworów w skrzyni.

* * *

W produkcji plewników, dawniej używane typy szersze ustępują obecnie miejsca nowszym plewnikom wąskim, najdalej do 2 m. Konstruktorzy przy budowie nowszych typów zwrócili baczniejszą uwagę na równomierną działalność noży w różnych glebach i warunkach. Czechosłowacka fabryka maszyn Jana Czerwinki w Pradze II. Havlicekpl skonstruowała plewnik, który przez zastosowanie pewnego szarnirowego zawieszenia noży naśladuje doskonale ręczny ruch kopaczek. Sprężyny dogniatają noże względnie gęsie łapki, dostosowując się elastycznie do nierówności terenu.

Wymieniona fabryka praska wypuściła także na rynek handlowy nowy typ b. praktycznego obcinacza liści buraczanych oraz wyrywacz buraków. Według zapewnienia firmy, obcinacz liści buraczanych, obcina w należytem miejscu nawet buraki, które bardziej wystają z ziemi. W sferach rolniczych zainteresowanych hodowlą buraków opisane maszyny Czerwinki, znalazły wielce przychylną ocenę.

* * *

Dokonany przed kilku laty wynalazek specjalnej wialni, jako uzupełnienie porowatego garnituru młocarnianego, zaopatrzyła fabryka Lanvermeyer w Hannowerze w szereg praktycznych ulepszeń, dzięki którym redukuje się do minimum ilość robotników, zajętych noszeniem słomy przy młocce. Wialnię stawia się za młocarnią, łącząc ją pasem z główną tarczą zapędową młocarni. Wychodząca z młocarni słoma wpada do wialni, zostaje pocięta na długą sieczkę dowolnej długości, a następnie siłą wiatru zaniesiona rurami na długość do 280 metrów. Poza znaczną oszczędnością na robociźnie, uzyskuje się słomę pociętą, która doskonale absorbuje gnojówkę i daje się daleko lepiej jako nawóz rozrzucić i przybrać. Noże wialni nastawiać można w czworaki

sposób, natomiast rurociąg możliwem jest doprowadzić do 15 metrów wysoko na wolne strychy, futernie itp. Dalszą zaletą wialni Lanvermeyera jest możność użycia jej do krajania mniejszej sieczki oraz do transportowania siana wprost z wozu do stodoły. Dla czynności ostatniej, ażeby siano nie zostało pocięte, usuwa się jedynie noże i maszyna gotowa jest do transportowania siana. Sprawność wialni jest znaczna, wynosi bowiem około 60 q na godzinę. Wprowadzone przez fabrykę Landermeyer ulepszenia podniosły znacznie wartość użytkową tego typu maszyn.

L. P.

Traktor jako środek uprawy olbrzymich nieużytków w Rosji.

Mechaniczna siła popędowa owładnęła współcześnie niemal wszystkiemi dziedzinami wytwórstwa, zajmując dominującą rolę zarówno w wielkich zakładach przemysł., jak i w warsztatach rzemieślniczych. Nawet rolnictwo wszystkich krajów cywilizowanych, grzeszące zazwyczaj konserwatyzmem w praktykach swych, poczyna się również „motoryzować", nie mogąc dłużej oprzeć się rwącej fali ogólnego postępu. W stepowych Stanach Zjednoczonych Ameryki, w licznych krajach Europy środkowej a ostatnio nawet w Rosji, w tym niewyczerpan. „śpichlerzu świata", traktor motorowy, zwany także powszechnie ciągówką, usuwając z planu spracowane szlachetne zwierzę-konia, wprowadza nową erę w przemyśle gospodarstwa rolnego.

Z Moskwy donoszą, że rząd sowiecki dostarczył środków na kupno 10.000 traktorów Forda, ażeby przy ich pomocy uprawić leżące odłogiem olbrzymie pola i bezpłodne obszary. W związku z tą wiadomością notują pisma rosyjskie zarazem ciekawy fakt, jakoby 50 robotników rosyjskich wybierało się do Stanów Zjednoczonych, aby tam bezpośrednio w fabrykach Forda przejść kurs budowy i obsługi traktorów rolniczych. Koszty przejazdu tych robotników, zarówno okrętem, jak i koleją, ponosić będą zakłady Forda, które prócz tego wypłacać będą robotnikom podczas pobytu na kursach pewną pensję. Pozatem fabrykanci traktorów mają wysłać do Rosji oddział wyszkolonych mechaników, którzy mają uczyć rolników najlepszych sposobów posługiwania się traktorami.

Narazie byłoby przedwcześnie sądzić o rezultatach tych bądź co bądź doniosłego znaczenia poczynań rządu sowieckiego, które stanowią cząstkę jego wielkich planów gospodarczych i zabiegów dźwignięcia Rosji z niemocy ekonomicznej, w jaką popchnęła ją rewolucja i utopijne pierwotnie rządy bezprawia.

—p—

Ford chce wywołać przewrót w rolnictwie.

Znany miljarder amerykański, Henryk Ford, (niedawno obliczono jego majątek na 2 miljardy dolarów), kupił dużą posiadłość rolną koło Dearborn, w stanie Michigan, gdzie zamierza zastosować nowe maszyny do żniwa, które mają zmniejszyć czas, potrzebny na uprawę roli i zbiory do dwudziestu dni.

W nowym systemie fordowskim dwa dni mają być przeznaczone na orkę i bronowanie, dzień na sianie, pięć dni na oczyszczanie i wzmacnianie rośliny podczas wzrastania i dwa dni na żniwo i młócenie. Ostatnie te czynności odbywają się jednocześnie przy pomocy maszyn, które żną, młócą i zsypują zboże w worki, posuwając się jednocześnie po polu. Razem wynosi ten czas dziesięć dni. Pozostałe dziesięć zużywa się na kopanie odpowiednich rowów, stawianie i naprawę ogrodzeń, użyźnianie gleby i inne czynności pomocnicze.

Zarzucono Fordowi, że jego system wymaga wielkiej ilości maszyn, nieopłacających się wobec używania ich wszystkiego dwadzieścia dni w okresie jednorazowej produkcji.

Ford odparł na to, że nie trudno będzie rolnikom zorganizować się tak, by wspólnie zakupić i utrzymywać odpowiednie maszyny wraz z wykwalifikowaną obsługą, któreby po kolei obrabiały grunty wspólników w tempie, uniemożliwiającem wprost opóźnienie.

L. ŁAZARSKI i S-ka
Poznań
ul. Zwierzyniecka 8. — Telefon 61-75
3860
Części zapasowe
maszyn żniwnych i rolniczych
oraz wszelkie wyroby firmy P. D. Rasspe Söhne, Solingen.
SKŁADNICA
rozmaitych części do kosiarek, żniwiarek i wiązarek wszelkich systemów.
Siewników Westfalja — Siewników rzedowych — Opełaczy różnych systemów — Kultywatorów — Grabi konnych i przetrząsaczy — Bijaki i lisztwy do młóckarń parowych. — Łożyska kulkowe i rolkowe — Sprężyny — Nity — Śruby — Wszelkie piły dla rolnictwa i przemysłu — Lemiesze i odkładnie. 3860
Windy — Lewarki — Noże do sieczkarń — Klucze do muterek wszelkich profilów.
Zastępstwo główne na Wielkop. i Pomorze
samochodów i części do nich
słynnej francuskiej fabryki „Mathis."

Dogodne warunki regulacji

Związkowa Centrala Maszyn

Tow. Akc.

ul. Fr. Ratajczaka **Poznań** Telefon 2280 i 2289

poleca:

maszyny i narzędzia rolnicze

z pierwszorzędnych fabryk krajowych i zagranicznych

oraz

wszelkie części zapasowe.

4080

Prosimy zażądać oferty

WYRABIAMY MASOWO:

maneże 1-4 konne

młocarnie cepowe

z hamulcem bębnowym na łożach kulkowych typu „Ideal"

sieczkarnie

do zapędu kieratowego

kartoflarki „Gwiazda B"

i polecamy takowe po cenach umiarkowanych

PP. handlarzom udzielamy znacznych ustępstw.

Bracia Malak, Żnin (Wielkop.)

fabryka maszyn i odlewnia żelaza

Telefon nr. 30. Telegr.: Bramafa

2195

Fabryka maszyn i wozów

Odlewnia żelaza

St. Malinowski, Śrem (Wlkp.)

Zał. w 1886 r. Tel 17. P.K.O. 204.272

I. Dział maszyn:
maneże pałąkowe, młocarnie szerokomłotne, aparaty do toczenia cylindrów na kołach, maszynki do żłobienia (nutowania) rowków klinowych w kołach, walce pierścieniowe gładkie, Croskill i Cambridge - Groskill,

II. Dział wozów:
wozy robocze do najcięższych, wozy mieszkalne do pługów i walców parowych, kufy do wody, bryczki, wolanty i polowce.

III. Odlewnia żelaza:
odlewy żeliwne z własnych i dostarczonych modeli do 2000 kg. w jednej sztuce, odlewy masowej produkcji, ruszta i ciężarki.

Wielki wybór maszyn i narzędzi rolniczych obcych wyrobów.

NAJDOGODNIEJSZE WARUNKI REGULACJI.

4143

SPIS WYSTAWCÓW
DZIAŁU MASZYN ROLNICZYCH

MASZYNY I NARZĘDZIA ROLNICZE.

Aktiebolaget Baltic, Stockholm, przedst. Związkowa Centrala Maszyn, Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel. 22-80 i 22-89.

Allen & Co., Filadelfia U. S. A.

Allmänna Svenska Utsädeaktiebolaget. Przedstaw. „Kooprolna", Sp. Akc., w Warszawie; Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

„Bemag", A. G. Berlin-Anhaltische Maschinenbau, Breslau. Przedstawiciel Stefan Duchowski, Poznań, ulica Pocztowa 21, tel. 32-26.

Bentall, Maldon, Anglja.

Bronikowski, Grodzki i Wasilewski S. A., Warszawa, Oddział w Poznaniu, ulica Pocztowa 10, tel. 52-12.

Brünner A. G., Artern, Przedstaw. H. Jan Markowski, Poznań, Seweryna Mielżyńskiego 23, tel. 52-43, adr. telegr. „Markowert".

Cegielski H., T. A. Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel. 42-76, Przedstaw. Związkowa Centrala Maszyn, Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel. 22-80 i 22-89.

Centrala Pługów Parowych T. z o. p., Poznań, św. Wawrzyńca 36, tel. 69-50 i 61-17. Przedstaw. firmy St. Egyder Eisen u. Stahl Industrie-Gesellschaft, Wien; A. Heneke, Gattersleben.

Chodan Hugo, dawn. Paul Seler, Poznań, Przemysłowa 23, tel. 24-80. Przedstawiciel firm Harder, Lübeck, Wichelt, Güstrow; Flätzer, Gassen; Paul Seller, Krossen n. Odrą.

Cormick-Mc., Neuss.

Cukrover Kvasice u Kromerore, Czechosłowacja. Przedstaw. „Kooprolna", Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

Czarliński Leon, Tow. Akc., Ostrów-Krępa, tel. 1. Przedstawiciel firm: T. z. o. p. Inowrocław, „Unja" Zjedn. Fabryka maszyn, Grudziądz.

Eberhardt Gebr., Ulm, przedstaw. firma Nitsche i Sp., fabryka maszyn rolniczych w Poznaniu, ulica Kolejowa 3.

Egyder St., Eisen u. Stahl Industrie-Gesellschaft, Wien. Przedstawiciel firma Centrala Pługów Parowych, T. z o. p. Poznań, św. Wawrzyńca 36, tel. 69-50, 61-17.

Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza, Bracia Maląk, Żnin (Wlkp.), ul. Bydgoska.

Fabryka Maszyn Rolniczych i Odlewnia Żelaza, Łomża, plac Zambrowski.

Flammger, Zudse & Co., Drezno. Przedstaw. H. Jan Markowski, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 23, tel. 52-43.

Flätzer, Gassen. Przedstaw. firma Hugo Chodan, dawn. Paul Seler, Poznań, Przemysłowa 23, tel. 52-43.

Garret Sons, Bielefeld. Przedstaw. firma Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, ul. Pocztowa 10, tel. 52-12.

ZE ŚWIATA.

Z rolnictwa amerykańskiego.

Znanem jest powiedzenie, że Amerykanie **mają 40 religij, a tylko jeden sos** — największe w świecie bogactwo w siłach pociągowych końskich, a jednocześnie na terenie Stanów Zjednoczonych czynna jest olbrzymia poprostu ilość motorów.

Wogóle, jeśli idzie o świat techniki, ilekroć rozstrząsa się postępy i zdobycze, dokonywane na poszczególnych polach gospodarki wielkoprzemysłowej — zawsze z systematyczną nieledwie regularnością napotykamy na Stany Zjednoczone, jako na kraj, w którym w pierwszym rzędzie wszelkie te udoskonalenia się realizuje. A realizuje i wprowadza w czyn na dość poważną skalę.

Nas — jako kupiectwo lub przemysł maszyn i narzędzi rolniczych — interesuje niezmiernie, co mówi o tych rozlicznych zdobyczach i udoskonaleniach, życie czyli praktyka amerykańskiego rolnictwa.

Nie może bowiem ulegać najmniejszej wątpliwości, że w poszczególnych „rewelacjach technicznych", docierających z zaoceanu, mieści się wiele, b. wiele t. zw. bluffu specyficznie amerykańskiego, w którem w samej ojczyźnie Waszyngtonu, jako kraju systematycznego nadużywania względnie wyolbrzymiania publicznego rozgłosu, ludzie może dostatecznie ziarna od plew oddzielić potrafią — niezawsze jednak umie to publiczność europejska, i to nawet t. zw. sfery fachowe.

Ostatnio, zabrał na poczytnych łamach warszawskiego „Rolnika" na temat ten głos b. Minister Rolnictwa, p. dr. Aleksander hr. Raczyński, który w kilku odcinkach zapoznaje Czytelnika polskiego ze stanem urządzeń maszynowych, będących w użyciu farmerów amerykańskich.

Zacytujemy zeń szereg, szczególnie ciekawych ustępów:

Wymiana sił pociągowych końskich na motory postępuje szybko.

Autorowie wykazują, że podczas gdy w roku 1900 jeszcze 92 procent wszystkich silników było końskich, to w roku 1920 już konie przedstawiały tylko 50 procent, w roku 1924 zaś tylko 40 procent sił motorowych. Oszczędność tem spowodowana mogłaby być znaczna, ponieważ 1 HP. koński kosztuje rocznie 74 dol., 1 HP. motorowy zaś tylko 12 dolarów, jednakże zastąpienie ilościowe koni nie jest proporcjonalne do ilości HP. motoru. Jeden traktor co do siły zastępuje 5 koni, a przy jego użyciu oszczędza się faktycznie tylko 2, a najwyżej 3 konie. Tu autorowie dochodzą do identycznych wyników, jak znana rozprawa Reynoldsona, który obliczył oszczędność jednego traktora na półtrzecia konia przeciętnie, bez względu na wielkość traktora, przyczem jednak trzeba uwzględnić, że traktor umożliwia rozszerzenie obszaru orki wiosennej o około 22 a-

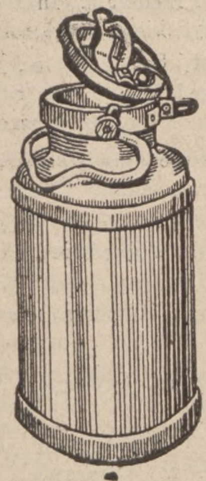
Pierwsza krajowa fabryka naczyń i maszyn mleczarskich

Konstantego Millera

Sp. z ogr. odp.

w WARSZAWIE

ul. Belwederska nr. 5, dom własny, telefon nr. 45-03.

Fabryka wyrabia wszystkie naczynia, potrzebne do mleczarstwa, jako to konwie, mierniki, skopce, oziębiacze, pasteryzatory, podgrzewacze itp. wszystko tylko w gatunkach pierwszorzędnych.

KONWIE

do przewożenia mleka

z pokrywą na zawiasach, zamknięcie hermetyczne, bez szwów i nitów, fason prosty, cylindryczny, poczwórnie cynowane z grubej blachy.

Egzystuje od 45 lat. 4075

Sensacyjny wynalazek!

„Chriso-Triumph“

Maszynka do obierania kartofli i owoców

oszczędza pieniędzy, czasu, walania i kaleczenia rąk. — Zastępcy poszukiwani. Gen przedstawiciele na Polskę:

H. Hannig i Ska, Katowice

ul. Moniuszki 3. 4140

Konwie do mleka

Inż. H. Jan Markowski

Poznań

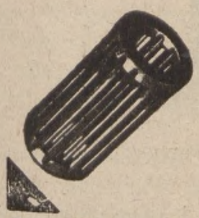
Mielżyńskiego 23

Tel. 52-43.

3927

Łożyska

rolkowe do maszyn żniwnych

wyrabia masowo 4186

L. Cieślak, Pleszew Wlkp.

ul. Karola Marcinkowskiego 4

Łożyska do maszyn Deeringa i Eckerta stale na składzie
Łożyska innych typów wykonuje się na zamówienia

Polecam do odwrotnej dostawy w każdej ilości także wagonowo:

młocarnie szerokomłotne
młocarnie sztyftowe
maneże pałąkowe i ochronne
w różnych wielkościach
sieczkarnie bębnowe, toporowe
i do zielonej paszy
bronki posiewne 3 do 6 polowe

oraz inne maszyny i narzędzia rolnicze własnego wyrobu a wykonane najsolidniej z pierwszorzędnych surowców.

Ponieważ nie wystawiam na Targach Poznańskich, jestem w możności, maszyny moje sprzedawać niżej cen konkurencji.

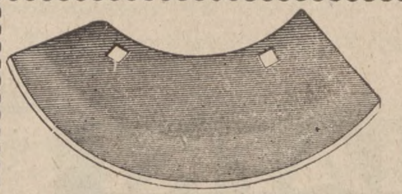
OBSŁUGA SUMIENNA — DOSTAWA SZYBKA
WARUNKI DOGODNE.

3949

Na życzenie chętnie służę cennikiem oraz katalogiem.

Pierwsza Gostyńska Fabryka Maszyn Rolniczych

M. Kornobis ◆ Gostyń

NOŻE

toporowe, bębnowe do siekaczy buraków dla płatkarni.

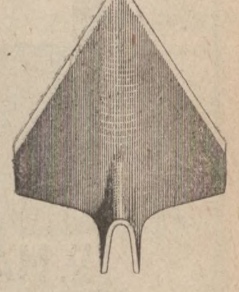
TASAKI

kuchenne i rzeźnickie

RADLICZKI

do opełaczy różnych systemów

fabrykują jako specjalność

Bracia Plucińscy

fabryka stalowych narzędzi

Poznań, ul. Szamarzewskiego nr. 43.

Telefon 63-42

B. P. P.
Znak fabr.

Adres telegraf. „Nożownia“

3912

Głogowski i Syn, T. z o. p. Inowrocław. Przedstaw. firma Leon Czarliński, Tow. Akc., Ostrów-Krępa, telefon 1.

Grześkowiak Stanisław, Gostyńska fabryka maszyn, Gostyń, Targowisko 13, tel. 108.

Günter Waldemar, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 6, telefon 52-25.

Harder, Lübeck. Przedstawiciel firma Hugo Chodan, Poznań, Przemysłowa 23, .tel. 24-80.

Heidt O., Leipzig. Przedstawiciel firma Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, ul. Pocztowa 10, tel. 52-12.

Heneke A., Gattersleben. Przedstaw. Centrala Pługów Parowych, Tow. z o. p., Poznań, św. Wawrzyńca 36, tel.69-50 i 61-17.

Hey Theodor, Bernberg. Przedstaw. Związkowa Centrala Maszyn, Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel. 22-80 i 22-89.

International Harvester Company, Chicago. Przedst. „Kooprolna" Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

Kayser, Dresden. Przedstawiciel firma Bronikowski. Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc., Warszawa, Oddział w Poznaniu, Pocztowa 10.

„Kooprolna", Sp. Akc., Handl. Rolnicze, Związek Syndykatów i Stowarzyszeń Rolniczych (dawn. Kooperacja Rolnicza) w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcikowskiego 1 b, tel. 40-71.

Kuxmann & Co., Bielefeld. Przedstaw. Inż. H. Jan Markowski, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 23, tel. 52-43.

Landw. Zentral-Genossenschaft, Sp. z o. o., Poznań, ul. Wjazdowa 3, tel. 42-91. Przedstaw. firm: Stock-Motorpflug A. G., Berlin; Theodor Weg, Bydgoszcz.

Lanz H. A. G., Mannheim. Przedstawiciel firma Nitsche i Sp. Fabryka maszyn rolniczych w Poznaniu, ul. Kolejowa 3.

Liska Ryszard, Fabryka maszyn, Wągrówiec, ulica Szeroka 20.

Malak Bracia, Fabryka maszyn i odlewnia żelaza, Żnin (Wlkp.), ul. Bydgoska 24-25, tel. 30.

Markowski H. Jan, Inż., Poznań, Seweryna Mielżyńskiego 23, tel. 52-43.

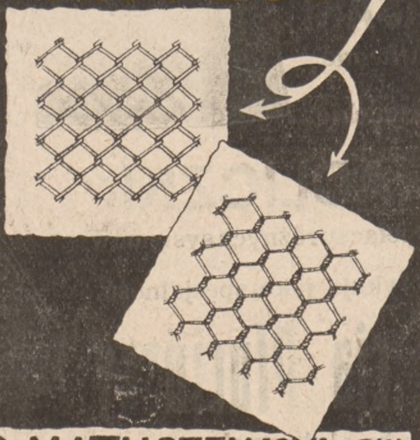
Marshall Sons & Co, Ltd., Gainsborough (Anglja). Przedstaw. „Kooprolna" Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, telefon 40-71.

Massey-Harris Co. Ltd., Toronto. Przedstaw. Związkowa Centrala Maszyn, Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel 22-80 i 22-89.

Melicher Fr. Umrath i Ska, Brandys. Przedstawiciel Nitsche & Sp., Fabryka maszyn rolniczych, Poznań, ul. Kolejowa 3.

Milke, Fabryka maszyn, Chodzież.

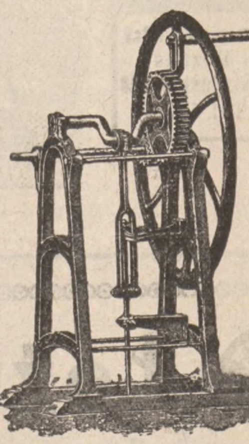
SIATKI
NA PŁOTY

R. MATUSZEWSKI i S^KA
FABRYKA SIATEK i PŁOTÓW DRUCIANYCH
TEL. 2401 POZNAŃ MOSTOWA 14.

S. SAMULSKI i SP.
PLESZEW
Fabryka Maszyn - Odlewnia - Kotlarnia

Telefon 36.

Telefon 36.

poleca fabrykaty własne:

MANEŻE pałąkowe i ochronne.
MŁOCARNIE kolcowe ręczne i manežowe
SIECZKARNIE bębnowe ręczno-manežowe oraz do zapędu motorowego
WALCE ziemne do buraków.
POMPY wodociągowe i przystawki do nich

Wszelkie odlewy żelazne i spiżowe.

Prosimy żądać ofert!

4107

Nitsche & Sp., Fabryka maszyn rolniczych, Poznań, ul. Kolejowa 3.

„Perkun“, Tow. Akc., Fabryki motorów, Warszawa.

Plucińscy Bracia, Fabryka stalowych narzędzi, Poznań, ul. Szamarzewskiego 43, tel. 43-42, adr. telegr. „Nożownia“.

Ransomes, Ipswich. Przedstawiciel firma Bronikowski, Grodzki i Wasilewski.

Roeber Gebr., Wutha. Przedstawiciel firma Bronikowski, Grodzki i Wasilewski, Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, ul. Pocztowa 10, tel. 52-12.

Rożniewscy Bracia, Fabryka maszyn i odlewnia żelaza, Wągrówiec, Kcyńska 23, tel. 3.

Rybarczyk Albin, właśc. firmy Stockey-Schmitz, Bydgoszcz, ulica Mazowiecka 26-27, tel. 451.

Schilling P., Nowy Młyn, pow. Poznański, tel. 11-27.

Schwarzwaldwerke Lanz, Mannheim, przedst. Inż. H. Jan Markowski, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 23, tel. 52-43.

Schütz Woldemar, Rogoźno, Kotlarska 216, tel. 80.

Seler Paul, Krossen n. Odrą. Przedstawiciel firma Hugo Chodan, dawn. Paul. Seler, Poznań, ul. Przemysłowa 23, tel. 24-80.

Siedersleben W. & Co., Bernburg. Przedstaw. Związkowa Centrala Maszyn, Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 16, tel. 22-80 i 22-89.

„Skoda“ Zakłady, Pilzno (Czechosłowacja).

Société Anonyme des Anciens Etablissements Hotchkiss & Cie, Paryż.

Stille F., Münster W. Przedstaw. Inż. H. Jan Markowski, Poznań, Sew. Mielżyńskiego 23, tel. 52-43, adr. telegr. „Markowert“.

Stock Motorpflug A. G., Berlin, Przedstawiciel Landwirtschaftliche Zentral-Genossenschaft, Sp. z o. o., Poznań, Wjazdowa 3, tel. 42-91.

Stockey & Schmitz, Gavelsberg in Westfalen, właśc. Albin Rybarczyk, Bydgoszcz, ul. Mazowiecka 26-27, telefon 451.

„Svalöf“, T. A. Polsko - Szwedzkie Tow. Hodowli Nasion. Przedstaw. „Kooprolna“, Warszawa, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

The General Svedish Seed Comp. Ltd. Przedstaw. „Kooprolna“, Warszawa, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

Tuch I., Poznań, ul. Wielka 21, tel. 20-80. Przedstaw. firm: Reinländer i Plattenberg, Krum & Andre, Remscheid.

„Unia“, Zjednoczone Fabryki Maszyn (dawn. A. Ventzki, Blumwe i Peters S. A.), Grudziądz, Weneckiego 9, tel. 924, 925, 926, 927).

Uthke Erwin, Poznań, ul. Towarowa 21 a, telefon 18-37. Gdańsk, Boetchergasse 23-27, tel. 277-88.

Weg Theodor, Bydgoszcz. Przedstawiciel Landw. Zentral-Genossenschaft Sp. z o. o. Poznań, Wjazdowa 3, telefon 42-91.

Wolf R. A. G., Magdeburg-Buckau. Przedstawiciel f-a Nitsche i Sp. Fabryka maszyn rolniczych w Poznaniu, ul. Kolejowa 3.

Wichelt Güstrow. Przedstawiciel firma Hugo Chodan, dawn. Paul Seler, Poznań, ul. Przemysłowa 23, tel. 24-80.

Zagórski i Tatarski, Poznań, Ogrodowa 17, tel. 33-84.

Zjednoczenie Polskich Fabryk Maszyn i Narzędzi Rolniczych, fabryki E. Drewitz, Toruń, przedstaw. „Kooprolna“ Sp. Akc. w Warszawie, Oddział w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 3 b, tel. 40-71.

Związkowa Centrala Maszyn Tow. Akc., Poznań, Fr. Ratajczaka 22-80 i 22-89.

---

krów (około 9 ha), które sam więcej orze, a o kilkanaście akrów, które przypadają na resztę koni pozostałych w gospodarstwie.

Obecnie w Ameryce 11 procent wszystkich gospodarstw używa traktorów. W użytku farmerów jest ogółem:

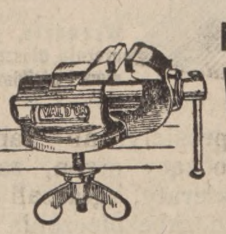
automobili ciężarowych	356 000	sztuk
automobili osobowych	4 500 000	„
traktorów	450 000	„

Z tych wszystkich motorów użytek jest rozdzielony na następujące prace: 15 procent na odstawy do kolei i targów, 7 procent na zwózki na farmie, 48 procent na popęd maszyn ruchomych, 29 procent na popęd maszyn stałych. Olejne motory opalane są przeważnie keroseną, o ciężarze gatunkowym 0,78. Ceny wszystkich tych olejów popędowych są o połowę niższe od naszych, ceny zbóż są równe naszym, a cena robocizny jest kilkadziesiąt razy wyższa od naszej. Maszyny parowe powoli znikają; w roku 1910 było ich jeszcze 14,2 procent, w roku 1924 już tylko 7 procent. Spirytusowych motorów wogóle nie używa się, elektrycznych bardzo mało (tylko w 7 procent wszystkich farm). Central elektrycznych, ze względu na duże oddalenia, nie wykorzystuje się dla celów rolniczych, przeciwnie dla oświetlenia domowego są tylko lokalne folwarczne motory o 800—2 000 wattów.

Olejne motory są przeważnie ruchome (traktory), używa się ich prócz orki do 11 różnych robót (młocka etc.). — W związku z tem znikają młocarnie wielkie i są coraz więcej zastąpione małemi, takiemi, jakie mogą być zapomocą traktora uruchomione. Wśród traktorów znów zaszła w ostatnich latach ta zmiana, że „Fordsony“, jako za delikatne i wymagające wielu napraw, ustępują droższym, ale silniejszym modelom. Podnieść też należy ustawę, która pod karą do 500 dolarów zakazuje handlować traktorami o niewypróbowanych przez Instytut rolniczy uniwersytetu typach. Wiatr, jako motor, jest bardzo skutecznie wykorzystany, w roku 1924 było w rolnictwie używanych 1 miljon wiatraków, czyli 15 procent ogólnej ilości silników.

L. G.

Dokończenie w numerze następnym.

Narzędzia precyzyjne
VAL D'OR
VAL D'OR
są słynne
na całym
świecie.
Żądać wszędzie.
4084

Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza

Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice

Telefon Nr. 9

poleca: 4098

Oddz. I. Warsztaty tkackie mechaniczne.
„ II. Pędnie (transmisyjne).
„ III. Wiertarki szybkobieżne, frezarki uniwersalne.
„ IV. Maszyny rolnicze: Młocarnie syst. Jaehne, maneże, sieczkarnie.
„ V. Garnczki kondensacyjne „Primus".

Uwaga! Na czasie!!

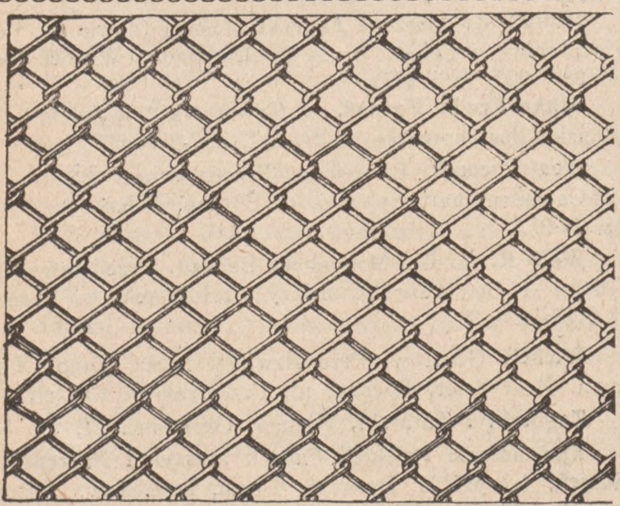
CZĘŚCI ZAPASOWE DO MASZYN ŻNIWNYCH

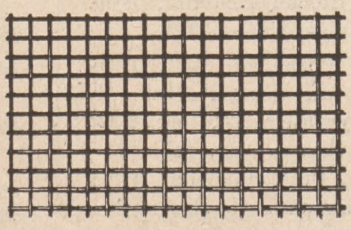
najtaniej poleca 4120

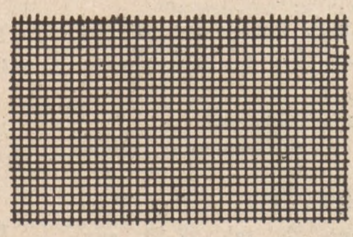
Fabryka kos do sieczkarń

I. FOGELNEST („ROLA")

Warszawa, Marszałkowska 11/13

Siatki plecione

oraz

tkaniny druciane

dla rolnictwa i innych celów przemysłowych

dostarcza 4133

KRAKOWSKA FABRYKA DRUTU I WYROBÓW DRUCIANYCH S. A.

w KRAKOWIE, Romanowicza 9.

Tel. 277 i 2196

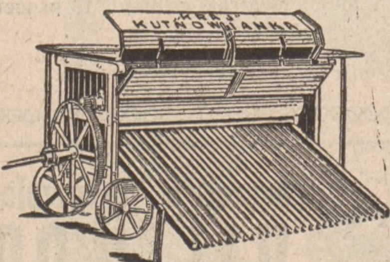
MŁOCARNIE

szerokomłotne do prostej słomy

p. n.

„Kutnowianka"

wyrobu fabryki „KRAJ" Sp. Akc.

znane
i rozpowszechnione
w CAŁEJ POLSCE

Wszędzie, gdzie one pracują, cieszą się uznaniem i wielkim popytem.

PP. Odsprzedawców prosimy, aby zamówienia swoje na nadchodzący sezon, zarówno na młocarnie jak i kieraty, zgłaszali możliwie wcześniej, w celu zabezpieczenia terminowej dostawy.

CENNIKI I OPISY WYSYŁAMY DARMO.

„KRAJ" Sp. Akc.

FABRYKA MASZYN
i Narzędzi Rolniczych
WARSZAWA, ul. Chmielna 26.

4118

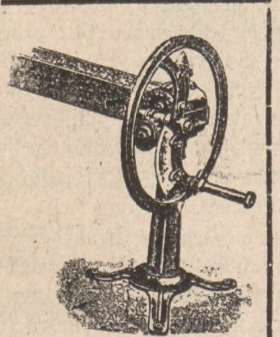
Poleca:

Maszyny do czyszczenia zboża.

CENNIKI WYSYŁA NA ŻĄDANIE.

4114

Małe sieczkarnie

do zielonej paszy również słomy poleca po bardzo przystępnych cenach jako wyrób solidny. Proszę żądać prospekty

F. Kujawski

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza

Toruń - Telef. 1485

4059

Dział drzewny, budowlany i ceramiczny na Targach

Wojna światowa wraz ze swojemi skutkami, a szczególnie po niej wynikłe u nas przesilenie gospodarcze — oto zasadnicze przyczyny znikomo małego ożywienia ruchu budowlanego w Polsce, który teraz dopiero zaczyna przybierać szybsze tempo, jednak nie takie, ażeby można było z zupełnym spokojem spoglądać w przyszłość tego przemysłu. Posiadamy wszelkie do tego potrzebne warunki, ażeby przemysł budowlany stanął na wysokości swego zadania, brak nam jedynie warunków do uczynienia zeń potężnej gałęzi przemysłowej — kredytów rządowych, które, o ile istnieją, są tak znikome, że nie wystarczają na zaspokojenie najpierwszych nawet potrzeb.

Tegoroczne Międzynarodowe Targi Poznańskie najlepiej wykazały, stan naszej wytwórczości artykułów budowlanych. Jeżeli jednak weźmiemy pod uwagę jakość nadesłanych eksponatów, najnowsze wynalazki w tej dziedzinie, zakres wytwórczości i porównamy je z zapatrywaniami przemysłowców i ich ogólną na ten dział przemysłu opinją, dojdziemy do bardzo nieobiecujących wniosków.

Oto kilka przykładów. Na zapytanie, skierowane do przedstawiciela jednej z poważniejszych firm tej branży w powyższej sprawie, otrzymaliśmy odpowiedź tej mniejwięcej treści:

— Mówi pan, panie redaktorze, że nasz dział na Targach wypadł pokaźnie — zgadzam się, owszem, lecz jest to tylko blichtr, — piasek, którym rzucamy w oczy i zagranicy i sobie samym. Cóż bowiem znaczy, że posiadamy na Targach mnóstwo pięknych okazów, cóż z tego, że widzimy tutaj szereg ulepszeń, kiedy to wszystko jest tylko p o z o r n e m odzwierciedleniem sił przemysłu. Zdolni jesteśmy do bardzo wielu rzeczy i niejednokrotnie moglibyśmy przewyższyć zagranicę, gdyby nie szalony zastój, jaki od całego szeregu lat obserwujemy. Mamy wszystko — najnowsze urządzenia, doskonały materjał — surowiec, zdolnych i wykwalifikowanych pracowników, lecz brak nam poparcia ze strony czynników miarodajnych, które podniosłoby nas pod każdym względem.

W innem znowu miejscu, na zapytanie, dotyczące wysokości produkcji, brzmi odpowiedź:

— Panie redaktorze — zadał mi pan pytanie, na które wogóle odpowiadam bardzo niechętnie.

— Dlaczego...

— Jeżeli mam być szczery, to dlatego, że wstydzę się wysokości swej produkcji, przedstawia bowiem ona tak niepokaźną cyfrę, że lepiej o tem wogóle nie mówić.

— A jednak pan ma właśnie, kto wie, czy nie najokazalej przedstawiające się stoisko...

— Tak — bo tu chodzi o przyciągnięcie klienta, chodzi o zrobienie reklamy wyrobom, które mimo szalenie małego na nie popytu, zasługują na najszersze poparcie. Mogę panu to jedynie powiedzieć, że z d o l n o ś ć p r o d u k c j i t y c h a r t y k u ł ó w j e s t s z e ś c i o k r o t n i e w i ę k s z a, a n i ż e l i p r o d u k c j a d o t y c h c z a s o w a.

Oto fragmenty nastrojów panujących u wystawców Targów Poznańskich, działu budowlanego, który rzeczywiście przedstawia się okazale. Wystawia cały szereg firm poważnych i znanych i mniej zaprowadzonych, a każda z nich dołożyła wszelkich starań, ażeby stoisko jej przedstawiało wygląd estetyczny.

*

Przed wejściem jeszcze do głównego centrum eksponatów omawianego przez nas działu, na terenie otwartym, widzimy, estetycznie pomalowany domek znanej placówki budowlanej, „Charjan" w Kaliszu, która zajmuje się pokrywaniem dachów i ścian jutą, w ten sposób spreparowaną, że jest ona odporna tak na wilgoć, jak i na ogień. Dalej spotykamy przedsiębiorstwo p. Sobeckiego, — produkcja papy, wyrobów smołowcowych, asfaltu itp., Poznań, Fabr. Wyr. Cement. — Kocent i Goździewicz, M. Perkiewicz, Wytwór. Wyrob. Glinianych, kafli, cegły ogniotrwałej, piecyków przenośnych specjalnego typu i t. d., Pomorskie Zakłady Ceramiczne — Grudziądz, „Eternit", przedstawicielstwo najrozmaitszych wyrobów budowlanych, między innemi cegły asbestowo-cementowej oraz „Kastor", płynu do izolowania murów od wilgoci M. Czubek, Fabryka Wyrobów Ceramicznych i kafli, W. Kaczmarek, Fabryka Tektury na dachy i przetworów smołowcowych, Rakoniewice, L. Pietrula, piece i kotliny przenośne, Fabryka Kafli Fr. J. Masadyńskiego, Poznań, „Andrespol", Fabryka kafli i farb malarskich, pod Łodzią, Parowa Cegielnia Fabianowo, Fabryka Tektury na dachy i przetworów smołowcowych, E. Czerniewicz, Wronki, Gustaw Glaetzner, Wytwórnia trzciny sufitowej — Poznań.

Na uwagę zasługuje firma Wybraniec i Ska z Katowic, która w Hali Maszynowej wystawia przeróżne próbki kamienia brukowego przeważnie z własnego kamieniołomu na Wołyniu. Specjalnością tej firmy jest budowa bruku smołowcowego zwanego „Termak", którym wybrukowano wnętrze targowej Hali Maszynowej w Poznaniu. „Termak" jest mieszaniną szlaki z wielkich pieców ze specjalnie preparowaną smołą pogazową. „Termakiem" żywo interesuje się magistrat m. Poznania i jak słychać, postanowił wybrukować nim trzy ulice.

Poważnie również był reprezentowany dział wyrobów drzewnych, gdzie okazy, szczególniej ładne nadesłali:

Firma Nowakowski i S-wie, która pod względem zajmowanego obszaru, przewyższyła wszystkie inne firmy, wystawiając szereg garniturów meblowych, dalej na uwagę zasługuje Spółka Stolarska, Fabryka Mebli, Wytwórnia Mebli — Zwierzycki, Poznań, zakłady architektury wewnętrznej — Poznań, Fabr. Mebli Stylowych — Szczaniecki, pozatem liczne przedsiębiorstwa sprzętów kuchennych, najrozmaitszych narzędzi, trzonków, ram do obrazów i luster, łóżek siatkowych, lin, tak drucianych, jak i konopnych, siatek ogrodowych, takichże mebli, zarówno jak i mebli koszykowych.

Trudno byłoby wymieniać wszystkie firmy, ograniczamy się więc do wyszczególnienia jedynie poważniejszych, do których należą również Zjednoczone Fabryki Przeróbki Drzewa — B. Bystrzycki — Orzechowo, jedno z największych przedsiębiorstw, wyrabiających parkiety, które na dzisiejszych Targach reprezentował Stanisław Potoczny — Przedsiębiorstwo Robót Parkieciarskich — Poznań.

W. Ż-ski.

Glazury i emalje.

Z metali barwiących szkliwo są: arsen, antymon, chrom, cyna, iryd, kobalt, miedź, mangan, nikiel, ołów, platyna, srebro, tytan, uran, złoto, żelazo, cynk i bismut. Użyć się także dają: niob, molibden, osm, palad, rod, ruten, tal, telb, tantal, wanad i wolfram. Metale powyższe spalamy na popiół, albo działamy na nie kwasami utleniającemi i tylko jako tlenki albo „popioły" odpowiednie są do barwienia szkliwa. Metale niniejsze barwią szkliwa następująco: antymon = barwa żół-

ta, arsen = barwa biała, chrom = barwa zielona, cyna = barwa biała, iryd = barwa czarna, kobalt = barwa niebieska, miedź = barwa zielono - niebieska, mangan = barwa brunatna i fioletowa, platyna = barwa szara, uran = barwa żółta i pomarańczowa, złoto = barwa purpurowa lub różowa, srebro = barwa żółta, nikiel = barwa żółta lub czerwona, żelazo = barwa brunatna lub brudno - czerwona. Jeden i ten sam metal daje różne kolory, zależy to od ilości użytego metalu, od składu szkliwa i od ognia. Mieszanie tlenków dozwala na wywoływanie różnych zabarwień; np. alu minium i platyna w stosunku 1 : 1 rozpuszczone w kwasie azotowym dają proszek (tlenek), który barwi szkliwo w kolorze tęczy. Szkliwo sporządzamy w ten sposób, że potrzebną ilość składników odważamy, poczem mieszamy i mielemy na mokro. Ponieważ niektóre składniki szkliwa są w wodzie rozpuszczalne, (soda, boraks), dlatego przed mieleniem stapiamy je z częścią składników nietopliwych (piasek, kreda, kaolin, skaleń) i tak otrzymaną prażonkę mielemy z resztą składników i tlenkami metali aż do osiągnięcia miałkości. Produkt ten suszymy i topimy w tyglach, kapslach lub piecach płomiennych.

Otrzymany stop tłuczymy i mielemy jeszcze raz z resztą składników nierozpuszczalnych w wodzie. Po wymieleniu i wysuszeniu mamy gotowy materjał do glazurowania. Dobre szkliwa topione i mielone są często 2 i 3 razy. Ma to na celu ułatwienie solom metalicznym rozczynienie się w szkliwie, jak również rozłożenie szkodliwych chlorków, siarkanów itp.

Do wyrobów garncarskich często używa się szkliw surowych, tj. nietopionych, np.:

Barwa żółta:

glejty	7 części
piasku	4 „
mąki pal. cegły	2 części
mąki surowej gliny	3 „

Barwa zielona:

tlenku ołowiu, czyli glejty	10 części
piasku	10 „
popiół miedzi	1 „
mąki gliny tej samej co czerep	1 „

Barwa niebieska:

glejty	7 części
piasku	7 „
smalty	7 „
gliny (mąki)	1 „

Barwa brunatna:

glejty	7 części
piasku	7 „
braunsztynu	1 „
gliny tej samej co czerep	1 „

Czarna - aksamitna barwa:

glejty	7 części
piasku	7 „
gliny	7 „
braunsztynu	2 „
tlenku miedzi	1 „

Przy zestawieniu powyższych szkliw piasek musi być czysty, miałko zmielony razem z glejtą (żółty lub czerwonawy proszek, otrzymywany przy wytapianiu srebra z ołowiu). Przy końcowem mieleniu dodaje się barwik (tlenek metalu) i mąkę z czerpu surowego, aby szkliwo nie ściekało w ogniu.

(C. d. n.) K. T.

Maszyny dla przemysłu ceramicznego.

Znane Towarzystwo Przemysłowe Zakładów Mechanicznych „Lilpop, Rau i Loewenstein" w Warszawie uruchomiło przed niedawnym czasem oddział budowy maszyn dla przemysłu ceramicznego, który podczas wojny, jak wiadomo, był nieczynny.

Wyrabiane są maszyny przerabiające glinę, jak różnego rodzaju walce, maszyny „Parforce", mieszadła, podawacze automatyczne, prasy, stoliki do cięcia, urządzenia transportowe i inne. Wspomniane maszyny zbudowane są na zasadach najnowszych zdobyczy techniki ceramicznej, z materjałów wyborowych, odznaczają się b. dużą wydajnością i trwałością, przewyższającą często maszyny zagraniczne, z któremi konkurują z powodzeniem. Dotychczasowe liczne już instalacje dają bardzo chlubne referencje z wielu cegielni krajowych.

Poniżej zajmujemy się bliżej maszyną „Parforce" do oczyszczania gliny, walcem uniwersalnym oraz prasą ślimakową do wyrobu cegły, opisy których niewątpliwie zainteresują szczególnie czytelników „Rynku Metalowego".

Najważniejszy i podstawowy warunek powodzenia przy fabrykacji wyrobów z gliny polega na dobrej przeróbce surowego materjału. Przygotowanie gliny przed formowaniem przedstawia tak ważną manipulację, że jeżeli nie jest ona należycie wykonaną, to nie może nawet być mowy o otrzymaniu produktu w dobrym gatunku, chociażby nawet sama glina odznaczała się jak najlepszemi własnościami. Z drugiej zaś strony praktyka wskazuje, że w wielu razach, dzięki dokładnej i celowej przeróbce surowego materjału, można otrzymać dobry produkt nawet z gliny o własnościach dosyć miernych.

Głównym celem przeróbki jest otrzymanie zupełnie czystej i jednorodnej masy. Im więcej jednostajną i czystą jest glina, idąca do formowania, tem więcej mamy szans otrzymania wyrobu w wysokim gatunku.

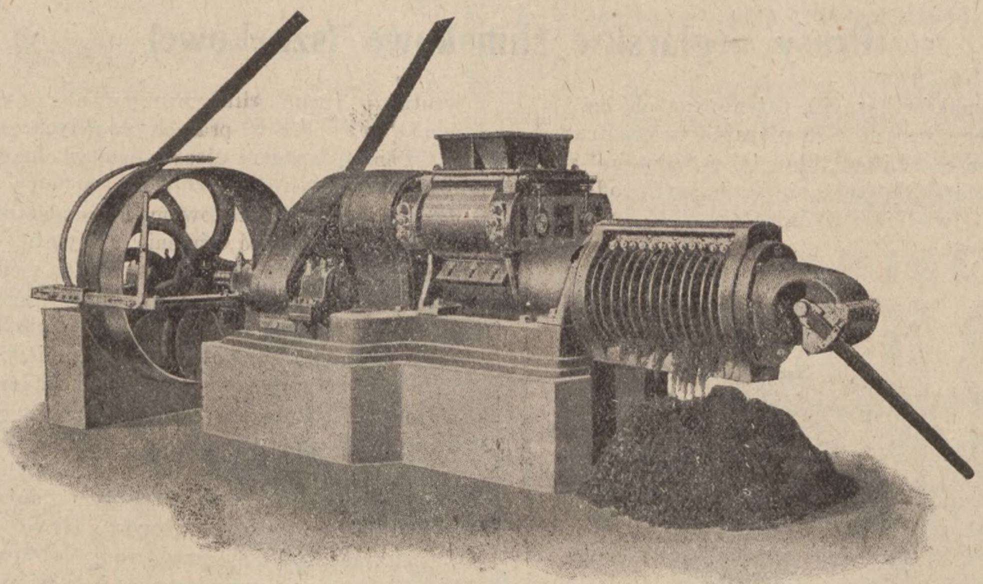
Dla przeróbki gliny za pomocą najwięcej rozpowszechnionego, tak zwanego mokrego sposobu, istnieje bardzo duża ilość różnych maszyn, za pomocą których glina, po uprzedniem przemoczeniu w dołach, poddaje się mieszaniu, wygniataniu, rozcieraniu, oczyszczaniu itd. Pomimo jednak mnóstwa proponowanych tego rodzaju maszyn, większość z nich ma tę zasadniczą wadę, że zastosowanie ich jest bardzo ograniczone, ponieważ dobroć przeróbki zależy w wysokim stopniu od własności samej gliny. I tak, bardzo często daje się zauważyć, że dana maszyna, pracująca z powodzeniem przy pewnym materjale, okazuje się zupełnie nieodpowiednią dla innego materjału.

Taki stan rzeczy, oczywiście w wysokim stopniu utrudniający wybór najstosowniejszej maszyny i powodujący często przykre i kosztowne pomyłki, pochodzi z tego, że radykalne rozstrzygnięcie sprawy napotykało na duże trudności konstrukcyjne. Wszystkie usiłowania konstruktorów zbudowania maszyny, jednakowo nadającej się do przeróbki każdego materjału, zwykle nie osiągały celu, pomimo nawet, że niekiedy wchodzono na prawidłową drogę rozstrzygnięcia tego zadania. I tak naprzykład, kilka razy usiłowano zastosować bardzo racjonalny w zasadzie sposób jednoczesnego mieszania i oczyszczania polegający na przeciskaniu gliny przez siatkowe ścianki śrubowej krajarki (sznajdra).

Próby te jednak nie dawały zwykle pożądanego rezultatu z powodu szybkiego zatykania się siatek, przez osiadające na nich szkodliwe domieszki, a nie znano sposobu natychmiastowego i automatycznego ich usuwania. Ostatecznie okazało się, że tego rodzaju maszyny mogą jako tako pracować, lecz tylko przy niektórych dosyć łatwych warunkach,

— a mianowicie, jeżeli ilość domieszek jest niewielka i jeżeli te ostatnie składają się z kamieni miękkich. W tym ostatnim wypadku skrzydła cisnącej śruby rozgniatają kamienie na drobny proszek, który razem z gliną przechodzi przez otwory siatki.

Dzięki zupełnemu oczyszczaniu gliny, przemieszaniu skrzydłami ślimaka i przeciśnięciu przez bardzo małe otwory (do 2-ch milimetrów średnicy) otrzymuje się produkt tak jednorodny i czysty, jakiego bezwarunkowo nie można otrzymać za pomocą innych maszyn.

Jak widzimy i w tym najlepszym razie nie może być mowy o zupełnem oczyszczaniu gliny, lecz co najwyżej tylko o doprowadzeniu domieszki (naprz. marglu) do stanu mniej szkodliwego.

Po całym szeregu prób udało się znaleźć bardzo prosty i radykalny sposób automatycznego usuwania z siatek osiadających zanieczyszczeń, co pozwoliło rozstrzygnąć pomyślnie to tak ważne zadanie przeróbki gliny i zbudować maszynę, która pracuje z jak najlepszym wynikiem przy każdym, chociażby nawet najtrudniejszym materjale.

Na załączonej figurze przedstawiona jest maszyna ,,Parforce", konstrukcji fabryki ,,Lilpop, Rau i Loewenstein" w postaci siatkowej krajarki z wyżej wskazanem tak ważnem ulepszeniem.

Maszyna zaopatrzona jest dwoma zasilającymi walcami, wpychającemi glinę do cylindra, w którym podlega ona krajaniu i następnie wyciskaniu za pomocą śruby (ślimaka) do głównego siatkowego cylindra. W tym ostatnim obraca się specjalny ślimak, który przeciska glinę przez otwory siatki i jednocześnie zeskrobuje przylegające do powierzchni siatek twarde domieszki. Ślimak jest właśnie tym najważniejszym organem, od którego całkowicie zależy pomyślne działanie maszyny.

Brzegi ślimaka zrobione są w postaci skrobaczy (noży) ruchomych urządzonych tak, że stale i automatycznie przylegają do powierzchni siatek i przytem wyłącznie tylko pod wpływem ciśnienia samej gliny.

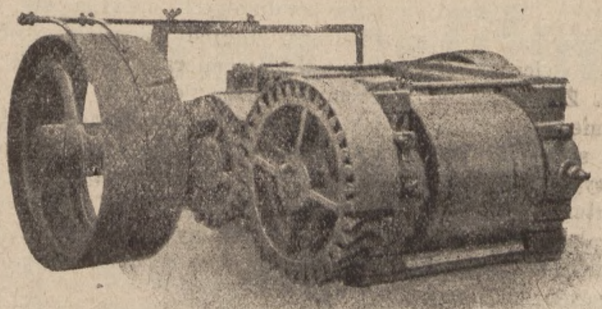
Dzięki takiemu urządzeniu noże muszą zeskrobywać natychmiast wszystkie twardsze domieszki, osiadające na siatkach i usuwać je ku przodowi maszyny. Zupełnie zaś czysta glina przechodzi przez otwory siatek nazewnątrz po całej powierzchni cylindra w postaci cienkich jak makaron włókien. Szkodliwe domieszki, jak: kamienie, grudki marglu lub nierozmoczonej gliny, korzenie i t. p., nie podlegając zupełnie rozgniataniu, stale wychodzą przez wylotowy otwór w przedniej części maszyny.

Oczywiście więc materjał tak przerobiony nadaje się znakomicie do formowania nie tylko zwykłych wyrobów ceglarskich, lecz nawet do najdelikatniejszych wyrobów ceramiki budowlanej.

Walce do przerabiania gliny.

Wobec różnych własności gliny i możliwej zawartości w niej kamieni, korzeni i t. p., aby otrzymać dobrą cegłę, lub dachówkę należy uprzednio przerobić glinę na walcach. Walce te w tym celu tak są zbudowane, że można jedną ich parę lub więcej, i to różnego rodzaju, ustawiać bezpośrednio nad prasami. Stosownie do przeznaczenia fabryka ,,Lilpop, Rau i Loewenstein" wyrabia walce następujących rodzajów:

I. Brodawkowe walce do miażdżenia dużych brył tłustej gliny, zawierających kamienie, często bardzo trudno dających się przerabiać i trudno przyjmujących wodę. Brodawkowe walce tak przygotowują glinę, że dalsze jej przerabianie jest bardzo ułatwione.

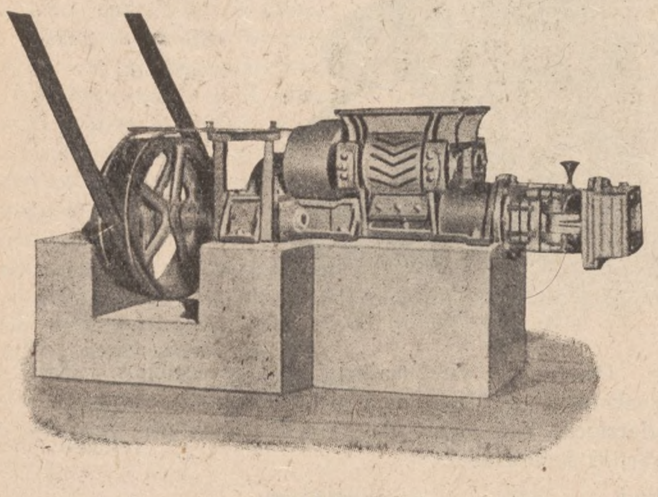
II. Uniwersalne walce, tak chętnie używane w cegielniach, umieszczane nad prasami lub innemi maszynami, przez odpowiednie rozstawienie pracujących cylindrycz-

nych powierzchni, pozwalają, stosownie do celu, na mniej lub więcej staranne przerobienie gliny.

III. Walce ostateczne. O ile zachodzi potrzeba otrzymania z gliny, zawierającej szkodliwe domieszki w rodzaju marglowych kamyków, zupełnie plastycznej masy zdatnej na najdelikatniejsze wyroby, poleca się do ostatecznego przerobienia gliny gładkie walce o minimalnej odległości powierzchni cylindrycznych, pracując ze zwiększoną szybkością i jak najdokładniej rozcierających glinę.

Prasy ceglarskie ślimakowe (sznekowe)

Zastosowanie ślimaków (sznek) patentowanych inż. K. Adamieckiego i szeregu innych jego ulepszeń w konstrukcji pozwoliło znanej fabryce „Lilpop, Rau i Loewenstein" zbudować typ pras ceglarskich znacznie mniejszych od pras zwykłych, o bardzo wielkiej wydajności.

Dzięki racjonalnemu ustosunkowaniu wymiarów głównych części składowych, jak również z powodu usunięcia powrotnego ruchu gliny zużycie siły jest znacznie mniejsze niż w prasach zwykłych.

Bardzo ważnem ulepszeniem w omawianych prasach jest również zastosowanie głowicy składanej (części prasy między cylindrem ślimakowym i mundsztukiem), pozwalającej dowolnie regulować ciśnienie u wylotu, dzięki czemu można otrzymać we wszystkich wyrobach jednakowe i należyte sprasowanie materjału przy minimalnem zużyciu siły. W zwykłych prasach przy większych wylotach mundsztuka wyroby są słabiej sprasowane, przy mniejszych zaś mocniej, co w wysokim stopniu utrudnia fabrykację i obniża gatunek wyrobów. Przednia stała część głowicy, zakończona osadzonym w niej mundsztukiem, jest również jak mundsztuk smarowana wodą lub parą, dzięki czemu wyroby wychodzą zupełnie czyste, z ostremi kantami bez pęknięć. W razie zanieczyszczenia głowicy łatwo można ją przemyć, puszczając silniejszy prąd wody lub pary, bez strat czasu na odejmowanie mundsztuka i głowicy, co jest konieczne przy głowicach zwykłych.

Prasy te odznaczają się nadzwyczaj silną budową i są tak skonstruowane, że mogą być zastosowane do każdego materjału. Zaopatrzone są w dwa duże walce zasilające, które jednocześnie służą do przecierania gliny. Wszystkie ważniejsze części, jak ślimak (szneki), wały ,i t. p. zrobione są z wyborowej stali a łożyska wałów zaopatrzone są w samosmary pierścieniowe.

Wyroby ogniotrwałe (szamotowe).

Do wyrobów ogniotrwałych używa się glin, znoszących wysokie temperatury. Gliny ogniotrwałe znajdują się przeważnie głęboko pod ziemią i w pewnych miejscach, jak np. w Zagłębiu Dąbrowskiem, na Górnym Śląsku, w Chodzieży na Pomorzu w Porębie, pow. Krakowski, w Potyliczu pod Rawą Ruską, zaś najwięcej na trójkącie Radom, Ostrowiec i Opoczno w wojew. Kieleckiem. Najlepsze gliny ogniotrwałe, bokaolin, służący do wyrobu porcelany, odstąpiła Polska Sowietom na terenie między Mogilnem, Nowogrodem Wołyńskim i Rokitnem już po stronie polskiej. Część tych glin kaolinowych spotyka się pod Korcem nad granicą sowiecką. Liczne fabryki porcelany Tyszkiewiczów, Bohuszowe w Uszomierzu, Baraszach, w pow. Żytomierskim, z rzemieślnikami polskimi, zostały po stronie sowieckiej. Gliny, znajdujące się obecnie w Polsce, służą do wyrobów kamionkowych naczyń, rur kanalizacyjnych i cegieł szamotowych do pieców wapienniczych i hutniczych. Robią z tych glin także posadzki mozaikowe, wypalane w piecach tunelowych. Mamy dwie fabryki posadzek mozaikowych: w Wierzbniku p. Kicińskiego, w Opocznie pp. Langego i Dziewulskiego.

Ponieważ gliny ogniotrwałe są bardzo tłuste i trudnością dałyby się zarabiać wodą, aby jaki wyrób otrzymać, przeto suszy się je, a po wysuszeniu miele w desintegratorach na „mąkę". Do tej „mąki" dadaje się $^{3}/_{4}$ lub $^{1}/_{2}$ piasku kwarcowego przepalonego, albo najczęściej szamotu, to znaczy, piasku, otrzymanego z wypalonej gliny ogniotrwałej. Stąd nazwa: „wyrób szamotowy". Po zmieszaniu „mąki" z odpowiednią ilością szamotu zarabia się ją wodą na gęste ciasto i formuje cegły w formach, wysmarowanych olejem. Ręcznie formuje się przeważnie cegły lub bloki fasonowe do pieców. Płyty i płytki posadzkowe prasuje się na prasach hydraulicznych. Wyrób szamotowy stosuje się do jakości pieca, temperatury i ciała stapianego lub wypalanego. Cegły ogniotrwałe z domieszką piasku kwarcowego są kwaśne, z domieszką szamotu — zasadowe. Tam, gdzie topi się lub wypala materjał kwaśny, musi być piec budowany z cegieł kwaśnych i odwrotnie. Do pieców wapiennych trzeba brać cegły zasadowe, tj. z domieszką szamotu z tej samej gliny, co i lepiszcze („mąka"), inaczej piec prędko stopi się i zleje.

Najlepsze są cegły ogniotrwałe z pieców garowych, bo są silnie wypalone, chociaż także dobrze wypalać można cegły w piecach komorowych perjodycznych, o ile kontroluje się wypalanie przy pomocy pyrometrów Segera. Dobra cegła oginotrwała ma barwę ciemno-cielistą, a rozżarzona i wrzucona do zimnej wody nie pęka, w ogniu kurczyć się nie powinna, musi posiadać wielką twardość. W wilgoci nie powinna rozsypywać się, bo to jest oznaką najgorszego gatunku cegieł ogniotrwałych ;cegły takie mają domieszkę żwiru wapiennego, zamiast szamotu lub kwarcowego piasku palonego.

K. T.

Udoskonalone maszyny do wyrobu:

dachówki cementowej, pustaków betonowych, cembrowiny studziennej, rur, słupów i inne

poleca 3909

Fabryka Maszyn Rzewuski i S-ka

ul. Ordynacka 7. **Warszawa** Telefon 28-95.

Źródło poważnych zysków dla przedsiębiorczych jednostek.

Fabryka Maszyn, Odlewnia Żelaza i Metali

Bracia Kanczewscy Sp. Akc.

w Częstochowie

ul. Ogrodowa 51-53. Telefon 1-95.

3943 Istnieje od 1890 r.

Tłoczarki (sztance):

ręczne — jedno i dwuramienne, mechaniczne — mimośrodowe i cierne (talerzowe).

Kompletne urządzenia pędni.
Maszyny do wyrobu cegły i dachówki.

Krajowe i czeskie rury i koryta glazurowane, szamoty, płyty posadzkowe i ścienne glazurowane, cegłę, pustaki, sufitówkę, płyty cegłowe, dachówkę paloną, papę smołę, lepnik karbolineum, „Korjolit", „Eternit", gwoździe, drut, szplisy pod dachówkę, szklaną dachówkę, marmur tł. do teracco, „Ceresit"

i wszelkie inne materjały budowl. poleca hurt. i detalicznie

Stefan Pełczyński

Poznań, Dworzec towarowy. Tel. 56-05

4187

ZABEZPIECZENIE

OD WILGOCI

daje jedynie

hydrofuge **„KASTOR"**

jako domieszka do zaprawy cementowej

Zabezpiecza mury od przeciekania wody

Zabezpiecza Tarasy, Rezerwoary, Kanały, Baseny, Tunele, Fundamenta, Szczyty, Fasady, Izolacje i t. d. Wytrzymały na wszelkie temperatury i atmosfery.

Posiada na składzie

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

Maurycy Karstens

ul Koszykowa nr. 7. Telefon 27-95

w Warszawie

ODSPRZEDAŻ: w Krakowie „Biuro Budowlane Kastor", ul. Kleparz nr. 5. Tel. 2-18. w Poznaniu: „Materjał Budowlany", ul. S. Mielżyńskiego 23. Tel. 29-76 i 38-74.

3922

Maty sufitowe

i obręcze na beczki
(cementówki)

wyrabiam i dostarczam.

Wytwórnia mat sufitowych

Ludwik Kuźma, Libertów
p. Swoszowice (k. Krakowa)

3737

Trzcinę sufitową

pierwszorzędnej jakości w wałkach po 20 m. kw. z drutem żarzonym i ocynkowanym dostarcza korzystnie

Gustaw Glaetzner

Centrala Materjałów Budowlanych i Dachówek

Poznań 3, Mickiewicza 36.

Telefon 65-80. Założ. 1907 r.

4128

Ważne dla cegielń, dachówkarń i wapienników.

Przy wypalaniu cegieł, dachówek i wapna najtrudniejszą sprawą jest kontrola obsługi pieców. Zwykle piec z materjałem wartości 10—15 tysięcy złotych powierzamy tak zwanemu palaczowi, jedynemu specjaliście na fabryce, aby go wypalił na odpowiedni towar, zdatny na sprzedaż. Ponieważ wypalanie odbywa się bez przerwy; dzień, noc i w święta, a palacze są ludźmi nie odmawiającymi sobie drzemki, a nawet i pewnych nałogów, przeto łatwo sobie wyobrazić, jaki towar czasami z pieca wyjść musi, nie licząc strat w opale itp.

Pracując długie lata po fabrykach, udało mi się skonstruować zegar kontrolny à la Obel, różniący się tem, że konstrukcja jest prosta, tania i każda fabryka ceramiczna może go sobie zafundować. Zegary kontrolne mojego pomysłu z powodzeniem zaprowadziłem w kilku cegielniach, między temi w cegielni miejskiej w Lublinie.

Każdej fabryce ceramicznej mogę dostarczyć ten zegar kontrolujący palaczy za 100 zł, o ile abonuje „Rynek Metalowy i Maszynowy".

Zegar mojego systemu można również użyć do kontroli stróżów nocnych, którzy są idealnie kontrolowani, bo cała kontrola widoczna jest w mieszkaniu lub kantorze, gdzie zegar kontrolny wisi. — Poza tem, chcąc pomóc członkom-prenumeratorom „Rynku Metalowego i Maszynowego", chętnie udzielać będę porad fachowych bezpłatnie, pisemnie, a więc w sprawach budowy pieców do cegieł, dachówek, kafli, naczyń, wyrobów ogniotrwałych, wyrobu emalji, glazur, posadzki mozaikowej, klinkru, wapna, w sprawach maszyn ceramicznych, kalkulacji wyrobów ceram., badań glin i wapnia. Wszelkie zapytania w powyższych sprawach przyjmuje Redakcja „Rynku Metalowego i Maszynowego" (Dział Ceramiczny).

K. Tokarz, ceramik.

Ruchoma willa.

Na Wystawie Budownictwa w Nicei zwracał powszechną uwagę nowy osobliwy typ willi, zbudowanej przez dwóch architektów paryskich. Jest to ruchomy i przenośny domek, dający mieszkańcom możliwość ogromnego urozmaicenia codziennego życia. Dosyć powiedzieć, że konstrukcja willi umożliwia dowolne jej okręcanie, tak, że stosownie do życzenia, każdą ubikację można „odwrócić" do słońca lub dany pokój „nastawić" na najpiękniejszy widok okoliczny. Szczęśliwy posiadacz ruchomej nieruchomości, chcąc dajmy na to, mieć blaski słoneczne w pokoju bibljotecznym, naciśnie guzik, powodując tem samem okręcenie się domku i ustawienie pod właściwym kątem.

Ale to jeszcze nie wszystko! Oto jeżeli właściciel uprzykrzy sobie pobyt w danej miejscowości, to dzięki wbudowanemu w fundamenty motorowi ma możność z całem domostwem ruszyć naprzód — w poszukiwaniu innych, interesujących okolic. Słowem może wraz z całą ruchomością odbywać podróże rozrywkowe!

Wystawiony przez architektów model przedstawia jednopiętrowy, sześciokątny budynek z terasą, werandami i ogródkiem na dachu. Platforma willi, składająca się z stalowych belek, ułożonych w kształcie wachlarza, okręca się dokoła środkowej osi. Belki zaopatrzone są w koła. Zarówno okręcanie jak i poruszanie się domu naprzód uskuteczniane jest za pomocą siły elektrycznej. Instalacja daje się w ruch puścić z którejkolwiek ubikacji, tak, że nawet w wannie kąpielowej, mieszkaniec „lotnej" willi ma możność uprzyjemnienia sobie pobytu w wodzie — promieniami słonecznemi i pięknym widokiem okolicznego krajobrazu.

Kr.

Wiadomości drobne.

Ze Sp. Akc. Zakładów Ceramicznych: „Pustelnik".

Jak się dowiadujemy, pomimo zastoju budowlanego, rok 1926 Spółka zamknęła dodatnio, wykazując zysk ca zł. 29.000. W roku 1927 projektuje się podwojenie produkcji oraz unowocześnienie fabryk, a w szczególności fabryki „Pustelnik". W tym celu wyjechał do Szwajcarji, ojczyzny dachówek żłobionych, jeden z członków Zarządu w celu zapoznania się z obecną produkcją dachówek oraz sprowadzenia odpowiednich maszyn. Te nowe inwestycje, dotyczące specjalnie przeróbki suszarni, a przez ekonomizację opału oraz całkowitą mechanizację robocizny, pozwolą osiągnąć około 300.000 zł. zysku netto. Należy zaznaczyć, że pomimo zastoju budowlanego, na produkcję r. 1927-go „Pustelnik" posiada szereg poważnych ofert.

Wielki przetarg drzewny.

W ciągu najbliższych 6-ciu tygodni ma być rozpisana licytacja na eksploatację lasów Rozwadowskich (województwo Lwowskie). Eksploatacja ta obejmie 180.000 metrów sześc. drzewa sosnowego łącznie z użytkowaniem tartaku. Lasy Rozwadowskie, należące dawniej do ks. Lubomirskiego, zakupił w r. 1917 rząd austrjacki na odbudowę Małopolski, potem przejął je rząd polski na rzecz Ministerstwa Robót Publicznych. Obecnie lasy te zostały przekazane Ministerstwu Rolnictwa i znajdują się w administracji Departamentu Leśnictwa.

Ruch budowlany w Anglji.

Urzędowe dane statystyczne stwierdzają wielki rozwój ruchu budowlanego w Anglji. W ciągu zeszłego roku wybudowano około 200.000 domów mieszkalnych. Ogółem od końca wojny wybudowano 886.000 domów mieszkalnych. Jest nadzieja, że do przyszłego roku Anglja będzie liczyła o miljon domów więcej, niż w chwili zawieszenia broni.

Fuzja fabryk papy dachowej.

Niemieckie fabryki papy dachowej w liczbie 32, zgrupowane w 2 koncernach — Rütgerswerke i Kokswerke, sfuzjonowały się ostatnio w jedno towarzystwo. Fuzję przeprowadza należąca do koncernu Kokswerke grupa C. F. Weber w Lipsku (obejmująca 12 fabryk), która w tym celu podwyższa kapitał akcyjny z 1 milj. mk. do 9 milj. mk., przyjmuje nazwę Vereinigte Dachpappenfabriken A. G. i przenosi siedzibę swą do Berlina.

Kapitał akcyjny Ver. Dachpappenfabriken będzie podzielony na równe części pomiędzy Rütgerswerke i Kokswerke.

WEŁNĘ DRZEWNĄ

do opakowania i wyściełania

Sznury

3988

z wełny drzewnej

(Holzwollseile)

do izolowania przewodów parowych i do opakowania studni i maszyn

dostarcza tanio

w pojedyńczych belach lub wagonami

Przemysł Drzewny
HERMANN SCHÜTT

Czersk — Pomorze

4072

Łazowskie Zakłady Ceramiczne

SP. Z OGR. ODP.

Łazy, Star. Będzińskie

Cegła ręczna i maszynowa

Wszelkie wyroby szamotowe

Cegła fasonowa

podług rysunków

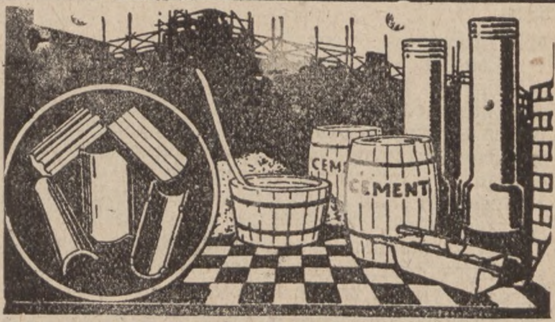
Cegła szamotowa

norm. 29–36 St. Seg.

Płyty piekarskie i zaprawy szamotowe

stale na składzie. 3691

4048

4047

Materjały budowlane wszelk. rodzaju poleca:

GUSTAW GLAETZNER

Centrala Materjałów Budowlanych i Dachówek

Tel. 6580 **POZNAŃ 3, Mickiewicza 36** zał. 1907 r.

adr. telegraf.: „Dachglaetzner"-Poznań.

Wykonuję

wszelkie reperacje i przeprowadzam gruntowne remonty

samochodów, motocykli, silników gazowych lub benzynowych i maszyn rolniczych.

Autogeniczne spawanie, wulkanizowanie węży opon.

Ceny przystępne; solidna i punktualna praca.

Mistrz mechaniki 4168

Bolesław Skrzypczak

CZARNKÓW, Wieleńska 43. Telefon 88.

Upoważniony przedst. warszt. rep wyrobów Forda.

Hydrofuge „Kastor" — środek zabezpieczający od wilgoci i przeciekania wody, tak zaskórnej, jak i ze źródeł, przez ściany i podłogi.

Pożytek, wynikający z użycia „Kastoru" jest wielki, ponieważ gwarantowaną suchość i nieprzemakalność otrzymujemy jedynie przez zastosowanie „Kastoru", który już przed wojną był sprowadzany z Belgji i używany skutecznie. „Kastor" używa się jedynie jako domieszki do zaprawy cementowej. Zaprawa cement. z „Kastorem", jako tynk, wytrzymuje największe ciśnienie wody oraz wszelkie zmiany atmosferyczne. Tynk tak wykonany nie pęka i nie odsadza. Bezwzględną nieprzemakalność, jaką otrzymujemy przez domieszanie „Kastoru" do zaprawy cementowej możemy z korzyścią wyzyskać przy tynkowaniu tarasów, attyków, fasad, szczytów i wogóle przy robotach, wymagających zabezpieczenia od słoty i niepogody. Tynk tego rodzaju zastępuje wszelkie cementy wulkaniczne, asfalt, dachówki i t. p. Izolacja z „Kastorem" dzięki swej prostocie może być zastosowana wszędzie. Na betonach i murach, jak nowych, tak starych, dostatecznie jest dać tynk z „Kastorem" zwyczajnej grubości 15—20 mm. i dokładnie zatrzeć. Zastosowanie „Kastoru" nadaje się specjalnie przy budowie rezerwuarów, suteryn, piwnic, pomieszczeń podziemnych, basenów, cystern, tuneli, oddaje również wielkie usługi przy urządzeniu instalacyj sanitarnych i wodociągowych, dołów kloacznych, kompostowych i t. p. Roboty wykonane z „Kastorem" wykazują zawsze najlepsze rezultaty. Użycie „Kastoru" jest najtańszą izolacją, jeden kg. „Kastoru", jako domieszki wystarcza do otynkowania 3 metr. kw. — Domieszka do cementu „Kastor" w uznaniu celowych i doniosłych jej zalet w budownictwie, odznaczona została na Wystawie Budowlanej na ostatnich Targach Wschodnich **medalem złotym**. Na Hydrofuge „Kastor" posiada wyłączną sprzedaż Przedsiębiorstwo Budowlane **Maurycy Karstens** w Warszawie przy ul. Koszykowej 7 a, prócz tego artykuł ten nabyć można w Poznaniu w firmie „Materjał Budowlany" ul. Sew. Mielżyńskiego 23 oraz w Krakowie w firmie „Biuro Budowlane Kastor", przy ul. Kleparz nr. 5 — Interesowanemu kupiectwu i czytelnikom naszym zwracamy zarazem uwagę na ogłoszenie, zamieszczone w dzisiejszym numerze.

Z rynku materjałów budowlanych, metali, blachy i żelaza.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 2. 5. „Elibor" i S-ka Akc. Handlowo - Przemysłowa Ł. J. Borkowski, Warszawa, Mazowiecka 11, notuje następujące ceny loco skład (w zł za 1 kg.): cyna banka 16, blacha cynkowa 2, blacha ocynkowana 1,15, blacha dachowa żelazna 0,84, żelazo 0,40, belki 0,44, hufnale 39,50, za skrzynkę, cement 12 za beczkę, cegła ogniotrwała 0,21 za 1 szt., karbid 65 zł za 100 kg., węgiel górnośląski gruby i kostka 1 a — 53,50.

METALE.

Londyn, 3. 5. Tendencja słaba na rynku metali trwa nadal — mimo to jednak zakupy są bardzo małe z wyjątkiem ołowiu, który od marca stracił na kursie Ł 3, uważany jest obecnie za towar tani przy cenie Ł 259/16, mimo to produkcja jego w Ameryce wzrasta, to też większe huty amerykańskie w okręgu St. Louis obniżyły cenę do 6,60 loco. Miedź spadła w N. Jorku do 13,10 centów za funt elektrolitu, wobec czego kartel zredukował cenę z 13,50 na 13,35; notowania londyńskie spadły za standart kasę do Ł 549/16, za elektrolit Ł 61; popyt ze strony przemysłu niemieckiego bardzo duży. Cynk mała bardzo wykazał zniżkę i skończył się na Ł $29^1/_8$, mimo wzrostu produkcji miesięcznej do 127 000 ton przy bardzo dużym imporcie do Londynu w ubiegłym miesiącu w ilości 16 000 ton. Przemysł angielski powstrzymuje się od zakupów. Cyna utrzymuje się w kursie Ł 294.

Londyn, 4 .5. Urz. not. w Ł za tonę. Miedź standard p. kasa $54^7/_{16}$—54½, 3 mies. $55^1/_{16}$—$55^1/_8$, Settl 54½, elektrolyt 61¼ do 61½, best selected 59¼—60½, elektrowirebars 61½. Cyna standard p. kasa 296¼—296½, 3 mies. 288—288¼, Settl 296¼ Banka (obr. nieof.) 314¼, Straits (obr. nieof.) 309¼. Ołów zagran. dost. natychm. $25^{11}/_{16}$, dalsze terminy $26^3/_{16}$, Settl 25¾. Cynk zwykły dost. natychm. $29^3/_{16}$, Settl $29^1/_8$. Antymon Regulus chines per. (not. nieof.) 52. Rtęć (not. nieof.) 22½—23. Wolfram (not. nieof.) 16. Blacha biała (not. nieof.) $19^1/_8$. Żelazo lane Cleveland Nr. 3 (n. nieof.) 75.

METALE SZLACHETNE.

N. Jork, 3. 5. Zamknięcie. Srebro zagr. $55^3/_8$ cts za 1 oz. (równy 31,1 gr.).

BLACHA.

Warszawa, 5. 5. „Polska Cynkownia", Warszawa, Piękna Nr. 11 a, notuje następujące ceny za 1 kg. fr. wagon st. Warszawa: blacha ocynkowana I gat. 20 ark. w snopku 1,10 zł, — 22 ark. w snopku 1,15.

ŻELAZO.

Nowy - Bytom, 5. 5. Surówka odlewnicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshütte P. G. S. — reprezentacja Spółka Akcyjna Józef Wdowiński w Warszawie, Sienna 11), cena za tonę 210 złotych loco stacja Nowy - Bytom.

Warszawa, 5. 5. Przybliżone ceny za tonę taśmówki walcowanej na zimno franco huta: półtwarda 75 mm. × 0,20, zł 1 300, miękka 120 × 0,25 zł 1 200, taśmówka do opakowań 16 × 0,50 zł 750.

ZŁOTY W DNIU 4 MAJA 1927 ROKU.

Berlin, przekaz na Warszawę 47,005—47,245, przekaz na Poznań lub Katowice 46,98—47,22, gotówka 46,81—47,29, **N. Jork**, przekaz 11,40, **Gdańsk**, przekaz 57,58—57,72, gotówka 57,62—57,76, **Zurych**, przekaz 58,12, **Londyn**, przekaz 43,50, **Bukareszt**, przekaz 1 785, **Czerniowce**, przekaz 1 852. **Ryga**, przekaz 64, **Budapeszt**, gotówka 63,35—64,85, **Praga**, przekaz 377,50, **Wiedeń**, przekaz 79,10, **Medjolan**, przekaz 212.

SKRZYNKA ZAPYTAŃ
z dziedziny porad fachowych i źródeł zakupów

Nr. 2695. Kto wyrabia maszyny do wyrobu parkietów?

Nr. 2714. Gdzie można nabyć futerały blaszane do lampek kieszonkowych?

Nr. 2727. Które firmy lub fabryki w Polsce wyrabiają części do żyrandoli t. zn. obrączki, łańcuchy, rozety, ramiączka i t. p.?

Nr. 2733. Prosimy o wskazanie źródła zakupu wyrobów z Ferrosilicium 16% odpornego na kwasy: siarkowy solny i azotowy. Chodzi o odlewy fasonowe, jak: rury, miski i t. p.

Nr. 2758. Uprasza się o podanie źródła zakupu kolb gazowych z palnikiem oszczędnościowym.

Nr. 2762. Uprasza się o podanie źródła zakupu podkładek (lagi) do mocnej zgrubiarki (Stauchmaschine), w którejby można części do powozu presować.

Nr. 2774. Uprasza się o podanie źródła zakupu na maszyny do wyrobu makaronu.

Nr. 2778. Uprasza się o podanie źródła zakupu na maszyny i części do odlewania plomb ołowianych.

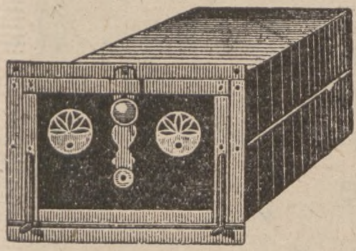
Nr. 2779. Uprasza się o podanie źródła zakupu na gwoździe miedziane do przymocowywania blachy miedzianej przy kryciu dachów.

Nr. 2786. Uprasza się o podanie poważnego źródła zakupu blachy aluminjowej.

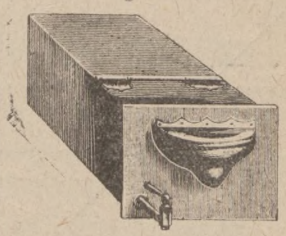

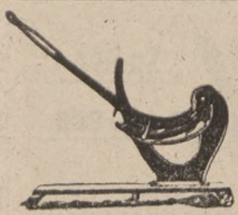
FABRYKA OGRZEWAŃ CENTRALNYCH i APARATÓW
INŻ. J. H. B. TEEPE
GARNKI
kondensacyjne
jako 20-let. specjalność: 30 000 sztuk w ruchu.
4136 t Łódź, Kopernika 40.

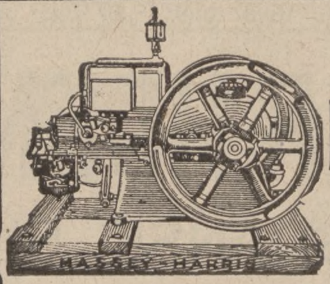
Biura Techniczne
ADOLF RICHTER
Warszawa, ul. Rymarska 10 - Tel. 10-81
Łódź, ul. Przejazd 20 - Tel. 380
Skład i dostawa artykułów technicznych dla przedsiębiorstw — przemysłowych, instytucji państwowych i komunalnych. —
Przedstawicielstwa firm krajowych i zagranicznych:
Łączniki kuto-lane marki „W“.
Armatura parowa i wodociągowa „Jenkinsa“.
Węże metalowe do przedmuchiwania kotłów parowych i inne.
Wyroby gumowe marki „Durit“ odporne na tłuszcze, kwasy i alkalje.
Szczeliwa azbestowe włoskie najwyższego gatunku.
„Klingerit“ oryginalny.
Szkła i wodowskazy oryginalne Klingera i t. d.
Tygle „Morgana“.
4010

Wystawiamy na Targach Poznańskich w Hali Maszyn

J. PIPERSBERG, Cieszyn
Pierwsza Cieszyńska Fabryka towarów metalowych, żelaznych i czarno-blaszanych
Założona 1903. Telefon 186.
Piekarniki (Bratkasten) w gatunkach zaprowadzonych w handlu, jako też wszelką armaturę do pieców, jakości pierwszorzędnej, od najprostszego do najwykwintniejszego wykonania.
Piekarniki specjalne dla piekarni, cukierni, restauracyj, kuchni hotelowych i t. d.
Wanienki miedziane kuchenk., z muszlą i pipą mosiężną
Wanny kąpielowe, nasiadówki, wanny kąpielowe dla dzieci, z pierwszorzędnej blachy cynkowej, we wszelkich wielkościach.

3721
Wystawiamy na Targach Poznańskich w Hali Maszyn

„IDEAŁ“
nóż do krajania słomy na ściółkę
tani — praktyczny — trwały
Jedyni producenci 3641
Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
ZNAŃ, Piotra Wawrzyniaka 28/30 — Telefon 69-50 — 61-1·

Oryg. ameryk.
motory naftowe
Massey Harris
4131 poleca
Związkowa Centrala Maszyn
Tow. Akc.
ul. Fr. Ratajczaka 16. Poznań Telefon 22-80 i 22-89.

Polska Hurtownia Żelaza
Poznań, pl. Sapieżyński 2, tel. 1580.
NACZYNIA blaszano - emaljowane. NACZYNIA lano - żelazne - emaljowane. PIECE: okrągłe, skrzynkowe, stolikowe, szamotowe. PRZYBORY do pieców i kuchen, jak: drzwiczki, ruszta, zasuwki — lane i blaszane, płyty kuchenne. ARTYKUŁY z blachy czarnej ocynkowanej; wiadra, kotły do bielizny i paszy, wanny owalne i kąpielowe. KONWIE do mleka. LATARNIE: okrągłe, kwadratowe i konduktorskie. GWOŹDZIE i DRUTY, drut kolczasty. ŁAŃCUCHY wszelkiego rodzaju. NARZĘDZIA ROLNICZE, jak: widły, szpadle, szufle etc. KOSY, sierpy, osełki oraz wszelkie inne artykuły gospodarczo - domowe.
4115

Kociołki miedziane
w wszystkich wielkościach wyrabia i poleca po najtańszych cenach
A. Jarantowski, Grodzisk Wlkp.
Warsztat wyrobów z miedzi.
4170

Farby cementowe
poleca w wszelkich odcieniach, trwałość na światło i cement gwarantowana. 4130
Witold Wyszyński
Pierwsza Poznańska Fabryka Farb
Poznań — Starołęka
Telefon 5575 i 2898 Rok założenia 1913

BERNARD POLSKI

FABRYKA KAS PANCERNYCH, MASZYN, ODLEWNIA ŻELAZA I METALI

Telefon 5323 **POZNAŃ — KOMANDORJA** Adres telegr.: „Tresor"

Wystawia na tegorocznym Międzynarodowym Targu Poznańskim nie jak dotychczas w Wieży Górnośląskiej, lecz w Hali Maszynowej

Kasy pancerne ▾ Maszyny do szlifowania szkła i fabrykacji luster ▾ Prasy do fornierowania ▾ Piece do kleju ▾ Armatury do pieców piekarskich i różne inne wyroby z żelaza żeliwnego

4156

WALTER HOENE, GDAŃSK

Spółka z ogr. odp.

Telefon 22451 - 22454 **GDAŃSK, Stadtgraben 13.** Adres telegr. „OBERBAUHOENE"

FABRYKA KOLEJEK POLNYCH I WĄSKOTOROWYCH

Kolejki wąskotorowe
Kolejki polne
Kolejki leśne
Kolejki dla przemysłu rolnego
Bocznice
Lokomotywy
Wózki wszelkiego rodzaju

4164

Bezpłatne odwiedziny przedstawicieli i inżynierów

WARSZAWA
Plac Dąbrowskiego 2 m 3.
Tel. 1554

POZNAŃ
ul. Podgórna 10a.
Tel. 1600 i 2016

KATOWICE
ul. Św. Jana 11.
Tel. 781

Zakłady »EKONOMIA«

Bielsko, Woj. Śląskie

dostarczają jako specjalność:

Aparaty do oczyszczania zmiękczania, odżelaźniania, odmanganowywania, sterylizacji, etc. Analizy

WODY

Nasze urządzenia ulepszają w Polsce zgórą **50 000 000** litr. wody dziennie

---

H. Koetz Nast. Tow. Akc.

Mikołów, Woj. Śląskie

Rok założenia 1872

Fabryka buduje:

KOTŁY PAROWE
wszelkich systemów na niskie i wysokie ciśnienie

ZBIORNIKI — APARATY
dla przemysłu rolnego i chemicznego

KONSTRUKCJE ŻELAZNE: wieże, słupy, wiązania dachowe etc.

WALCE PAROWE, SZOSOWE
= SUWNICE — ŻÓRAWIE =
WÓZKI — OBROTNICE
do wagonów i parowozów

ODLEWY:
maszynowe, ognio- i kwasoodporne. Rury. Ruszta etc.

KOŁA ZĘBATE

Quissek i Geppert

Bielsko, Woj. Śląskie

Rok założenia 1883

Fabryka buduje:

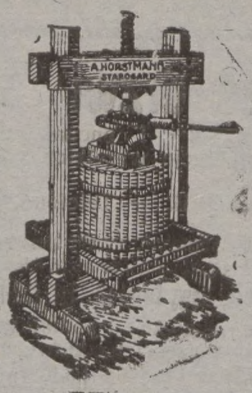
GORZELNIE — REKTYFIKACJE — FABRYKI WÓDEK I LIKIERÓW — ROZLEWNIE = DROŻDŻOWNIE — KROCHMALNIE = APARATY destylacyjne i rektyfikacyjne WSZELKIE WYROBY Z MIEDZI

Piece kąpielowe i wanny miedziane
Kociołki do prania i gotowania
Balony i syfony stołowe, miedziane
(nowość!)

W Warszawie: inż. B. Rudziński

Wilcza 39-4. Telefon 322-63.

3896

TŁOCZNIE

(prasy)

do owoców i jagód

od 10 litr. pojem.
do największych rozmiarów
ręczne i hydrauliczne

poleca

FABRYKA MASZYN A. HORSTMANN

S. z o. p.

STAROGARD (POMORZE)

4192

Prosimy powoływać się zawsze na

„Rynek Metalowy i Maszynowy"

Zakłady Przemysłowe

Bronisław Grabski

Łódź, ul. Zakątna 59/61

TELEFON 38-53

Masowy wyrób artykułów metalowych sztancowanych i ciągnionych

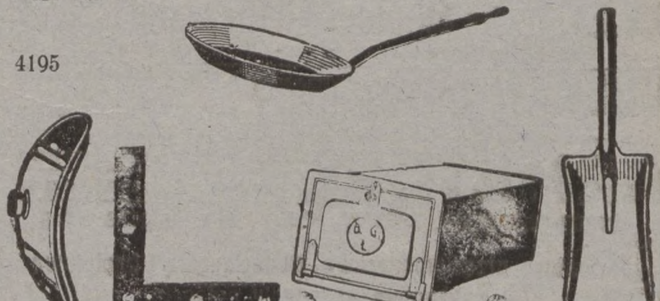

Puszki i butelki blaszane do materjałów suchych i płynów. Szabaśniki, rury dymowe i kolana karbowane, szufelki domowe, patelnie, termofory, oliwiarki, irygatory. Okucia budowlane i dla przemysłu włókienniczego.

Specjalny dział ekwipunku wojskowego i wyrobów fibrowych.

4195

Poważne źródła dostawcze

Samozamykacze drzwi (3337a)

automatyczno - hydrauliczne **„Wartaż"** i pneumatyczne **„Rojaż"** własnej fabrykacji oraz reperacje wszelkich systemów poleca

W. NAROŻNY i S-wie, Poznań I., ul. Ogrodowa 15/16. — Telefon 2658.

Naczynia mleczarskie, naczynia kuchenne, wyroby blaszane cynow., kotły, zbiorniki do wody, mleka itp. poleca **J. Wiśniewski, Zakł. Blacharskie w Warszawie, Nowy Świat 62. Tel. 268-19** 2162

Śruby „HELIOS" do drzewa toczone, mosiężne i poniklowane Wszelkie części fasonowe mos. **Poznań, Rynek Łazarski 8. Tel. 6543.** (2967

Narzędzia precyzyjne Przekroje (sznyty), matryce (sztance), formy i tłocznie do fabrykacji artykułów masowych z metalu, celuloidu, papieru, skóry, jako też do artykułów chemicznych, mydła, pasty etc. wykonuje na zamówienie. **Dostarczam i wykonuję** artykuły masowe podług wzor sztancowane, tłoczone i dęte. **Wykonuję wszelkie prace tokarskie** po cenac umiarkowanych. Za fachowe i wzorowe wykonanie gwarantuje długoletni praktyka zagraniczna. **JAN ŁAZAROWICZ i S-ka, POZNAŃ, ul. Mostowa 15.** 2627

IMADŁA RÓWNOLEGŁE 80 — 150 szerokości.

Motor Polski T. A., Żnin. 3288

Hurt. rowerów, 615 maszyn do szycia i części zapasowych oraz broni i amunicji **HURTOWNIA PNEUMATYKÓW T. z o. p. OSTRÓW (Wlkp.**

Odważniki żeliwne

cechowane od 1/2 do 50 kg. 3615d

Tow. Akc. „WIEPOFANA" Poznań-Dąbrowskiego 81 - tel. 61-56

Fabryka wyrobów aluminiowych w Drawskim-Młynie (Wlkp.) dostarc

łyżki i łyżeczki aluminiowe

Armatury wodociągowe, gazowe, ogrzewalne, toaletowe poniklowane oraz specjalne dla cukrowni, papierni, cementowni, fabryk chemicznych itp., **noże metalowe** dla fabryk papieru, **odlewy** według własnych i nadesłanych modeli z różnych aljaży dostarcza: Fabryka armatur i wyrobów metalowych firmy **Towarz. Kontynentalne dla handlu żelazem w Krakowie - ul. A. Potockiego 8.** 3142

Specjalność: bronz fosforowy odporny na kwasy.

Pomorska Fabryka Samochodów, Motorów i Maszyn Bracia Cierpiałkowscy, Toruń, Szosa Chełmińska 53, Tel. 1471, dostarcza **wszelkie części samochodowe** 2854

Rury kotłowe i gazowe 2865

M. MATUSZEWSKI - POZNAŃ, Przemysłowa 22

Pojemniki

cechowane na rok 1927 wyrabia

Daniel Baldinger, Kraków, Sebastjana 20. 3983

Zastępcy poszukiwani!

Plomby ołowiane w różnych wielkościach i w każdej ilości poleca 2866

Stec & Lisowski, Fabryka plomb. Toruń, Kochanowskiego 1a

S. E. E. „Suchy Element Elektryczny" Fabryka ogniw galwanicznych **w Zawierciu.** Województwo Kieleckie. 2973

VULKAN rozczyn gumowy (Gummilösung) wyrabia w najlepszym gatunku **GUMY** Poznań, ulica 27 Grudnia 15 3790

ARMATURĘ do instalacji ogrzewania centralnego: krany-regulatory, zasuwy Peeta, odwadniacze i t. p. oraz armaturę przeciwpożarową, wodociągową i kąpielową w wytwornem wykonaniu polecają

Janczewski i Freymark, Warszawa, Mokotowska 49. 2925a

Błotniki, chłodniki do samochodów, tanki do benzyny, wiadra do węgli, powieszaki do obrazów 2852 i inne artykuły blaszane poleca korzystnie **St. Gulczyński Poznań, ul. Dąbrowskiego 90 telefon 6679**

Eisen- & Stahlerzeugnisse

G. m. b. H. 3768

Gdańsk Münchengasse 16

Angielskie blachy białe i czarne

Podczas Targów: Przedstawiciel w hotelu „Monopol"

Wolne miejsce

Drawska Odlewnia żelaza i Fabryka Maszyn

Drawski-Młyn (Wielkopolska)

poleca

odlewy żeliwne o doskonałej jakości

2902 Dostawa terminowa. Piec codziennie czynny.

Odlewnia Metali i Warsztaty Mechaniczne

„Wartome", Poznań, ul. Polna 8 286?

PRACOWNIA DJAMENTÓW DO RŻNIĘCIA SZKŁA I DO TARCZ SZMERGLOWYCH 4022

H. SZEFTEL Warszawa, Graniczna 16

Egz. od 1882 r.

Zamki, zapory i zatrzaski patent. do drzwi

FERROPOL Sp. z o. o. **Poznań, Św. Marcin 46.** 3974

398)

Ręczne magle domowe i wszelkie maszyny rolnicze poleca Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Bracia Biskupscy S. A. w Kołomyi. 178?

MANOMETRY 3667

do pary, wody, amoniaku, specjalne wykonanie do **parowozów** i turbin, ciepłomierze rejestrujące na wielką odległość, pirometry i t. p.

St. Duchowski - Biuro inżynierskie

Tel. 32-26 **Poznań** Pocztowa 21.

Oliwiarki do wszystkich celów

W. Gierczyński i S-ka

POZNAŃ, św. Marcin 13

Tel. 1885

3997

Walcownie Metali, Spółka Akcyjna

Dziedzice (Śląsk Cieszyński)

wykonują blachy, taśmy, pręty, druty, rury i profile z mosiądzu, miedzi, cynku, aluminium i ołowiu

dla każdego przemysłu metalowego najlepszej jakości, odpowiadające wszelkim wymogom nowoczesnej techniki.

Dostawy uwarunkowane pod względem własności mechanicznych i składu chemicznego.

POMPY RÓŻNEGO RODZAJU

do zapędu ręcznego, manežem i mechanicznego do studzien zwykłych i głębokich

Wiercenie studzien

zwykłych i artezyjskich

J. Kopczyński i Sp.

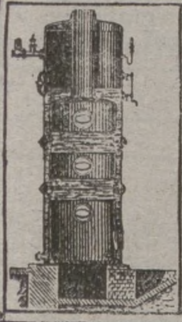
Poznań, ul. Łazarska 30

Nr tel. 60-42 Rok zał. 1893

Fabryka pomp i przedsiębiorstwo wiercenia studzien

ODDZIAŁ W BYDGOSZCZY

ul Dworcowa nr. 46. 30'7

H. KOETZ NAST.

TOW. AKC.

FABRYKA KOTŁÓW PAROWYCH

BUDOWA MASZYN I ODLEWNIA ŻELAZA

MIKOŁÓW, ŚLĄSK.

URZĄDZENIA DLA BROWARÓW I GORZELNI.

OKOŁO 500 PRACOWNIKÓW

3939

BACZNOŚĆ! **BACZNOŚĆ!**

Paleniska „ORKAN"

na miał węglowy, oszczędza 60%

S. RASZEWSKI - fabryka maszyn

Poznań, Przemysłowa 26. Tel. 28-91

Wentylatory! 4003 **Kolejki polne!**

Wojciech Staszewski

Odlewnia żelaza, stali i fabryka maszyn POBIEDZISKA

Telefon nr. 25 Adres telegraficzny: „Wulkan"

Odlewy ze szarego surowca i najlepszego gatunku

Budowa maszyn kowalskich do zgrubiania i spawania

Budowa pras filtrowych dla cukrowni i krochmalni, również naprawy wszelkich kotłów parowych

4174

FABRYKA MASZYN

A. HORSTMANN - STAROGARD

(POMORZE)

SPÓŁKA z OGRANICZONĄ PORĘKĄ

Telefon nr. 34 **Adres telegr.: Horstmann, Starogard**

Zakłady mechaniczne - Odlewnia żelaza i metalu - Fabryka specjalna kotłów i dla urządzeń kompletnych gorzelń - Maszyny i narzędzia rolnicze - Spawialnia elektryczna i autogeniczna.

Rok założenia 1820.

4190

ZAKŁAD FOTOCHEMIGRAFICZNY

Roman Sawicki

Warszawa Wspólna 45 tel. 65-76.

POLECA:

JAKO PIERWSZĄ W KRAJU WYTWÓRNIĘ

TABLICZEK METALOWYCH

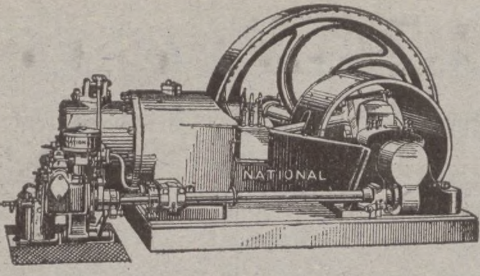
i

SZYLDZIKÓW REKLAMOWYCH

TRAWIONYCH I ZABARWIANYCH CHEMICZNIE NA KOLORY, ODPORNYCH NA TEMPERATURĘ I USZKODZENIA

CENY NA ŻĄDANIE

4085

Przeszło 500 silników w ruchu w b. Kongresówce.

Rok założenia 1898.

Biuro Techniczne **„ATLANTA“**

Właśc.: A. LOTH i M. PIETRUSZKA, inżynierowie

WARSZAWA

Al. Jerozolimskie 45 Tel. 20-42 i 309-42

poleca na dogodnych warunkach spłaty:

SILNIKI angielskie

prostej konstrukcji, łatwe w obsłudze na GAZ SSANY z węgla koksu, torfu i drzewa na ROPĘ systemu DIESEL'A, na GAZ ZIEMNY oraz — na NAFTĘ i BENZYNĘ. —

4086

SPECJALNY SKŁAD ODZIEŻY ROBOCZO-ZAWODOWEJ

B. Hildebrandt

POZNAŃ UL. POCZTOWA 33 - TEL. 1471

3991

poleca:

PŁASZCZE I KITLE

dla mechaników, kowali, blacharzy, stolarzy i t. d.

FARTUCHY ZAWODOWE DAMSKIE

JAKI I BLUZY

ślusarskie i monterskie.

Ubrania kotłowe i szoferskie.

Własna fabryka odzieży zawodowej.

Łańcuchy

do żórawi, dla kopalń i hut

Łańcuchy dla kolei żelaznych i okrętów

wzorcowane i niewzorcowane

Łańcuchy do elewatorów,

Łańcuchy Ewart'a, 3761/4074t

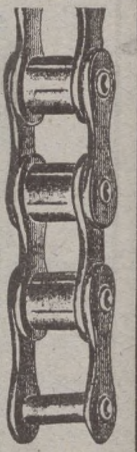
Łańcuchy Gall'ego,

ze specjalnego żelaza i stali dostarcza po cenach fabrycznych

„Łańcuch“

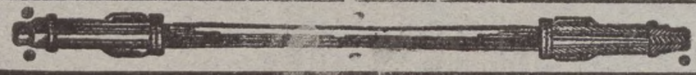
Fabryka Łańcuchów i Warsztaty Mechaniczne

Będzin, ul. Zawale 12.

Włocławskie Młotownie Parowe i Fabryka Osi - J. Szwarc, Włocławek

Telefon Nr. 21

Adres telegraficzny: Szwarc-Włocławek

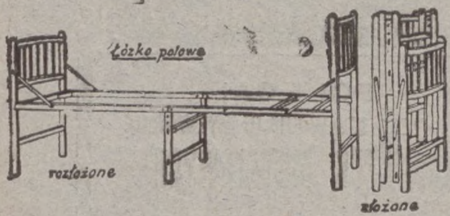
polecają: Osie toczone do wozów i powozów

WÓZKI CIĘŻAROWE

ręczne, gospodarcze, drabinkowe i skrzynkowe od 80—110 cm. wielkie, dostawa natychmiast

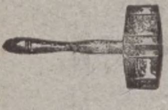

Okazyjnie!

Jedna partja szkieletów do składanych łóżek polowych z drzewa bukowego, lakierowane

Jedna partja krzesełek składanych z drzewa bukowego, bejcowane i politurą natarte

Jedna partja drewnianych młotków blacharskich z drzewa bukowego wszystkich wielkości

Jedna partja kurków beczkowych bez wkładki korkowej z drzewa grabowego do płynów gęstych wszystkich wielkości

E. PITAK & Co.

fabryka wyrobów drzewnych - Bydgoszcz, ulica Zduny 18-19

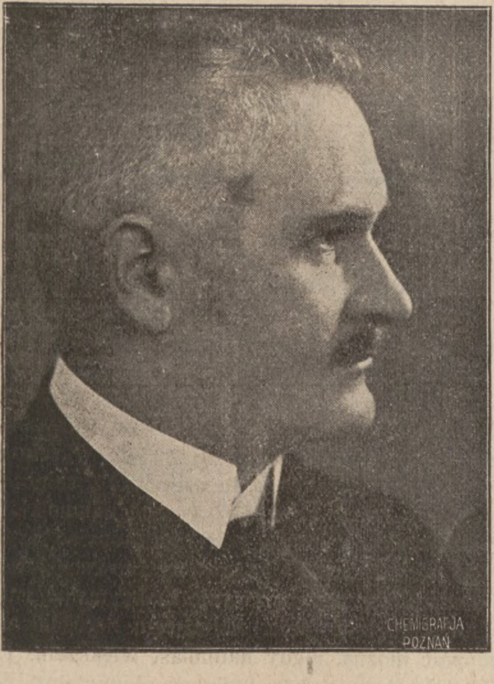
4166

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ.

Z „Radja Poznańskiego".

Dzień 24 kwietnia był dla Poznania jak również dla całej Wielkopolski dniem szczególnego znaczenia. W dniu tym została otwarta oficjalnie poznańska stacja nadawcza radjofoniczna, co tutejsze społeczeństwo powitało z niekłamaną radością. Nie będziemy się rozpisywać o genezie jej powsta-

Prezydent C. Ratajski.

nia, nie możemy jednak pominąć wyrażenia na tem miejscu prawdziwego uznania dla inicjatorów tej doniosłej i kulturalnej zdobyczy XX wieku. Należy się ono przedewszystkiem prezesowi Kuratorjum „Radja Poznańskiego", prezydentowi miasta Poznania p. Ratajskiemu, który dzięki swojej niestrudzonej pracy około rozwoju miasta przyczynił się w głównej mierze do powstania i uruchomienia stacji.

Od czerwca roku ubiegłego pracuje komisja organizacyjna, która pod przewodnictwem prezesa p. prez. Ratajskiego odbyła szereg posiedzeń, na których uchwalono zebrać 300.000 zł w złocie jako kapitał zakładowy Spółki Poznańskiej. Spółkę nazwano „Radjo Poznańskie", Sp. z ogr. por. W dniu 23 czerwca r. ub. uchwaliła Komisja Organizacyjna, by kapitał zakładowy rozłożyć w wysokości 75.000 zł w złocie na miasta wydzielone, zatem na Poznań, Gniezno, Inowrocław i Bydgoszcz, 95.000 zł w złocie na resztę miast, a 130.000 zł w złocie na 35 powiatów Wielkopolski w udziałach po 500 zł w złocie. Postanowiono zażądać ofert na radjostację oraz rozesłać do związków samorządowych odpowiedni okólnik z wezwaniem i deklaracjami przystąpienia. — Następnie postanowiono wyszukać odpowiedni teren pod budowę radjostacji. Sprawę ostatnią przyrzekł załatwić p. prezydent Ratajski, wskazując później teren Magistratu przy ul. Bukowskiej nr. 53. Magistrat zgodził się na wydzierżawienie tego terenu na lat 20 z prawem pierwokupu.

Że „Radjo Poznańskie" stanęło odrazu na poziomie zadania mamy do zawdzięczenia jego obecnemu kierownictwu w osobie p. K. Okoniewskiego, kier. administracyjnego, p. inż. Wł. Rogackiego, kier. technicznego, p. Z. Marynowskiego, kier. artystycznego i wreszcie p. F. Łukasiewicza, kier. muzycznego.

Jak przedstawia się program prac „Radja Poznańskiego"? W odpowiedzi na to pytanie podajemy, że przy doborze programu uwzględnione mają być zasadniczo następujące działy.

Wiadomości praktyczne (a więc wiadomości gospodarcze, komunikaty giełdowe, aktualne zagadnienia z ustawodawstwa, porady dla rolników i t. d.).

Dział kulturalny. W zakres działu tego wchodzą propaganda czystości języka i walka z błędami, odczyty naukowe, z działu literatury i sztuki i na temat ostatnich wydawnictw, sztuk teatralnych, utworów muzycznych, oraz właściwe produkcje artystyczne (żywe słowo i muzyka).

Regjonalistyka, czyli zagadnienia, związane z indywidualnem życiem i przejawami najbliższej okolicy.

Zagadnienia społeczno - państwowe.

Audycje dla dzieci.

Wreszcie uwzględnione zostaną w programach także potrzeby radjoamatorów, którym poświęci się specjalne informacje techniczne, oraz aktualne zagadnienia i wiadomości z dziedziny sportu.

Kazimierz Okoniewski, dyr. „Radja Poznańskiego".

Są to ogólne wytyczne, któremi „Radjo Poznańskie" będzie się kierowało w swojej pracy. Nie oznacza to jednak, by w programach od razu zostały uwzględnione wszystkie wyliczone działy. „Radjo Poznańskie" stopniowo będzie się rozwijać, licząc się z siłami, i stopniowo będzie rozszerzać programy, w miarę wzrostu abonentów i środków.

Stacja w dziedzinie odczytowej posługiwać się będzie przeważnie siłami miejscowemi i będzie darzyć słuchaczy własnemi audycjami. Jedynie ważniejsze odczyty warszawskie będą transmitowane, wzamian za które Warszawa usłyszy również i naszych wybitniejszych prelegentów.

W dziedzinie audycyj muzycznych stacja poznańska będzie zapożyczała się początkowo prawdopodobnie częściej u Warszawy, lecz i tu w drodze wymiany. Trzeba tu podkreślić życzliwość naczelnego dyrektora stacji warszawskiej, pana Chamca, który w ten sposób przychodzi z wydatną pomocą tworzącej się codopiero stacji poznańskiej, gdyż w ten sposób, korzystając z cennych produkcyj muzycznych Warszawy, „Radjo Poznańskie" opłaca jedynie koszty transmisji kablem.

Przy tej sposobności nie od rzeczy wspomnieć będzie o planach „Polskiego Radja".

„Polskie Radjo" opracowało swego czasu w ścisłem porozumieniu z czynnikami urzędowemi i fachowemi plan rozbudowy sieci polskich stacyj nadawczych. Dużą rolę przy opracowaniu planu odegrała konieczność podjęcia walki z wrogą nam propagandą pogranicznych stacyj państw ościennych, którym należy w jaknajszybszym czasie przeciwstawić silne stacje polskie. Według planu „Polskiego Radja", który oczywiście może ulec pewnym zmianom, po Krakowie i Poznaniu otrzymają radjostacje, prawdopodobnie już w roku bieżącym, następujące miasta: Katowice, Lwów, Wilno, Łódź, Lublin, Grudziądz, Gdynia, Równe i Wołkowysk.

W ten sposób 65 procent obszaru całej Polski będzie pokryte zasięgiem zwykłych tanich aparatów detektorowych, co ogromnie wpłynie na popularyzację radjofonji, liczbę radjoodbiorców w Polsce oraz rozwój sztuki i kultury.

Inż. R. H.

O akumulatorach.

Akumulatorami nazywamy przyrządy, pozwalające nam na gromadzenie energji elektrycznej. Nie udało się dotychczas zbudować praktycznego aparatu, któryby gromadził energję elektryczną wprost. To też akumulatory przeobrażają energję elektryczną na chemiczną; ta energja przeistacza się podczas pracy akumulatora znów na energję elektryczną.

Wiadomości ogólne.

Najprostszym akumulatorem jest ogniwo Daniela: miedź — siarczan miedziowy — siarczan cynkowy — cynk. Praktycznym jednakowoż taki akumulator nie jest, gdyż między innemi posiada bardzo wielki opór wewnętrzny.

Obecnie wymogom praktycznego użycia najlepiej odpowiada akumulator ołowiowy. Posiada on dwojakiego rodzaju płyty: dodatnie, bronzowe, zawierające nadtlenek ołowiowy, PbO_2, i ujemne, szare, z gąbczastym ołowiem. Płyty te są zanurzone w rozcieńczonym kwasie siarkowym (30% H_2SO_4). Płyty równoimienne w jednym akumulatorze są ze sobą połączone, podczas gdy różnoimienne muszą być ściśle izolowane. Co do chemicznych zjawisk, występujących podczas ładowania i rozładowania, wystarczy wiedzieć, że tak dodatnie, jak ujemne płyty podczas pracy przyrządu, to znaczy podczas rozładowania, przechodzą na siarczan ołowiu ($PbSO_4$), przyczem kwas siarkowy traci na gęstości. Odwrotnie podczas ładowania siarczan ołowiu zamienia się znowu na nadtlenek ołowiu względnie ołów gąbczasty a kwas staje się gęstszy. Akumulator w spoczynku posiada niezależnie od swej pojemności napięcie stałe około dwóch woltów. Przy rozładowaniu napięcie spada mniej lub więcej, zależnie od stosowanego natężenia; aby nie niszczyć płyt, nie należy rozładowywać przyrządu niżej niż 1,83 do 1,85 woltów. Podczas ładowania napięcie wzrasta do 2,2 wkońcu do 2,7 woltów, przyczem akumulator wydziela energicznie gaz. Wtedy należy ładowanie przerwać; napięcie spadnie wkrótce do normalnej wysokości (około 2 woltów). Mając dużo czasu do dyspozycji, zaleca się ładować powoli małem natężeniem. Jeśli trzeba akumulator naładować w krótkim czasie, należy z początku ładować natężeniem wysokiem, a od rozpoczęcia gazowania znowu niższem. Wytwórnie akumulatorów podają zwykle maksymalne natężenie przy ładowaniu i rozładowaniu. Mniejszem natężeniem stoli zawsze ładować można, nigdy natomiast większem. Trudno ściśle określić, jak długo należy ładować akumulator. Za długie ładowanie zużywa na darmo energję elektryczną, gdyż po naładowaniu dalszy dopływ energji powoduje tylko wydzielanie się tlenu i wodoru; pozatem długie ładowanie wysokiem natężeniem niszczy płyty, gdyż gaz wydzielający się zrywa ołów gąbczasty czy nadtlenek z płyt. Za krótkie ładowanie znów nie pozwala na pobranie takiej ilości energji z akumulatora, jaka odpowiada jego pojemności, a co gorsze, kilkakrotne za niskie naładowanie powoduje „sulfatyzowanie" płyt. Pokrywają się one białym nalotem krystalicznego siarczanu ołowiu, który podczas ładowania nie zamienia się już na ołów i nadtlenek, i obniża wybitnie pojemność akumulatora.

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE

INŻ. **K. GAERTIG i SP.** T. Z O. P.

Poznań Pocztowa 26

Najpoważniejsze przedsiębiorstwo tej branży

Radjo-Aparaty

i wszelkie akcesorja

Hurt. Detal.

Ceny niskie :-: Towar najprzedniejszy

Telefonja

Specjalność: Pełnoautomatyka

POZNAŃSKIE TOW. TELEFONÓW

4272 **Poznań** 3897

Centrala:
ul Jasna 9
Telefon 69-37 i 69-41
Rok założenia 1908

Skład detaliczny
Fr. Ratajczaka 39
Telefon 34-30

JERZY HIRSZOWSKI Inżynier

SKŁADY ELEKTROTECHNICZNE

(Centrala w Warszawie, Kredytowa 2|4)

Oddział w Poznaniu, Stary Rynek 48.

Telefon 13-92

Dostawa wszelkich aparatów i materjałów w zakres elektrotechniki wchodzących.

Składy bogato zaopatrzone. Ceny wysoce konkurencyjne.

Wykonanie zamówień wyjątkowo staranne.

Przedstawicielstwo fabryk:

Tow. Przem. „KABEL" Sp. Akc. w Warszawie.
Sp. Akc. Przemysłu Elektrycznego „CZECHOWICE".
„DAIMON" Fabryka aparatów elektrotechnicznych w Gdańsku.
Dr. PAUL MEYER A. G. w Berlinie.

4173

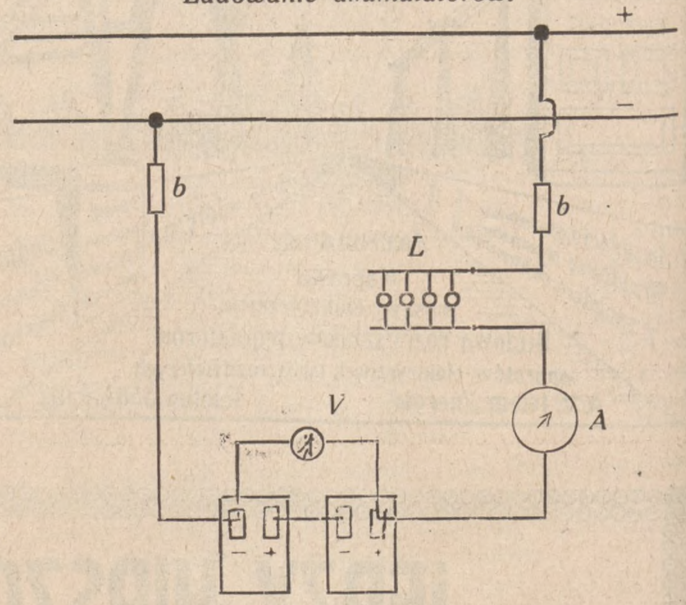
Ładowanie jest ukończone, jeśli na dodatnich i ujemnych płytach wydziela się energicznie gaz i jeśli napięcie na biegunach przy dalszem ładowaniu już się nie podwyższa.

Pojemnością akumulatora nazywamy ilość elektryczności w amperogodzinach, którą może on oddać. Im wyższe jest natężenie prądu przy pobieraniu energji, tem mniejszy procent teoretycznej pojemności zostaje osiągnięty. Powód leży w tem, że napięcie na biegunach spada dzięki zbytniemu obniżeniu się gęstości kwasu w pobliżu płyt, a dyfuzja nie zdąży wyrównać zmian powstałych w stężeniu. Wielki wpływ na pojemność ma również grubość płyt. Akumulatory z większą liczbą płyt cienkich przy równym ciężarze mają większą pojemność niż z płytami grubemi. Kwas w płytach cienkich może równocześnie zaatakować więcej materjału niż na płytach grubych. Zaleca się zatem przy stosowaniu wysokich natężeń używanie akumulatorów z płytami cienkiemi; tam gdzie tylko niskie natężenia są wymagane, stanowczo lepsze są akumulatory o płytach grubych, gdyż kwas i tak ma dosyć czasu, aby wniknąć w ściankę, a grube płyty są trwalsze. Co do gęstości kwasu, to najlepsza pojemność byłaby przy stężeniu większem, naprzykład 1,25. Jednakowoż kwas stężony sprzyja sulfatyzowaniu płyt. Z tego powodu używa się kwasu o gęstości 1,21 do 1,22. Jeśli akumulator wyschł, należy dolać wody destylowanej. Pojemność akumulatora można zmieniać przez zwiększenie płyt lub zwiększenie liczby płyt w jednym przyrządzie. Napięcie, jak wspomniano, pozostaje przytem stałe. Jeśli wymagane jest wyższe napięcie, trzeba użyć kilku akumulatorów i połączyć je szeregowo, to znaczy bieguny dodatnie z ujemnemi.

Z różnych względów nie można przy rozładowaniu akumulatora otrzymać całkowitej energji w amperogodzinach, użytej do naładowania go, a tylko pewną jej część. Jeszcze niekorzystniej przedstawia się stosunek pracy włożonej w watgodzinach do pracy, osiągniętej przy rozładowaniu. Mamy zatem „stopień działania“ akumulatora w amperogodzinach, wynoszący najwyżej 96% zwykle około 90% energji włożonej, i „stopień działania“ w watgodzinach, najwyżej 82%, zwykle 75% pracy włożonej. W przypadku akumulatorów suchych stopień działania jest daleko gorszy.

Wyżej już wspomniałem, że napięcie na biegunach akumulatora naładowanego wynosi 2 woltów. Podczas ładowania akumulatora napięcie wzrośnie powyżej tej wartości, ale po przerwaniu ładowania powraca do normalnej wartości dwóch woltów. Odwrotnie, nawet rozładowany akumulator spoczywając powraca do napięcia dwóch woltów. Mówimy o „wypoczynku“ akumulatora, który jest zjawiskiem dodatniem, gdyż zwiększa pojemność przyrządu. Ujemnem natomiast zjawiskiem, zmniejszającem pojemność, jest zaobserwowane „samorozkładanie się“ akumulatorów. Spadek napięcia obserwuje się mianowicie nawet wtedy, gdy akumulator nie pracuje, a towarzyszy mu zmniejszenie się koncentracji kwasu. Powodem samorozładowania mogą być t. zw. prądy lokalne na płytach

Ładowanie akumulatorów.

bb = bezpieczniki, L = opornica lampkowa
A = amperometr, V = woltmetr

samych a też zanieczyszczenia, zawarte w użytym kwasie siarkowym. Platyna i miedź naprzykład powodują prądy lokalne na płycie ujemnej a żelazo na obu płytach. Również różnice gęstości kwasu w akumulatorze powodują prądy lokalne w aparacie. Naogół łatwo poznać wymienione zjawiska, gdyż

Zakłady akumulatorowe systemu „TUDOR“
Spółka Akcyjna
Centrala w Warszawie, Al. Jerozolimskie 45. Tel. 17-45.
FABRYKA W UTRACIE STACJA KOL. PRUSZKÓW.
Warsztaty reparacyjne i stacja do ładowania ul. Złota 35, tel. 404 94
Oddziały: w Poznaniu, ul. Mostowa Nr. 4-a, telefon 11-67.
w Bydgoszczy, ul. Błonia nr. 7, telefon 13-77.
we Lwowie, ul. Nabielaka Nr 21.
3300
Akumulatory stacyjne i przenośne oryginalnego systemu „TUDOR“. Katodowe i anodowe baterje akumulatorowe do radjo. Akumulatory do starterów samochodowych. Lampy przenośne akumulatorowe i lampy górnicze.
Wyłączna reprezentacja Ferro-Niklowych Akumulatorów
Edison Storage Betty Co. Orange N. J. Stany Zjednoczone.

Zakłady
Elektro-mechaniczne

K. KACZMAREK i J. FLETH

Poznań, ul. Wroniecka 11

Telefon 29-07.

Instalacja siły i światła, reparacje aparatów elektrycznych, nawijanie silników, prądnic na prąd stały i zmienny

Wszelkie prace wykonuje się solidnie i szybko pod gwarancją

3995

Specjalność:

Linka antenowa, druty do połączeń, gniazdka, śruby, kontakty i t. p 3744

„HELIOS", Poznań, Rynek Łazarski 8, Tel. 65-43.

Ważne dla Elektrowni i Instalatorów

Wył. reprez. i składy konsygnacyjne fabr. przewodów **„Kabel"**, fabr. żarówek **„Vertex"**, fabr. radjo **„Nora"**, fabr. rur izolowanych **„Centrorur"**, fabr. liczn **„Kandem"**, fabr ogniw **„S. E. E."** i inne

Palatine Wielkopolski, Bydgoszcz, Długa, 37

Ceny fabryczne. 39 1

Poznańskie

Zakłady Elektrotechniczne

„WOLTA"

ST. CHEMPIŃSKI i S-KA

Poznań, Aleje Marcinkowskiego nr. 24.

Telefon 4114

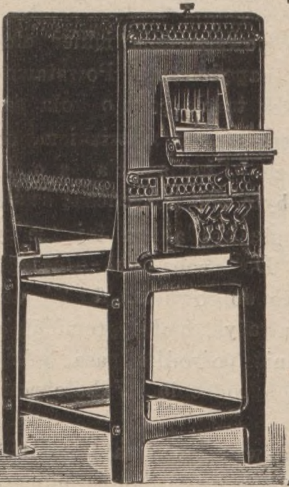
Wykonują **wszelkie instalacje siły i światła.**

Utrzymują na składzie: świeczniki, żarówki i wszelkie materjały elektrotechniczne.

Dostawa i naprawa akumulatorów oraz maszyn elektrycznych.

Budowa kompletnych centrali elektrycznych.

4165

Piece elektryczne

do wyżarzania i hartowania D. R. P.

Elektryczne suszarnie D. R. P. 3584

Prospekty i oferty na żądanie natychmiast gratis.

Generalna reprezentacja

L. Jakubowicz i S-ka

Sosnowiec, Dęblińska 7

Odznaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

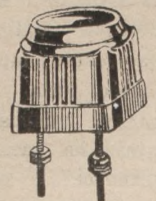
Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka

Sp. z o. p.

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a

– 2979 –

poleca ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhlo. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa • Wyrób własny krajowy • Ceny konkurencyjne

3982

wtedy akumulatory gazują dalej, nawet po przerwaniu ładowania. Z tego wynika, że trzeba akumulatory niepracujące co pewien czas podładować, a już nieodzowne jest sprawdzanie co pewien czas napięcia.

Uwagi o obchodzeniu się z akumulatorem w pracy.

Szczególnej pieczy wymaga pierwsze napełnienie i naładowanie przyrządu. Kwas siarkowy przed użyciem należy zbadać na czystość. Użyć trzeba najczystszego preparatu, wolnego od chlorku i kwasu azotowego, które niszczą płyty dodatnie, i od platyny, miedzi i żelaza, które powodują samorozładowanie (patrz wyżej). Napełnienie kwasem najlepiej uskuteczniać lewarem, bacząc na to, by nie rozlać kwasu na powierzchnię lakowaną. Jeśli kwas się na tę powierzchnię rozlał, należy starannie wymyć wodą destylowaną, potem alkoholem (także okowitą od palenia) i wysuszyć. Pierwsze ładowanie trwa dłużej niż inne. Po pierwszem ładowaniu zaleca się akumulator natychmiast przez opór rozładować i ponownie naładować. W ciągu pracy trzeba baczyć na to, by płyty były zawsze w cieczy całkowicie zanurzone, w przeciwnym razie dodać trzeba wody destylowanej. Od czasu do czasu trzeba zbadać napięcie małym woltmetrem zegarkowym. Pomiar napięcia jejednakowoż tylko wtedy jest ścisły, jeśli podczas pomiaru akumulator pracuje. Powód podano wyżej. Ładuje się najlepiej akumulatory z sieci prądu miejskiego (stałego). Nie znając biegunów źródła prądu, można je wykryć papierkiem fenolftaleinowym (bibułka zwilżona roztworem soli kuchennej i jedną kroplą roztworu fenolftaleiny). Taki wilgotny papierek styka się z końcami przewodów, trzymając końce drutów 10 mm. od siebie odległe, by przez zetknięcie ich nie spowodować krótkiego spięcia. Papierek zabarwi się na biegunie ujemnym czerwono. Ten biegun ujemny przewodów prądu stałego łączy się z biegunem ujemnym akumulatora, a dodatni podług załączonego szkicu przez szereg przyrządów z biegunem dodatnim. Przy ładowaniu małej ilości akumulatorów najlepiej użyć opornicy lampkowej (L na rys.) z kilku lub kilkunastu lamp żarowych (węglowych, aby opór był niezbyt wielki) połączonych równolegle. Włączając jedną, dwie, trzy lampki, puszczamy prąd coraz większy w stosunku 1 : 2 : 3 i t. d. Zwykle włączenie jednej lampki powoduje prąd ¼ do ⅓ ampera, czyli natężenie prądu równa się:

$$J = n \cdot 0{,}25 \text{ A. do } J = n \cdot 0{,}33 \text{ A.}$$

gdzie n jest liczba lampek. Znając w ten sposób natężenie prądu, można przy użyciu opornicy lampkowej opuścić amperometr (A na rys.).

Streszczenie.

1. Akumulator naładowany zachowuje dość stałe napięcie około dwóch woltów.
2. Przestrzegać należy następujących prawideł:
   a) nie wyładowywać akumulatora poniżej 1,8 woltów,
   b) nie pozostawiać akumulatora nigdy wyładowanym,
   c) przestrzegać przepisów wytwórni o natężeniu przy ładowaniu i rozładowaniu,
   d) unikać krótkiego spięcia,
   e) użyć kwasu najczystszego o stężeniu 1,22 do 1,21.

Dr. J. Wiertel a k.

Wytwarzanie prądu stałego o wysokiem napięciu przez pasy napędowe.

Znane jest zjawisko częstego powstawania iskier elektrycznych na skórzanych pasach napędowych. Powstawanie iskier powodowane zostaje przez tarcie pasa o koła pasowe. Mamy tu do czynienia z tem samem zjawiskiem, co przy maszynach elektrotechnicznych. Chociaż zjawisko to jest bardzo rozpowszechnione nie było ono dotychczas ściśle badane. Dopiero niedawno zajął się zbadaniem tej rzeczy profesor Ugrymow w Moskwie. Do prób użył długiego pasa, którego szybkość można było doprowadzić do 20 metrów na sekundę. Przytem zauważył białe promieniste wyładowania elektryczne szczególnie pośrodku pasa, gdzie pas zbliżał się do kuli żelaznego ogrodzenia. Wyładowanie szło od pasa do ogrodzenia.

Przy pomocy elektrometru dla wysokiego napięcia mierzono napięcia wzdłuż pasa, przy pomocy miliamperomierza prąd odbierany z pasa. Okazało się, że napięcie wzrasta w miarę wzrostu szybkości pasa początkowo szybko, potem wolne. Np. wynosiło napięcie przy szybkości 3 m/s — ok. 25.000 V. przy 10 m/s — ok. 50.000 V, przy 15 m/s — ok. 55.000 V. Podział napięcia względem ziemi wzdłuż pasa wzrasta od obu końców, t. j. od kół pasowych do środka pasa, czyli napięcie jest największe pośrodku pasa. Potencjał jest ujemny względem ziemi na ciągnącej i ciągnionej części pasa. Podział napięcia wzdłuż pasa da się wytłumaczyć w sposób następujący: Przez tarcie pasa o koła powstaje na pasie wskutek ślizgania się pewna ilość elektryczności. W pobliżu kół napięcie jest stosunkowo małe, gdyż pojemność cząsteczek pasa w stosunku do koła jest stosunkowo duża. W miarę oddalenia się tych cząsteczek pasa od koła zmniejsza się ich pojemność, wzrasta więc napięcie, jeżeli nie następuje promieniowanie. Wskutek tego osiągnięto przy próbach wysokość napięcia 80.000 V.

Zapomocą szczotek metalowych można odbierać prąd od pasa, jak przy maszynach elektrostatycznych. Natężenie prądu zależy od szybkości pasa. Przy szybkości 20 metrów na sekundę otrzymano ciągły prąd stały 2 miliampery, co przy napięciu 80.000 V daje moc 160 watów. Natężenie prądu wzrasta z szerokością pasa. Otrzymanym prądem stałym można było zasilać rurki Roentgena. Byłby to zatem najprostszy sposób wytwarzania prądu stałego o wysokiem napięciu.

Doświadczenia były robione z pasami skórzanemi, dalsze próby mają być zrobione z pasami gumowemi.

Nadmieniamy przy tej sposobności, że w jednej z elektrowni prywatnych u nas, gdzie pas skórzany o szerokości 1000 mm dawał iskry długości pół metra i więcej, nasmarowano pas olejem rogowym marki „Ox-oil-ox". Po nasmarowaniu iskrzenie zupełnie ustało. Nie można oczywiście z tego jednego wypadku wyciągnąć ogólnych wniosków. Jest to jednak ciekawe zjawisko, wymagające bliższego zbadania.

Wykonuję
nawijanie i wszelkie naprawy motorów dynamówek
po cenach przystępnych, gwarantując solidne wykonanie.
Warsztat Mechaniczno - Elektrotechniczny — JÓZEF GARSTKA, Grodzisk (Wlkp.), ul. Szeroka nr. 13. 4171

„STRZAŁA" ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

INŻ. EWARYST NAMYSŁ

I. Zakłady Elektrotechniczne.

Elektryfikacja miast, majątków, fabryk, zakładów przemysłowych, stacyj doświadczaln. itp.

Budowa i naprawa stacyj akumulatorowych, wciągów elektrycznych osobowych i ciężarowych, nowoczesnych, urządzeń odgromnikowych własnego systemu i t. p.

Dostawa wszystkiego rodzaju maszyn elektrycznych, materjałów elektroinstalacyjnych oświetleń i t. p.

II. Zakłady Radjotechniczne.

Zakładanie kompletnych radjostacyj odbiorczych od najmniejszych do najwytworniejszych

Wytwórnia wysokowartościowego sprzętu radjotechniczego własnego systemu.

Części

radjowe w wielkim wyborze.

III. Zakłady Mechaniczne.

Dostawa:

silników spalinowych w szczególności (systemu Diesel'a), transmisji, przystawek i przekładni zębatych.

Naprawa

maszyn elektrycznych akumulatorów przenośnych oraz wszelkich silników spalinowych.

Własna stacja ładownicza dla akumulatorów radjowych i samochodowych.

Reprezentacja najpoważniejszych firm krajowych i zagranicznych.

BIURA GŁÓWNE:
Al. Marcinkowskiego 20.
Telefon 50 65.

POZNAŃ

SKŁADNICE i WARSZTATY:
Wenecjańska 5.
Telefon 25-24.

4 42

Francuskie Tow. Akc

Oddział w Polsce **„PERUN"**

Biuro: Warszawa, ul Wspólna 59. tel. 89-34, 162-99
Adr tel. WAPERUN-WARSZAWA.

Fabryka: Warszawa, ul Grochowska 52 tel 201-16
Stacja kol. WARSZAWA-WSCHODNIA

Wyroby własne krajowe.

Tlen, acetylen-dissous, azot, sprężone i c ekłe powietrze. Całkowite instalacje do spawania, wytwornice acetylenowe, palniki, wenty'e redukcyjne, przyrządy i materjały do spawania i cięcia metali płomieniem acet.-tlenowym. Elektrody „TPW" do spawania elektrycznego. Dostawa całkowitych instalacyj do spawania elektrycznego.

PRZEDSTAWICIELE I SKŁADY KONSYGNACYJNE:

BYDGOSZCZ: Biuro inżynierskie „AZET" ul. Krasińskiego 14
ŁÓDŹ: J. Zawadziński, ul Sienkiewicza 22
LWÓW: Marjan Kierski, ul. Sienkiewicza 11
POZNAŃ: St. Grabianowski i S-ka, pl. Wolności 14 a
WILNO: M. Ajzensztat, ul Zawalna 45
KATOWICE: Oddział w organizacji 3911

Sprzedaż tlenu w rejonie Sosnowieckim bezpośrednio z fabryki: „Tow. Sosnowieckich Fabryk Rur i Żelaza w Sosnowcu.

Cenniki i katalogi naszych wyrobów wysyłamy na pierwsze żądanie.

PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWE

ŁĄCZKOWSKI I LICZBIŃSKI

3903 **POZNAŃ**
ZWIERZYNIECKA 3

TELEFONY 66-49 | Adres telegr. „BURGAZ".

Jeneralni przedstawiciele na Wielkopolskę i Pomorze f-my TEODOR BURGMANN, Drezno

ODDZIAŁ TECHNICZNY

Wszelkiego rodzaju szczeliwa, wyroby gumowe i asbestowe. Ropę, oliwy i smary, pasy skórzane ze sierści wielbłądzej, pasy parciane do elewatorów i t. d Obrabiarki dla metalu i drzewa. Silniki spalinowe i parowe maszyny. Rury i części do nich, dla wodociągów i gazowni. Latarnie gazowe dla oświetlenia ulicznego i domowego.

Dostawa wszelkich maszyn i aparatów dla przemysłu cukrowniczego i krochmaliczego, chemicznego itp.

ODDZIAŁ ELEKTROTECHNICZNY
DOSTARCZA:

Wszelkie materjały wchodzące w zakres elektrotechniki. Budowa stacyj elektrycznych dla miast, przemysłu i rolnictwa. Reparacja prądnic, silników, bateryj akumulatorowych i wszelkich aparatów.

Kosztorysami i techn. poradą służymy każdego czasu.

WYSTAWCY Z BRANŻY ELEKTRO- I RADJOTECHNICZNEJ
na VII. Targach w Poznaniu

AKUMULATORY.

Edison Storage Belty Co., Orange N. Y. Stany Zjednoczone). Przedstaw. firma „Tudor“, Zakłady Akumulatorowe, Sp. Akc., Warszawa, Aleje Jerozolimskie 45, tel. 17-45.

Motoren - Werke, Mannheim A. G., przedstawiciel „Strzała“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69.

Polskie Towarzystwo Akumulatorów, Biała. Przedstawiciel „Strzała“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69.

Ringsdorfwerke A. G., Mahlem a. Rh. Przedstawiciel „Strzała“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69.

„Strzała“, Zakłady Przemysłowe, Inż. Ewaryst Namysł, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69. Przedstawiciel firm: Motoren-Werke, Mannheim A. G.; Ringsdorfwerke A. G., Mahlem a. Rh.; Polskie Towarzystwo Akumulatorów, Biała.

ELEKTROTECHNICZNY PRZEMYSŁ.

Amega-Radjo G. m. b. H., Troschingen. Przedstawiciel firma W. Zagłoba, Zakłady elektrotechniczne, Poznań, ul. Grottgera 4, tel. 62-93.

„Aronwerke“ i Nora-Werke, Berlin - Charlottenburg, Wilmersdorferstrasse 39. Przedstaw. E. Żołubak, Poznań, św. Wojciech 31, tel. 17-30.

Bajkowski Maksymiljan, Składy elektrotechniczne, Warszawa, ul. Chmielna 43. Przedstaw. firmy: Ellinger i Geisler, Dorfhaim (Saksonja).

Duchowski Stefan, Biuro Inżynierskie, Poznań, Pocztowa 21, tel. 32-26. Przedstaw. firm: Ferrum S. A., Katowice-Zawodzie; Hänni & Co. A. G., Jegenstorf (Szwajcarja); Berlin Anhaltische Maschinenbau A. G. „Bemag“ Breslau.

„Elektrobudowa“ T. A., Łódź, ul. Kopernika 56.

„Electrolux“, Sp. z o. o., Fabryka w Stockholmie. Oddział w Poznaniu, Fr. Ratajczaka 39, tel. 28-93-, 35-58.

Ewentow Stanisław, Warszawa, ul. Nowolipki 9, tel. 194-68, 211-89.

Fabryka Elementów i Bateryj, W. Tomaszewski i Ska Poznań, ul. Weneojańska 6, tel. 28-69.

Fabryka Turbin Wietrznych w Dreźnie. Przedstawiciel K. Gaertig, Inż. i Ska, Poznań, Pocztowa 26, tel. 35-84, 25-82.

Feigenbaum Bracia, Kraków, ul. Meiselsa 5. Przedstawiciel firmy: Daimon, Gdańsk.

Forges et Ateliers de Construction de Material Electrique de Jeumont.

Ferrum, Sp. Akc., Katowice, Zawodzie. Przedstawiciel Stefan Duchowski, Poznań, Pocztowa 21, tel. 32-26.

K. Gaertig, Inżynier, T. z o. p. Zjednoczone Przedsiębiorstwa Elektryczne, Poznań, ulica Pocztowa 26, tel. 35-84 i 25-82. Przedstaw. firm: Fabryka akumulatorów Gottfried Hagen w Kolonji; Fabryka dźwigów J. Schammel w Wrocławiu; Fabryka turbin wietrznych w Dreźnie.

Goldberg A., Warszawa, Graniczna 4, tel. 74-36.

Goldberg Jakób, Fabryka i składy przyborów elektr. i żyrandoli p. t. „Jakobus“, Warszawa, Nalewki 34, tel. 292-33.

Hagen Gottfried, Fabryka akumulatorów w Kolonji. Przedstaw. K. Gaertig Inż. i Ska, Poznań, Pocztowa 26, tel. 35-84, 25-82.

Hänni & Co. A. G., Jegenstorf (Szwajcarja). Przedstawiciel Stefan Duchowski, Poznań, Pocztowa 21, tel. 32-26.

Kabelwerk-Duisburg. Przedstaw. Geldersche Handel Miy Doetnichem (Holandja). Oddział w Polsce: Sieraków nad Wartą, tel. 1.

Kress C. W. & Co., Frankfurt a. Main, Kaiserstr. 42, Przedstawiciel W. Narożny i Synowie, Poznańska fabryka samozamykaczy drzwi i masowych wyrobów metalowych, Poznań, ul. Ogrodowa 15-16, tel. 26-58.

Materiel Electrique, Genteur, 122, Av. Philippe Auguste Paris.

Metalowa fabryka masowej produkcji „Prodmetal“, Inż. Aleksander Krzywiec, Bydgoszcz, ul. Błonia 8, tel. 402.

Motoren - Werke, Mannheim A. G., przedstawiciel „Strzała“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69.

Narożny W. i Synowie, Poznańska fabryka samozamykaczy drzwi i masowych wyrobów metalowych, Poznań, ul. Ogrodowa 15-16, tel. 26-58. Przedstawiciel C. W. Kress & Co., Frankfurt a. Main, Kaiserstr. 42.

Patzer Kazimierz, Tow. Akc., Zakładów Eelektrotechnicznych, Warszawa, Al. Jerozolimskie 9, tel. 59-26, 59-46 i 59-35.

Polskie Towarzystwo Akumulatorów, Biała. Przedstawiciel „Strzała“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 29, telefon 50-69.

Ringsdorfwerke A. G. Mahlem a. Rh. Przedstawiciel „Strzała“ Poznań, Aleje Marcinkowskiego 20, tel. 50-69.

Schammel J., Fabryka dźwigów w Wrocławiu. Przedstawiciel K. Gaertig Inż. i S-ka, Poznań, ul. Pocztowa 26, tel. 35-84, 25-82.

Segal Szymon, Warszawa, Leszno 18.

REWIZJE GROMOCHRONÓW

naprawy, rekonstrukcje i zakłady tychże
wedle teraźniejszych wymogów techniki gromochronnej jak i przepisów Krajowego Ubezpieczenia Ogniowego

wykonuje

„ELEKTROS“

właściciel B. Filipiński

4172

Specjalne przedsiębiorstwo zakładów elektrycznych.
Materjały gromochronne w żelazie, w spiżu i w miedzi.

Przybory elektrotechniczne dla silno- i słaboprądu.
Aparaty i wszelkie przybory dla radjo

Tel. 5175 Poznań, Szkolna 10 Tel. 5175

Zdzisław Marynowski,
Kierownik programowy „Radja Poznańskiego".

Przypuszczalna istota fal elektrycznych.

Po rzuceniu kamienia do wody widzimy, jak na gładkiej dotychczas powierzchni powstają fale rozchodzące się koncentrycznemi kołami w dal. W podobny sposób możemy sobie wyobrazić rozchodzenie się elektrycznych impulsów w przestrzeni, wywołanych np. przez przeskoczenie w jednem miejscu iskry elektrycznej. Tylko, że fale elektryczne nie będą się rozchodziły, jak wodne, jedynie po powierzchni, lecz pójdą we wszystkich kierunkach, wypełniając sobą przestrzeń. Fale na wodzie ścichną po pewnym czasie, jeżeli jednak będziemy ciągle uderzać w wodę np. końcem laski, to otrzymamy stały ciąg fal, podobnie przy powtarzaniu impulsów elektrycznych otrzymamy stałą serję fal elektrycznych a przez odpowiednie ciężkie powtarzanie impulsów, możemy uzyskać odpowiednią częstotliwość i długość fali.

Mówiąc o falach przypuszczamy z góry istnienie jakiegoś materjalnego środowiska, które na podobieństwo nprz. wody może falować. Istotnie są przypuszczenia o istnieniu bardzo subtelnej dla naszych zmysłów nieuchwytnej substancji, która wypełnia cały wszechświat i która przenosi te falowania. Substancję tę zwą fizycy eterem. Ale trzeba dodać, że przeciwko jej istnieniu podniosła się już do dość dawna opozycja. Rzeczywiście bowiem ów eter, sam będąc niezrozumiałym (bo żeby spełnić swe zadanie musiałby być nieważkim, wszystko przenikającym, obecnym nawet wewnątrz ciał innych, absolutnie elastycznym itd.) niewiele może wyjaśnić i może lepiej bez niego się obyć. W interesującym nas wypadku fal elektrycznych powiedzmy sobie poprostu, że wyładowania elektryczności, przeprowadzone w pewien sposób, nie ograniczają się do działań lokalnych, lecz wysyłają pewne impulsy w przestrzeń, te impulsy biegną w dal z szybkością równą szybkości światła i w swym ruchu ulegają prawom ruchu falowego. Co stanowi ich istotę, nie wiemy, tak, jak wogóle nie wiemy, co stanowi istotę elektryczności.

DRZAZGI RADJOTECHNICZNE.

Moc stacyj nadawczych ustawicznie rośnie.

Dotychczas za najsilniejszą stację w Europie uchodziła stacja w Daventry — tymczasem ostatnio powstała nowa stacja nadawcza w Langenbergu o sile 2 razy większej od stacji Daventry. Jest to najsilniejsza stacja tylko w Europie, którą przewyższają pod względem mocy stacje amerykańskie.

*

Wiedeńskie radjo planuje budowę nowej wielkiej stacji nadawczej o sile 60 kw. w antenie. Stacja ta ma być położona znacznie dalej od Wiednia, niż obecna, co ma wpłynąć dodatnio na odbiór. Koszt jej ma wynosić cztery miljony szylingów.

WARSZAWA, Wspólna 59.

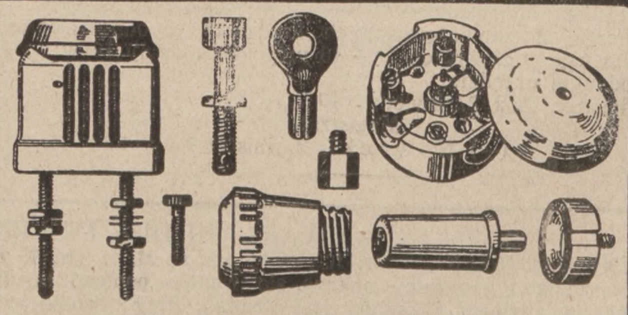
TELEFONY: 89-34 i 162-99

FRANCUSKIE TOW. AKC. **„PERUN"** ODDZIAŁ w POLSCE

ELEKTRODY „T. P. W."
dla spawania łukiem elektrycznym
WŁASNEJ KRAJOWEJ FABRYKACJI.
Agregaty maszyn do spawania łukiem elektrycznym.
3987

Towarzystwo Akcyjne
Zakładów Elektrotechnicznych
Inż. Kazimierz Patzer
Warszawa, Aleje Jerozolimskie 9.
Telefony 59-46 i 59-26 93-18
Adres telegraficzny: KAPATZER, Warszawa.
Rok założenia 1903

Fabryka rurek izolacyjnych i artykułów elektrotechnicznych
Wszelkie instalacje elektryczne
Duże składy materjałów elektrycznych oraz motorów.
Skład fabryczny szczotek do motorów i dynamomaszyn **The Morgan Crucible C-ny., Ltd., Londyn.**
3679

» ENERGJA «
FABRYKA WYROBÓW ELEKTROTECHNICZNYCH.
POZNAŃ UL. ŁAZARSKA NR. 11.

Przetargi — Submisje — Licytacje

Przetarg publiczny.

Do budowy domu biurowego przy Wałach Kościuszki dla Wydziału Powiatowego powiatu poznańskiego ogłasza się niniejszem **przetarg publiczny** na następujące prace:

1. Instalację oświetlenia elektrycznego i dostawę materjałów. Termin składania ofert w dniu 10. 5. 1927 r. do godz. 12.
2. Urządzenie kanalizacji, wodociągu i gazociągu.
3. Urządzenie ogrzewania centralnego.
4. Prace stolarskie:
   Los I — dostawa okien,
   Los II — dostawa drzwi.

Termin składania ofert na powyższe prace wyznacza się na dzień 12. 5. 1927 do godz. 12.

Interesanci mogą otrzymać podkładki ofertowe na wszystkie wymienione prace za opłatą egzemplarzową w wysokości 2 zł.

Państwowa Inspekcja Budowlana Poznań - Miasto ul. Zwierzyniecka nr. 8, I p.

Przetarg ofertowy

na dostawę **materjałów budowlanych** dla regulacji rzeki Wisły i Dunajca w czasie od 1 kwietnia 1927 do 31 marca 1928, odbędzie się w biurze Zarządu Dróg Wodnych w Tarnowie dnia 12 maja 1927 o godz. 11 na kamień łamany, w ilościach dla odcinków rzeki Dunajca:

km 71—56	1.000 m^3
„ 56—39	600 m^3
„ 30—20	4.500 m^3

a dnia 13 maja 1927 o godz. 11 na materjały faszynowe w ilościach dla odcinków rzeki Wisły:

km 160—185 10.000 m^3 faszyn i 200.000 sztuk kołków faszynow.

km 185—210 10.000 m^3 faszyn i 200.000 sztuk kołków faszyn.

Tekst zupełny i autentyczny niniejszego ogłoszenia znajduje się w „Monitorze Polskim".

Szczegółowych informacyj, dotyczących jakości, ilości i czasu dostawy, oraz szczegółowych i ogólnych warunków dostawy, wzoru oferty i wzoru umowy udzielać będzie w godzinach urzędowych Zarząd Dróg Wodnych w Tarnowie.

Z Warszawskiej Dyrekcji Dróg Wodnych Wydział Górnej Wisły.

Kraków, dnia 27 kwietnia 1927.

Za dyrektora: Poźniak.

Ogłoszenie.

Magistrat miasta Pleszewa rozpisuje niniejszem **konkurs na pracę i dostawę materjału:**

a) dla budowy budynku dla przyrządów pożarniczych,
b) dla budowy wspinalni (wieży) do ćwiczeń dla straży pożarnej,
c) dla oparkanienia i regulacji placu ćwiczeń dla straży pożarnej.

Wzory ofertowe można odebrać oraz przejrzeć plany w Magistracie (ratusz), pokój nr. 4, gdzie również udzielane będą potrzebne informacje.

Oferty w zapieczętowanych kopertach z odpowiednim napisem należy złożyć do dnia 10 maja rb. godziny 12 w wyżej podanym urzędzie.

Pleszew, dnia 27 kwietnia 1927 r.

Magistrat.

(—) Nowacki, burmistrz.

Przetarg

na budowę **kanału ulgowego w Lesznie** przy ul. Lipowej.

Formularze ofertowe otrzymać można w Urzędzie Budowlanym pokój 12 za opłatą 2 zł w godzinach urzędowych, gdzie również udziela się interesantom potrzebnych wyjaśnień i można przejrzeć rysunki.

Należycie wypełnione i zamknięte oferty z napisem „Kanał ulgowy" należy oddać do dnia 9 bm. o godz. 12½ w Miejskim Urzędzie Budowlanym pokój 13, gdzie o wspomnianej godz. odbędzie się otwarcie ofert w obecności ewtl. przybyłych reflektantów.

Magistrat zastrzega sobie wybór między reflektantami i ewtl. odrzucenie wszystkich ofert.

Magistrat.

Kowalski, I burmistrz.

Ogłoszenie przetargu.

I Okręgowe Szefostwo Budownictwa ogłasza przetarg publiczny na roboty konserwacyjne wodociągowo - kanalizacyjne oraz dostawę materjałów wodociągowo - kanalizacyjnych w 1927 roku dla garnizonów, położonych na terenie O. K. I.

Wykazy cen jednostkowych na poszczególne roboty oraz materjały, jak również blankiety oraz warunki przetargowe otrzymać można w Ref. Inst. Mech. I Okręgowego Szefostwa Budownictwa (Warszawa, ul. Przejazd nr. 15) w godzinach 11 do 13, oprócz środy i soboty, za zwrotem kosztów druku.

Oferty należy złożyć w zalakowanych kopertach w kancelarji I Okręgowego Szefostwa Budownictwa do godziny 12 dnia 16 maja, w którym to dniu i godzinie nastąpi publiczna rozprawa ofertowa.

I Okręgowe Szefostwo Budownictwa zastrzega sobie prawo wyboru ofert.

I Okręgowe Szefostwo Budownictwa.

Niniejszem rozpisuje się

Przetarg publiczny.

Firma Ulen & Co w Częstochowie rozpisuje **przetarg publiczny** na sprzedaż **1 lokomobili** firmy B. Wolf A. G. Magdeburg Buckau Nr. 18257 z podwoziem 12 atm., 40 HP. Powierzchnia ogrzewalna 17 m^2 jednocylindrowa z dwoma kołami rozpędowemi wraz z kompletną armaturą w b. dobrym stanie; **1 lokomobili** rosyjskiego typu Malcowskie Zawody z podwoziem Nr. 2683 14 m^2 powierzchni ogrzewalnej 10 atm., jednocylindrowa z jednem kołem rozpęd. i kompl. armaturą.

Powyższe maszyny można traktować oddzielnie lub razem i oglądać w magazynie firmowym po uprzedniem zgłoszeniu się w biurze. Oferty zatytułowane „Przetarg na Lokomobile" prosimy składać w biurze fimy Ulen & Co, Częstochowa, Piotrkowska 2 w zapieczętowanych kopertach.

Ulen & Company — Częstochowa.

Dyrekcja Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach

ogłasza niniejszem konkurs na wykonanie robót budowlanych przy remoncie gmachów i zabudowań Instytutu w Puławach.

Ślepe kosztorysy są do przejrzenia i nabycia w kancelarji Instytutu w godzinach urzędowych od 8½—12½ i od 15—18.

Do oferty dołączyć należy kwit Kasy Skarbowej na złożone wadjum w wysokości 3 proc. oferowanej wartości robót.

Termin składania ofert upływa z dniem 14 maja 1927 r.

WARUNKI DLA INSERENTÓW i ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 100 zł, ½ str. 60 zł, ¼ str. 35 zł, 1/8 str. 20 zł, 1/16 str. 10 zł. Ogłoszenia na okładce z dopłatą. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjalnych obowiązuje inna taryfa. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań. Przy wszelkich kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu wszelkie rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu nr. 202-796.

ZA WYDAWNICTWO ODPOWIADAJĄ: Artur i Leszek Gustowscy.
KIEROWNIK REDAKCJI: Leszek Gustowski. DYREKTOR ADMINISTRACJI: Artur Gustowski.

Dzierżawy, zastępstwa, personel, sprzedaże i t. d.

POWAŻNA FABRYKA MASZYN ROLNICZYCH
W WIELKOPOLSCE
poszukuje zaraz dzielnego i doświadczonego

kierownika ruchu

z gruntowną znajomością konstrukcji i masowej fabrykacji maszyn rolniczych oraz **rzutkiego i energicznego**

zastępcy dyrektora.

Pożądana jest gruntowna znajomość branży, język polsko - niemiecki oraz długoletnie doświadczenie w tej dziedzinie, oparte na pierwszorzędnych świadectwach. Zgłosz. z odpisami świadectw, wymogów pensji i możl. z doł. fotogr. do „Par", Poznań, Aleje Marcinkowskiego nr. 11 pod nr. 12 178.

4062

Kierownik fabryk dachówek, kaflarń i wapienników szuka posady

4157

K. TOKARZ

Skrytka 75 **Lublin** Skrytka 75.

SZUKAM SPÓLNIKA

do założenia **wapiennika, cegielni w Lublinie.** Plac mam własny. Widoki bogate, bo ruch budowlany duży. Zgłoszenia do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 3979.

Przyjmę przedstawicielstwo samochodów „Forda" i części składowych na powiatowe miasto 50000 mieszkańców. Fachowiec branży samochodowej. Łaskawe zgłoszenia uprasza się nadsyłać do „Rynku Metalowego i Maszynowego", Poznań, pod „Energiczny" Nr. 4183

Mechanik

lat 22, dobrze obeznany z rep. motorów spalinowych i bez, specjalista w reperacji motocyklowej, poszukuje od zaraz posady. Zgł. **M. JAŻDŻEWSKI, Września, Kościelna 5** 4069

Poszukuje się do natychmiastowego objęcia posady

2 majstrów odlewniczych,

od których żąda się zupełnego opanowania roboty odlewniczej w odlewniach metalowych, którzyby potrafili bez zarzutu odlewać płyty do walcowania i wałki do wyciskania, z mosiądzu, miedzi, aluminjum jakoteż ze stopów tych metali, przy których postawione są ostre wymagania techniczne. Każdy zgłaszający się musi udowodnić rozległą praktykę i doświadczenia w tej robocie jakoteż musi umieć pracować przy elektrycznym piecu do topienia i z chłodzonemi kokilami (czylami).

1 majstra walcowniczego

z rozległem doświadczeniem na polu walcowania blach taśm i pasków z mosiądzu, miedzi, tambaku, aluminjum i stopów lekkich metali a specjalnie na walcowaniu gorącego mosiądzu. Zgłoszenia należy kierować: 4184
WALCOWNIE METALI, Spółka Akcyjna — DZIEDZICE.

MOTOR 4194
o sile 50—60 PS na benzol lub nafte, w dobrym stanie oddam za przystępną cenę. **Bronisław Stróżewski — Inowrocław, ul. Poznańska nr. 66. Tel. nr. 484.**

Do sprzedania:

Motor na gaz ssany — koks, kompletne: fabr. LUTHER 60 km „ATLANTA" 25 km. **Maszyna parowa** stojąca z konden. 15 km. kocioł do niej skrzynkowy, **rury wiszące** poziome. pow. ogrz. 11 m. kw. 6 atm. **Gater** dla ruchu poziomego. **Lokomobila** Claytona 8 ps. Badenja 8 ps. 4030

Biuro Techniczne „LECH" w Lublinie
ul. Bernardyńska Nr. 9.

Z powodu przełączenia zapędu parowego na zapęd elektryczny są korzystnie do sprzedania:

1 maszyna parowa 25 PS.
i 1 „ „ 40 PS. 4189

Bliższych informacyj udzielają na zapytanie **Miejskie zakłady dla światła i wody w Gnieźnie.**

Używana, dobrze wyreperowana, zaopatrzona w łożyska kulkowe, jak nowa, 1848

młocarnia parowa „Garrett 60"

za niską cenę na korzystnych warunkach, na sprzedaż.
Również mało używany dryl - siewnik „Borussia", szer. 3 m., dobrze utrzymany, na sprzedaż. **A. Muscate, Landmaschinen G. m. b. H., Danzig, Steindamm 8.**
za niską niską cenę, na korzystnych warunkach, na sprze-

Motor Deutza

na ssący gaz z generatorem, 35—40 konny, obecnie w biegu, dobrze utrzymany, natychmiast do sprzedania. Zgł. do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego" nr. **4068.**

Bardzo tanio

sprzedamy, ponieważ nadliczbowe:

SAMOCHÓD 6-OSOB. „OPEL" 14/38 KM otwarty z elektr. światłem, starterem, 2 koła zapasowe, gruntownie wyremontowany;

SAMOCHÓD 4-OSOB. „AUDI" ca 8/24 KM, gotowy do jazdy;

SAMOCHÓD „FORD" otwarty (dwa ostatnie bardzo korzystne na dorożki); 3972

SAMOCHÓD CIĘŻAROWY ca 3-ton., gotowy do jazdy.

Kitsche i S-ka, fabryka maszyn w Poznaniu, Kolejowa 1 - 3

4063

WARSZTAT

ślusarsko - mechaniczny z zapędem elektrycznym, kompl. z maszynami i kompl. urządzeniem parowem do wulkanizacji opon i kiszek, wydzierżawi ewtl. korzystnie sprzeda. Oferty do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego" **nr. 4126.**

Sprzedam

transformator

nowy (Drehstromtransformator) typu BDN 50/6, Nr. fabr. 164 696 o sile 50 KVA, napięcie 5 000/3 000/380/220 wolt, fabr. „Sachsenwerk". **H. J. Klockiewicz, skład żelaza, Wodzisław G./Śl.** 415?

Borbank

o średnicy planszajby 1 mtr., wagi około 3 000 kg., okazyjnie do sprzedania, za cenę: **złotych 2 500. — 1 DYNAMO-MASZYNA** Siemensa 14 klv., 220/300 wolt. 1 000 obrotów, do ładow. akumulatorów, z regulatorem automatyczn. i szynami, za **złotych 1 800,** gwarantowanej dobroci, okazyjnie do sprzedania u **Inż. F. DAWIDOWICZA, Częstochowa, Aleje 31.** 4122

LOKOMOBILA 4123

„Lanz", stacj. 20 PS., 6 atm., nadciśnienie, powierzchnia ogrzewalna 18,57 m², w dobrym stanie, gotowa do użytku, z powodu przemiany na zapęd elektryczny, natychmiast korzystnie na sprzedaż. — **v. PFLUG, Bartoszewice p. Płużnica.**

6000 I-a KOS

oryginalnych styrijskich 7, 7½, 8, 8½, 9 ręcznych sprzedaję okazyjnie przeciętnie **po zł 3,** przy odbiorze 100 sztuk włącznie opakowania franco mój skład. 3875

EDMUND NIKEL, ŁÓDŹ

Radwańska 59 telefon: 17-97. Skład maszyn rolniczych

MOTORY GAZOWE

ewtl. na naftę 8 i 6 K. M., tokarnia do metalu, gazowy aparat do wulkanizacji, transmisje z łożyskami i tarczami, wiertarki, imadła, szlifierki, magnety, dynamówki, narzędzia ślusarskie, sworznie, śruby, nity, używane opony do samochodów, baseny do wody i benzyny, bańki do benzyny, szpundownia do drzewa, wiertarka i piła tarczowa do drzewa, korzystnie sprzeda **GRABIANOWSKI, Poznań, ulica Przemysłowa 33 — telefon 1706.** 4125

OLEJARNIA

z całem urządzeniem, **1 lokomobila, 2 młynki, 2 prasy hydrauliczne, 2 prażniki** oraz **transmisje** z wszelkiemi pasami za gotówkę korzystnie na sprzedaż. Maszyny są kupione w r. 1922 i znajdują się w dobrym stanie. Oferty do Administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" **nr. 4155.**

Zgrubiarki (Stauch-masch.), wiertarki,

wyginiarki (Biegemasch), rogi kowalskie,
opełacze syst. Dehnego 2, 2½ i 3 metr.
„ „ Victoria na 4, 3 i 2½ rzęd.
całożelazne szerokobijące młocarnie,
maneże pałąkowe i kufy do wody

poleca najtaniej

Zgłoszenia pod **„Lech"** do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod 3804.

Motor trójfazowy

220 Volt 3¼ K. M. 965 obrotów.

kompletny, korzystnie na sprzedaż

Autokühlerfabrik, Nopper
Gdańsk, Samtgasse 6|8.

4150

Do sprzedania:

Motor benzynowy Benza o sile 18 K. M. i ropowy o sile 7 KM, w b. dobrym stanie po remoncie. **St. Weigt i S-ka, Łódź, ul. Senatorska nr. 22; tel. nr. 2—87.**

4193

Silnik ropny 40 KM

używany, lecz w bardzo dobrym stanie tanio do sprzedania

Zgłoszenia:

Inż. Weker
Poznań, ul. Szamarzewskiego 26 II

4185

KUPNA

KOMPRESOR

około 5-ciu atmosfer ciśnienia, przy wydajności około 300 m³ powietrza na godzinę, **kupimy.** Zgłoszenia do adm. „Rynku Metalowego i Maszyn." pod nr. 4146.

Kupimy windę

na ciężary 15-25 kg. na 2 piętra, przyczem winna być możność zapędu na każdem piętrze. Oferty z dokładnem podaniem wszystkich wymiarów składać do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 4129.

Kupimy

żelazne kręte schody

3,20 mtr. wysokie. Oferty do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego" pod nr. 4090

STRUGARKĘ

(Hobelmaschine) podłużną do żelaza, używaną, w dobrym stanie, kupię. **Kurczak Dobromil, Małop.** 4160

MŁOCKARNIĘ

używaną do młócenia koniczyny kupię, najchętniej firmy Marszal Roston Proktur albo Pulifikator. Remont może być potrzebny. **Jan Nadolski — Kowalewo (Pomorze).** 4159

GATRY

750 i 650 mm używane, lecz w dobrym stanie, możliwie szybkobieżne — poszukujemy do natychmiastowego kupna. **Pezetka — Lwów, Plac Marjacki nr. 7.** 4182

Sieredzki & Szulc T. z o. p.

4045

Centrala Maszyn i Narzędzi

Telef. 3450 **Poznań** Telef. 3480

ul. św. Marcina 43

Reprezentanci na Województwo Poznańskie:

Huty Bismarka w Hajdukach Wielkich (G. Śl.) — Stal szybkotnąca, narzędziowa, konstrukcyjna, maszynowa, kute części stalowe i surowiec żelaza

„Cebeo", Centralne Biuro Sprzedaży Odlewów Ogrzewalnych; radjatory, rury żebrowe i łączniki do takowych

Tow. Akc. „Stąporków" w Stąporkowie: Surowiec odlewniczy, rury zlewowe i odlewy do celów kolejowych i przemysłowych.

S-ki Akc. Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki: obrabiarki do metalu i drzewa

Jan Rehne i Synowie, Będzin: łańcuchy techniczne i gospodarcze.

S-ki Akc. „Val D'Or", Francja: wiertarki wszelkich typów, uchwyty, korby stolarskie, imadła precyzyjne i szlifierki.

Polecają do natychmiastowej dostawy ze składu:

Obrabiarki do drzewa i metalu. Maszyny blacharskie. Nożyce i dziurkacze do blachy. Narzedzia pneumatyczne. Pilniki krajowe i zagraniczne. Wszelkie narzędzia. Łożyska kulkowe i samosmarujące oraz wszelkie części transmisyjne. Pasy skórzane i z sierści wielbłądziej. Tarcze i wyroby szmerglowe, krajowe i zagraniczne. Artykuły techniczne. Aparaty do spawania. Stal do różnych celów. Rury gazowe i kotłowe. Oryginalne szwajcarskie łączniki marki + G F +. Armatury i artykuły instalac.

EMALJA

Wszelkie wyroby lano-żelazne, gwoździe, drut, śruby i nity, widły, łopaty i szpadle z najlepszej jakości, osełki naturalne zagraniczne i marmurowe oryginalne, kamienie do ostrzenia bawarskie. Towary żelazne krótkie; sprzęty domowe i kuchenne, szkło, fajans, lampy naftowe i poszczególne części do lamp — poleca po cenach przystępnych

E. SCHULZ

Hurtownia towarów żelaznych

WOLSZTYN (Wlkp.)

ulica Poznańska 2/4.

Tel. 34 Adr. telegr. Eisenschulz-Wolsztyn.

Założ. 1877 r. 4042

Pierwsza w Kraju Parowa Fabryka Wiórników i Narzędzi Stolarskich

ALFONSA KLAWE

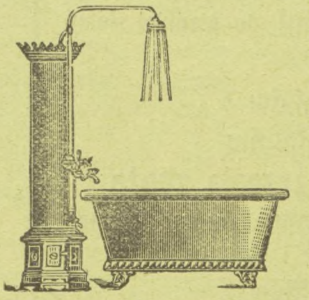
w Częstochowie 3937

Założona w 1905 roku.

Heble dostarczane są z żelazkami znanej w świecie firmy GOLDENBERG i SKA marki „OKO"

Sprzedaż tylko hurtowa

A. STANEK

Specjalna fabryka pieców i wanien kąpielowych wszelk. rodzaju.

Poznań

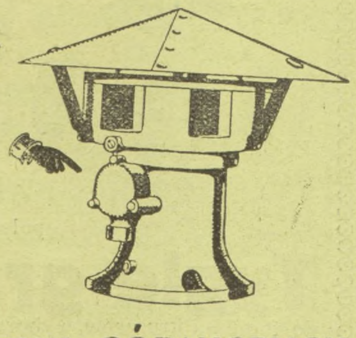
ul. Małe Garbary 7 a.

Telef 33-50. Zał. w r. 1902

4044 Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty

Nasze

SYRENY

sygnałowe

dla ruchu i pożaru

dostarczamy

dla prądu trójfazowego i stałego.

FABRYKA MASZYN GÓRNICZYCH

KATOWICE-ZAŁĘŻE.

3343

Blacha miedziana!!

Koniecpolska Walcownia Miedzi

w Koniecpolu

Stacja drogi Żelaznej Częstochowa-Kielce

produkuje blachę miedzianą dowolnych wymiarów i grubości, dna okrągłe i pręty miedziane. Nabywa starą miedź

4046

»WĘGIERSKA GÓRKA«

Górnicza i Hutnicza Spółka Akcyjna

poczta Węgierska Górka **w CIĘCINIE** powiat Żywiec, Małopolska

Telefon: Węgierska Górka 2.
Telegramy: Odlewnia Węgierska Górka.

WYRABIA:

Lanożelazne rury i kształtki wodociągowe i gazowe, kielichowe i kołnierzowe o średnicy 40 mm do 1200 mm i długości użytecznej 2,5 do 5 m, według norm polskich i niemieckich.
Odlewy handlowe, jak płyty, ruszty, ramy, drzwiczki, piecyki i t. p.
Odlewy budowlane i kanalizacyjne,
Odlewy maszynowe wszelkiego rodzaju.
Wlewnice (kokile) dla stalowni.

Roczna wytwórczość Odlewni: 10.000 tonn rur
" " " 8.000 tonn in. odlewów.

JAKOŚĆ ODLEWÓW PIERWSZORZĘDNA.

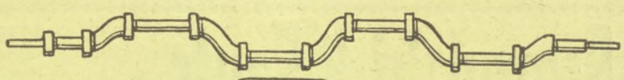
Jedyna w Polsce odlewnia rur, urządzona według najnowszych wymagań techniki odlewniczej.

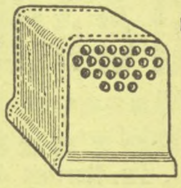
Złoty Medal na I-szej Krajowej Wystawie Budowlanej we Lwowie (5-15 września 1926) za znakomite odlewy żelazne i rury. 4077

Wyłączne przedstawicielstwo na Kongresówkę, Poznańskie i Pomorze:

„ŻELAZO i STAL" SP. AKC.

Warszawa, Marszałkowska 147, tel. 10-14 i 91-98.
Poznań, ul. Ratajczaka 28, tel. 29-18.

WAŁY KOLANOWE, DO WSZYSTKICH SYSTEMÓW MŁOCARŃ PAROWYCH JAK TEŻ KOMPLETNE ŁOŻYSKA DO NICH.

KOMPLETNE PALENISKA LOKOMOBILOWE I DO LOKOMOTYW JAK TEŻ DO WSZYSTKICH SYSTEMÓW KOTŁÓW PAROWYCH.

WYKONUJE: W NAJKRÓTSZYM TERMINIE I NA DOGODNYCH WARUNKACH.

S. SAMULSKI i Sp. PLESZEW

FABRYKA MASZYN I ARMATUR - ODLEWNIA - KOTLARNIA

4104

Manometry - Termometry
Pyrometry - Wakummetry

reduktory do gazów, a także naprawy i przeróbki wszelkiego rodzaju aparatów kontrolnych oraz artykuły masowe fasonowe z różnych metali

wykonuje 4040

Fabryka manometrów i warsztaty mechaniczne

J. Łańcucki i Syn

w Sosnowcu, ul. Warszawska 10 - Tel. 29.

Młocarnie szerokomłotne VISTULA
Młocarnie z przymykami
Młocarnie z wałami do gładkiej słomy
Walce, kieraty
Siekacze do buraków
Sortowniki ziemniaków
Maszyny do czyszczenia zboża
Sieczkarnie bębnowe do zapędu mechanicznego stojące i na wozach
Sieczkarnie tarczowe
Koła transmisyjne
Pompy do gnojówki z rurą stalową i wyjmującemi wentylami
Szufle ziemne do transportowania ziemi

wykonuje jako długoletnią specjalność

A. P. Muscate

Fabryka Maszyn T. z o. p.

TCZEW (Pomorze)

4078

A. NOPPER

Gdańsk - Danzig

Samtgasse 6/8

Specjalna fabryka	Spezialfabrik
piecy kąpielowych, pierwszorzędnej jakości i wykwintnej formy, nadzwyczaj korzystnych	in Badeöfen in erstklassiger Qualität u. eleganter Form, besonders preiswert

4150b

Fabryka tygli grafitowych i ogniotrwałych produktów

„Grafos"

Sp. z ogr. por.

Bielsko-Biała

poleca

Tygle grafitowe

do topienia kruszców, wybornego gatunku, jakoteż wszelkie wyroby grafitowe w zakres ten wchodzące 4153

Ia. GRAFITY odlewnicze i płatkowe.

„HATECH“

Skład artykułów technicznych

CZAPSKI i CHILOMER

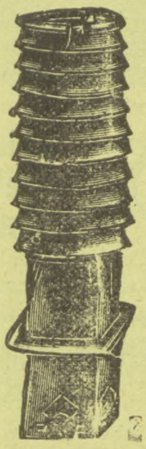
POZNAŃ, ŚW. MARCIN Nr. 65

Tel. 53-42 — Adres telegr. „HATECH“ 4001

Narzędzia, szczeliwo, armatura, węże, toczaki, tarcze szmerglowe, koła zapędowe drewniane, śruby, metale, terpentyna z fabryki „Terebenthen“

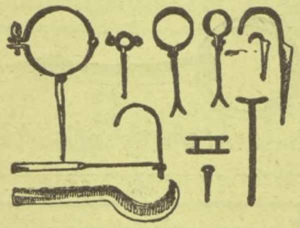
4132t

SPIRALA

czarne lub ocynkowane

wyrabia:

Fabryka Wyrobów Żelaznych

Inż. R. KOSMALLA

Tel. 12 — SZOPIENICE, ul. Rejtana 39 3669

1) Tokarki
precyzyjne szybkotnące 180×280×1000, 1500 i 2000 mm. i 300/750×2500 mm.

2) Wiertarki
szybkobieżne i słupkowe do 15 mm. ⌀ i stołowe do 8 mm. ⌀

3) Prasy ręczne
(balansowe) o ⌀ wrzeciona 65 mm

4) Śrutowniki
walcowe i tarczowe.

5) Łożyska
lorkowe (wagonetkowe).

6) Kuchenki gazowe.

7) Odlewy żeliwne
wszelkich części maszynowych.

8) Ruszta
z ogniodpornego żeliwa, napuszczone, do palenisk stałych i ruchomych.

Tow. Akc. „Wiepofana“

Poznań, Dąbrowskiego 81. Telef. 61-56.

4002

„Wartome“

Fabryka Maszyn i Armatur

Odlewnia Metali

Poznań, Polna 8

Tel. 61-98 3913

Wykonuje wszelką armaturę parową, gazową i wodną, reperacje wszelkich maszyn rolniczych i armatur. Gryzowanie kół zębatych do samochodów i t. d. Odlewy z miedzi, spiżu, mosiądzu, fosforbronzu, niklu, stalbronzu i wszelkie odlewy galanteryjne i t. p.

Kosztorysy i porady techniczne bezpłatnie.

Bracia Szajn

Fabryka Śrub i Gwoździ

Spółka Akcyjna

w Będzinie

poleca:

GWOŹDZIE

kwadratowe, okrągłe, papowe, nacinane, szklarskie, sufitowe, stolarskie, podkówkowe, tapicerskie, (kamćwieki), tyble, (Verbandstifte), bednarskie, formierskie i t. p ;

DRUT

blankowy, żarzony, galwanizowany, ocynkowany, kalibrowany, sprężynowy, telegraficzny, kolczasty, półokrągły, podkówkowy i t. p ;

Drut miedziany - elektrolityczny.

WKRĘTKI

(śruby) żelazne i mosiężne do drzewa z łebkami płaskiemi, półokrągłemi, 4-ro i 6-cio - kątnemi, owalnemi (soczewkowatemi) i konicznemi ;

WKRĘTKI

żelazne i mosiężne do metalu z łebkami płaskiemi, półokrągłemi, owalnemi, 4-ro i 6-cio kątnemi i t. p. ;

Zatyczki (szplinty) żelazne i mosiężne;

Sztyfty szewckie (do obcasów) okrągłe i kwadr.;

Podkówki do obcasów. 3936

ALEXANDER MAENNEL FABRYKA OGRODZEŃ DRUCIANYCH

Nowy Tomyśl 10 (Woj. Pozn.) Tel. 37

Fabrykacja: SIATEK i t. d.

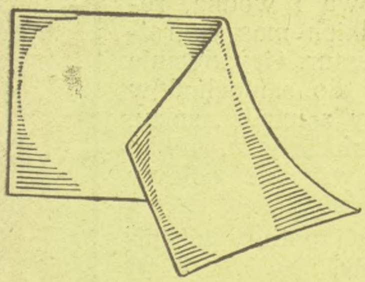
Rogóżki do nóg. wielkość 60 x 35 cm. sztuka zł 4.40, 10 sztuk à zł 4.15

Zaliczenie 3144b Próbki pocztą

Węgla

szukajcie u źródła. Solidnym i nigdy nie zawodzącym dostawcą jest 4139

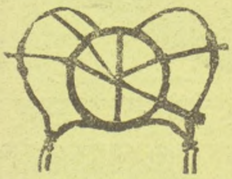
H. Hannig i Ska, Katowice,
ul Moniuszki 3.

Korpusy
do pługów 3748

wyrabia masowo i poleca

Wł. Czajkowski
LUBAWA (Pom.)
Fabryka narzędzi rolniczych.

Przodki żelazne i kute części do powozów

podług nadesłanych lub własnych wzorów poleca

ST. ŚREDZKI 4051
Rudnicze pow. Wągrówiec.

Wystawiam na Międz. Targu Pozn. w Wieży Górnośląskiej.

Resory do powozów

w wszelkich rozmiarach lub podług nadesłanych wzorów 4095 t poleca 3724

Wytwórnia resorów P. MARCINIAK, Starkowo p. Błotnica (Pozn.)

M. Matuszewski - Poznań

żelazo i stal 3948

ul. Przemysłowa nr. 22

Telefon nr. 40 45, 61 01 Telefon nr. 40 45, 61 01

Zakład Wyrobów Drucianych
MICHAŁ RUS, Zadziele - Żywiec

Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i grzybory dla gospodarstwa domowego z drutu, cynowane oraz druciane siatki plecione, materace do łóżek wycieraczki do butów i wszelkie w zakres wchodzące wyroby druciane. 4076

Przy wszelkich korespondencjach z firmami
prosimy zawsze powoływać się na „Rynek Metalowy i Maszynowy".

Panie myślą, 3989

że maszyna amerykańska jest jakieś cudo, nie znając mojej maszyny, a skoro zobaczą moją, przyznają, że nie widzą różnicy i od razu kupują, mając przeszło 100 zł taniej i 10-letnią gwarancję.

T. Konikiewicz, Poznań, plac Nowomiejski 1a parter
Podziękowania napływają z domów najwyższej arystokracji.

ZABAWKI wyrabia:

Bąki z wieżą Eifel, wirujące w każdej pozycji,
Samoloty o własnej sile latające,
Fru - Fru! latająca śmiga, 2565 b
Karuzele z mechanizmem obrotowym,
Aparaty do rysowania deseni artystycznych,
Odlewy malowane w kartonach jak: wojsko i t. p.
Armatki ruchome, pneumatyczne

Wytwórnia Zabawek **„Precyzja"** Inż. Bolesław Stan
Poznań - Sołacz, Podolska 2

Wędzidła i zgrzebła do koni 3756

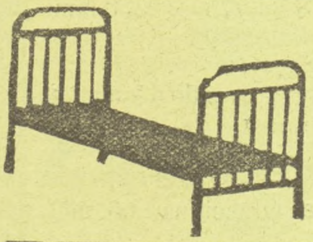
dost. Fabr. Wyr. Żel. Sulkiewicz i Robakowski Bydgoszcz. Cennik na żądanie.

Calówki krajowe
pierwszorzędnego gatunku

Piłki do metali pojedyncze i podwójne, wysoce hartowane fabryki „FULDA" — — — dostarczają.

P. GOLDMAN i L. ENDELMAN, Warszawa
Widok 11, telef. 130-88.

Fabryka Łóżek Metalowych 3060
i Materacy Patentowych

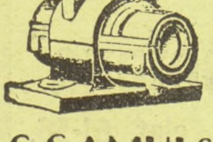
L. Świątek
Poznań, Dr. Dębińska 12. Tel. 27-46
Odsprzedającym wysoki procent.

PICKHARDT & GERLACH G. m. b. H.
Messingwerk WERDOHL Niemcy

poleca: 4015

Rury mosiężne, Listwy mosiężne, Bimetal

Wyłączny Reprezentant na Polskę i W. M. Gdańsk
Jan Nep. Ulatowski - Poznań, ul. Ogrodowa 20

TRANSMISJE
ŁOŻYSKA, SPRZĘGŁA, WAŁY
TARCZE PASOWE. PRZYSTAWKI
ODWROTNA DOSTAWA. CENY NA ŻĄDANIE

S. SAMULSKI i Sp. PLESZEW Fabr. Masz. 4106t

3757